

BILTEN SUDSKE PRAKSE

BILTEN SUDSKE PRAKSE

Broj 7/2017.

IZDAVAČ: SUD BOSNE I HERCEGOVINE

ZA IZDAVAČA: *Ranko Debevec, predsjednik Suda BiH*

UREĐIVAČKI ODBOR:

Dr. Miloš Babić, sudija, glavni i odgovorni urednik

Vesna Trifunović, sutkinja, zamjenica glavnog i odgovornog urednika

Hilmo Vučinić, sudija

Tihomir Lukes, sudija

Dr. Branko Morait, sudija

Sreto Crnjak, sudija

Zvezdana Antonović, sutkinja

Šaban Maksumić, sudija

Jadranka Brenjo, sutkinja

Minka Kreho, sutkinja

SEKRETAR UREĐIVAČKOG ODBORA

Sanja Salčić - Sabljica, pravna savjetnica - asistent

Tehnički saradnici Uređivačkog odbora:

Emira Hodžić, registrar

Jasenska Ferizović, pravna savjetnica

Elma Čorbadžić, pravna savjetnica

Milica Pranjić, pravna savjetnica

Una Pelak, pravna savjetnica – asistent

Lektor: *Zlata Ekert*

Štampa: *Štamparija Fojnica d.o.o.*

Tiraž: *250*

© Sud BiH, u Sarajevu. Sva prava su pridržana. Ovo izdanje je interna publikacija Suda Bosne i Hercegovine i elektronski je dostupna na službenoj web stranici Suda Bosne i Hercegovine: www.sudbih.gov.ba.

SADRŽAJ

I.	STRUČNI RADOVI.....	7
	Dr. Miloš Babić: <i>Krivično djelo pranja novca</i>	8
	Sreto Crnjak: <i>Pravosnažnost, konačnost i izvršnost u upravnom postupku</i>	21
	Demirel Delić: <i>Naplata sudske takse (de lege lata i de lege ferenda)</i>	33
II.	SUDSKA PRAKSA	53
	1. KRIVIČNO PRAVO	
	1.1. MATERIJALNO PRAVO	56
	1.1.1. Mogućnost osude za produženo krivično djelo shodno članu 54. KZ BiH.....	56
	1.1.2. Pripadnost grupi kao element krivičnog djela Organiziranje terorističke grupe iz člana 202.d stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 201. KZ BiH.....	57
	1.1.3. Krivično djelo Porezna utaja ili prevara iz člana 210. KZ BiH.....	58
	1.1.4. Motiv pomagača kod krivičnog djela iz člana 219. KZ BiH.....	61
	1.1.5. Krivično djelo Davanje lažnog iskaza iz člana 235. stav 3., u vezi sa stavom 1. KZ BiH.....	61
	1.2. PROCESNO PRAVO	63
	1.2.1. Povezanost u radnjama izvršenja optuženih kao osnov za vođenje jedinstvenog krivičnog postupka – član 23. ZKP BiH.....	63
	1.2.2. Ovlaštenja tužioca u istrazi.....	64
	1.2.3. Uračunavanje mjera zabrane napuštanja boravišta u izrečenu kaznu zatvora po članu 56. KZ BiH.....	65
	1.2.4. Mogućnost korišćenja iskaza osumnjičenog koji je dat bez prisustva branioca u slučaju kada odbrana nije bila obavezna (članovi 78. stav 2. tačka c., 259. stav 2. i 273. stav 1. ZKP BiH).....	67
	1.2.5. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela od pravnog lica – član 111. KZ BiH.....	68
	1.2.6. Dužnost izjašnjenja tužioca prilikom redovne kontrole mjera zabrane u toku istrage.....	70
	1.2.7. Nužnost zamjene mjere pritvora blažim mjerama, pa i kod pritvorskog osnova iz člana 132. stav 1. tačka c) ZKP BiH, a u skladu sa odredbom člana 123. stav 2. i 3. ZKP BiH.....	71

1.2.8. Rješenje kojim se određuje dužnost naknade prouzrokovanih troškova (član 187. ZKP BiH)	73
1.2.9. Uslovi za ponavljanje postupka u korist osuđenog shodno članu 327. stav 1. tačka d) ZKP BiH	74

2. GRADANSKO PRAVO

2.1. MATERIJALNO PRAVO	78
2.1.1. Odgovornost države u sporovima za naknadu štete kada je vođenje krivičnog postupka prenošeno na entitetske sudove	78
2.1.2. Naknada štete iz osnova lišenja slobode u dužem trajanju od izrečene kazne	79
2.1.3. Obraćanje nadležnom ministarstvu kao uslov sudske zaštite	81
2.1.4. Prestanak radnog odnosa policijskog službenika	82
2.1.5. Potraživanje u parnici troškova disciplinskog postupka.....	84
2.1.6. Član 60. i 61. Zakona o izvršnom postupku pred Sudom BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 18/03) i član 379. Zakona o obligacionim odnosima.....	85
2.2. PROCESNO PRAVO	87
2.2.1. Prekid parničnog postupka	87
2.2.2. Rok za podnošenje tužbe u radnom sporu.....	88

3. UPRAVNO PRAVO

3.1. MATERIJALNO I PROCESNO PRAVO	92
3.1.1. Pravo stranca na međunarodnu zaštitu	92
3.1.2. Stavljanje stranca pod nadzor smještajem u Imigracioni centar.....	93
3.1.3. Razlozi za odlaganje izvršenja konačnog upravnog akta	96
3.1.4. Uručenje dokumenata po pitanjima indirektnog oporezivanja.....	97

4. POSTUPAK PO IZBORNIM ŽALBAMA

4.1. Razrješenje člana općinske/opštinske izborne komisije.....	102
4.2. Sankcionisanje političkog subjekta zbog kršenja odredbi izbornog zakona	104
4.3. Zabranjeni “govor mržnje”.....	108
4.4. Vanredni pravni lijekovi u postupku zaštite izbornog prava.....	111

I. STRUČNI RADOVI

Dr. Miloš Babić, sudija Suda Bosne i Hercegovine

KRIVIČNO DJELO PRANJA NOVCA

1. Uvod

Pranje novca (engl. *money laundering*; njem. *Geldwäsche*) u najopštijem smislu predstavlja proces prikrivanja porijekla novca ili imovine stečenih kriminalnim aktivnostima. U skladu sa definicijom Smjernice 2005/60/EZ, taj proces obuhvata prikrivanje prave prirode i izvora novca, pretvaranje i prenos imovine u smislu prikrivanja njezinog protivzakonitog porijekla odnosno nabavljanje, posjedovanje ili upotrebu imovine proizašle iz krivičnog djela, odnosno učestvovanje, povezanost, pokušaj pomaganja, podstrekavanje, te omogućavanje izvršenja bilo koje od navedenih radnji.¹ Drugim riječima, pranje novca podrazumijeva pretvaranje tzv. „prljavog“ novca ili imovinske koristi pribavljenih izvršenjem krivičnih djela ili drugim nezakonitim aktivnostima u „čist“ novac, tj. onaj novac koji se može koristiti kao legalan prihod u bankarskim, trgovačkim, finansijskim, preduzetničkim i drugim finansijskim poslovima ili načinima ulaganja. Dakle, ona imovinska korist, koja najčešće na kraju znači novac koji bi se prema postojećim zakonskim propisima morao oduzeti kao korist pribavljena izvršenjem krivičnog(ih) djela, koristi se kao i svaki drugi na zakonit način stečeni prihod ili dohodak, čime se pokušava prikriti ne samo tako stečena korist, već i samo krivično djelo iz koga ona potiče. Uključivanje takvog novca u regularne novčane tokove predstavlja izuzetnu prijetnju ukupnom finansijskom sistemu i dovodi u posebno nepovoljan i diskriminišući položaj one koji posluju legalno (kao što je to slučaj u Kolumbiji)². Velika sredstva koja se zarađuju pranjem novca utiču na porast potražnje za luksuznim proizvodima, povećanje cijena nekretnina i nekih potrošnih dobara, što sve podstiče inflaciju i špekulacije. Time nezakonitost postaje osnovno načelo ekonomskih aktivnosti, a legalno poslovanje se počinje cijeniti manje vrijednim, što u znatnoj mjeri podriiva slobodno tržišno poslovanje, te narušava ekonomski integritet i demokratsku i političku stabilnost zemlje.

¹ V. S. Cindori: Sustav sprječavanja pranja novca, Financijska teorija i praksa 31 (1), 2007., s. 56.

² Up. P. Bejaković: Finansijska praksa, 1997, 21, (3), 461-466.

Termin „pranje novca“ se povezuje sa prohibicijom u SAD-u tridesetih godina prošlog vijeka, kada su kriminalci novac zarađen proizvodnjom, krijumčarenjem i prodajom alkoholnih pića prikazivali kao zaradu ostvarenu u lancu svojih perionica za pranje rublja i automobila.³ Međutim, smatra se da je pojam „pranje novca“ (money laundering) prvi upotrijebio engleski časopis „The Guardian“ pišući 1973. godine o 200.000 USD namijenjenih republikanskoj predizbornoj kampanji u SAD, koji su odnijeti u kovčezima u Meksiko radi pranja.⁴ Nakon toga, ovaj termin je prihvaćen i u nauci i u zakonodavstvu, jer tačno opisuje šta se događa sa ilegalnim ili „prljavim“ novcem, koji nakon niza transakcija ili kada se „opere“, na kraju ciklusa postaje „čist“.⁵ Savjet Evrope se prvi put poslužio ovim izrazom 1980. godine i to u Preporuci o mjerama protiv transfera i čuvanja dobara nastalih iz kriminalnih radnji (Recomendation NoR (80) 10), a u SAD-u službeno se prvi put spominje 1982. godine u presudi kolumbijskoj kokainskoj mafiji. Smatra se da je pravu definiciju pranja novca dala Predsjednička komisija Sjedinjenih Američkih Država za organizovani kriminalitet, koja je 1984. godine „pranje novca“ definisala kao proces kojim neko prikriva postojanje ilegalnog porijekla ili ilegalnu upotrebu prihoda, da bi ga prikazala na taj način da izgleda kao legalan.⁶ Prvi Zakon o pranju novca (*Money Laundering Act*) donesen je 1986. godine u saveznoj državi Washington, SAD. Ovaj zakon je predviđao stroge kazne za obveznike koji neuredno prijavljuju gotovinske novčane transakcije veće od 10.000 USD, te ne ispunjavaju obavezu dugog čuvanja potvrda o poslovanju svotama većim od 3000 USD.

Danas postoji više definicija pranja novca,⁷ ali između tih definicija ne postoje suštinske razlike, jer se sve zapravo svode na konstataciju da se pod pranjem novca podrazumijeva postupak usmjeren na prikrivanje nezakonito stečenog prihoda na način da se prikaže kao da se radi o zakonitoj zaradi. Radi se, dakle, o plasiranju nelegalno stečenog novčanog kapitala koji se nalazi van zakonskog prometa u legalne finansijske tokove, zahvaljujući čemu se s jedne strane, omogućava njegovo korištenje, a s druge strane, time se otežava dokazivanje kriminalne

³ V. M. Škulić: Organizovani kriminalitet, pojam i krivičnoprocesni aspekti, Beograd, 2003. s. 131.

⁴ V. Ž. Horvatić, Z. Šeparović i suradnici: Kazneno pravo, posebni dio, Zagreb, 1999. s. 379.

⁵ M. Jovanović: Pranje novca – ekonomija kriminaliteta, Organizovani kriminalitet i korupcija, Zbornik Srpskog udruženja za krivično pravo, Kopaonik, 1996, s. 161.

⁶ V. P. Marković: Pranje novca, Pravni život, tom I, 9/2006. s. 1066.

⁷ O različitim definicijama pranja novca više kod S. Cindori, op. cit. s. 58.

aktivnosti iz koje je proizašao “prljav” novac.⁸ Prjavim se novcem smatra svaki novac koji je stečen krivičnim djelom i sva imovina koja proizlazi iz tog novca, koja bi se prema važećim zakonskim propisima trebala oduzeti. Opštepoznato je da krajnji cilj učinilaca velikog broja krivičnih djela jeste upravo sticanje imovinske koristi, te je logično da oni traže i iznalaze različite načine da tako ostvarenu imovinsku korist ne samo prikriju, već i da je koriste kao legalno stečenu imovinu. Načini na koji se nelegalno stečen novac ili imovinska korist ubacuju u legalne finansijske tokove su veoma različiti. Najčešće se to vrši putem banaka i drugih finansijskih organizacija, kao i putem preduzeća ili drugih privrednih subjekata. Pri tome posebnu ulogu imaju tzv. „off shore“ kompanije, osnovane u državama u kojima nije praksa provjeravanje novca koji se ulaže⁹. Često se pranje novca vrši preko sistema „dvostrukih faktura“, odnosno pravljenja paralelnih ili duplih računa,¹⁰ kao i falsifikovanjem dokumentacije, kupovinom određenih proizvoda, skupih nekretnina, preduzeća i sl. Prema procjenama tijela međunarodne zajednice (Europol), količina opranog novca u svijetu doseže vrijednost između 500 biliona i 1,3 triliona evra, što čini 2 do 5% svjetskog porasta domaćeg proizvoda.¹¹ Međutim, sam postupak pranja novca je prilično skup, tako da se finansijskim stručnjacima za taj posao plaća i do 25% vrijednosti ukupne sume novca (osamdesetih godina ova usluga je koštala 6%, a krajem devedesetih 20% vrijednosti opranog novca), što ih podstiče da stalno traže nove načine i puteve prikrivanja nelegalno stečenog novca.¹²

⁸ V. M. Škulić, op. cit. s. 131.

⁹ Jedan od uslova za pranje novca preko finansijskih institucija jeste postojanje liberalnog sistema u odnosu na finansijske transakcije i nepostojanje taksi na takve transakcije uz garantovanje niskog nivoa drugih troškova obavljenih novčanih transakcija. Među države u kojima se na ovakav način najčešće vrši pranje novca spadaju: Sejšelska ostrva, Zelenorska ostrva, Bahami, Bruneji, Kipar, Liban itd. Opširnije o tome v. M. Škulić, op. cit. s. 132.

¹⁰ Po pravilu se prodavcu fakturiše pravi iznos novca, odnosno onaj koji je zaista plaćen za robu, a kupac ima svoj „naduvani“ račun sa većim iznosom koji zaista i uplaćuje u banku ili drugu finansijsku organizaciju, koja učestvuje u cijelom poslu. Zatim se sa izvršene uplate prodavcu uplaćuje iznos koji odgovara cijeni robe, dok se višak novca prebacuje na račun samog kupca u inostranstvu, ili na drugi račun koji kupac označi i to nakon što je platio određeni procenat banci ili drugoj finansijskoj organizaciji za takvu uslugu, odnosno nakon skidanja određenog iznosa na ime provizije. Na ovakav se način finansijska sredstva prikriveno prebacuju u inostranstvo, čime se izbjegava ispunjenje određenih fiskalnih obaveza u zemlji ili se prikriva ekonomska moć, obezbjeđuju plaćanja u cilju korupcije itd. V. o tome v. kod M. Škulić, op. cit. s. 132,133.

¹¹ Navedeno prema D. Palijaš: Međunarodna suradnja i pravna pomoć u predmetima pranja novca, uloga i zadaci državnog odvjetnika, HLJKPP, 2/2007, s. 808.

¹² Da se radi o izuzetno profitabilnoj djelatnosti govori činjenica da je krajem dvadesetog vijeka, za Italijana koji je uhapšen pod sumnjom da za mafiju „pere“ novac, nakon

Ubrzana globalizacija i liberalizacija finansijskog tržišta, poslovanja i slobode kretanja kapitala, rada i ljudi, pogodovala je razvoju novih i sofisticiranijih oblika pranja novca koji ne poznaju nacionalne granice, tako da pranje novca predstavlja oblik transnacionalnog organizovanog kriminala. Imajući u vidu veliku opasnost ovog oblika kriminaliteta, međunarodna zajednica je donijela nekoliko konvencija i akata sa ciljem stvaranja efikasnijih pravnih instrumenata za njegovo sprečavanje i suzbijanje. U tom smislu treba spomenuti Konvenciju UN protiv nedozvoljene trgovine opojnim drogama i psihotropnim supstancama (tzv. Bečka konvencija iz 1988. godine), Konvenciju Savjeta Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju predmeta stečenih krivičnim djelom, poznata kao Evropska konvencija o pranju novca (br. 141. Strazbur, 1990. godine)¹³, Smjernice Savjeta Evrope o sprečavanju korištenja ili upotrebe finansijskog sistema u svrhu pranja novca (Brisel, 1991. godine), Deklaraciju Svjetske ministarske konferencije o organizovanom kriminalu (Napulj 1994. godine), Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Palermo, 2000. godine) kao i Konvenciju Savjeta Evrope o pranju novca, traženju, pljenidbi i konfiskaciji dobiti od kriminalnih aktivnosti i o finansiranju terorizma (br. 198 Varšava, 2005. godine). Treba reći da pored navedenih postoji još nekoliko značajnih međunarodnih pravnih instrumenata kojima se regulišu neka druga pitanja, a koji na različite načine dotiču i pitanje pranja novca, kao što su Krivičnopravna konvencija o korupciji Savjeta Evrope (1999. godine) i Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (2003. godine). Zajednički cilj svih navedenih pravnih instrumenata jeste ujednačavanje sredstava, metoda i postupaka u borbi protiv pranja novca u nacionalnim zakonodavstvima država članica. Tako npr. Bečka konvencija predviđa obavezu država potpisnica da u svom nacionalnom zakonodavstvu inkriminišu ne samo aktivnosti koje su vezane sa trgovinom opojnim drogama, već i da pranje ovako stečenog novca predvide kao krivično djelo. Za razliku od ovog međunarodnog akta koji je pranje novca vezivao samo za trgovinu opojnim drogama, Evropska konvencija iz 1990. godine pranje novca povezuje uz sve kriminalne djelatnosti, kao što su terorizam, trgovina ljudima, oružjem i slično. Ovom konvencijom je predviđena obaveza za države koje su je prihvatile da u svojim krivičnim zakonodavstvima predvide krivično djelo koje se odnosi na pranje novca. Prema odredbi člana 6 ove Konvencije, krivično djelo

konfiskacije imovine ustanovljeno da je posjedovao 131 stan, 122 magacina, 20 fabrika, 10 školskih zgrada i 250.000 akcija u jednoj Sicilijanskoj banci. Navedeno prema *P. Marković*, op. cit. s 1067.

¹³ Interesantno je napomenuti da je Savjet Evrope još 1980. godine usvojio Preporuku broj R(80) o mjerama protiv prenošenja i čuvanja sredstava koja potiču od kriminala.

pranje novca je definisano kao: „konverzija ili transfer imovine, uz znanje da takva imovina predstavlja prihod od kriminala, s ciljem prikrivanja ili netačnog prikazivanja nezakonitog porijekla imovine ili pomaganja nekom licu koje je uključeno u činjenje predikatnog krivičnog djela da izbjegne zakonske posljedice svojih djela; prikrivanje ili netačno prikazivanje prave prirode, izvora, mjesta, upotrebe, kretanja, prava ili svojine u odnosu na imovinu, znajući da ta imovina predstavlja prihod stečen činjenjem krivičnog djela; i, u zavisnosti od ustavnih principa i načela njenog pravnog sistema, svaka strana potpisnica Konvencije će inkriminisati sticanje, posjedovanje ili korišćenje imovine, sa znanjem, u vrijeme prijema, da takva imovina predstavlja prihod od krivičnog djela kao i učestvovanje, udruživanje ili zavjeru radi činjenja, pokušaj činjenja ili pomaganja, podsticanje, olakšavanje i savjetovanje u cilju činjenja bilo kog od krivičnih djela ustanovljenih u skladu sa ovim članom“. Konvencijom je nadalje predviđeno da znanje, namjera ili cilj kao elementi ovog krivičnog djela moraju da se zasnivaju na objektivnim činjenicama (čl. 2. pod c.), a državama je preporučeno da propišu da se djelo može izvršiti i iz nehata. Nehat postoji kada je radnja krivičnog djela pranja novca izvršena tako što je učinilac: 1) pretpostavljao da je imovina nezakonito stečena; 2) postupao u cilju sticanja profita ili 3) postupao u cilju širenja kriminalnih aktivnosti (čl. 6. st. 3.).

Konvencija iz Palerma takođe predviđa kažnjavanje pranja novca stečenog putem kriminala, predviđajući obavezu država članica da usvoje, u skladu sa osnovnim načelima svog zakonodavstva, neophodne zakonodavne i druge mjere kojima se kao krivično djelo utvrđuju, kada su učinjene sa namjerom: pretvaranje ili prenos imovine, znajući da se do te imovine došlo putem kriminala, a u cilju sakrivanja i prikrivanja nezakonitog porijekla imovine, ili pomaganja licu umješanom u izvršenje predikatnog krivičnog djela kako bi izbjeglo zakonske posljedice svog činjenja; skrivanje ili prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja ili vlasništva ili prava na imovinu, znajući da je takva imovina stečena kroz kriminal; pribavljanje, posjedovanje ili korišćenje imovine znajući, u trenutku prijema iste, da je takva imovina dobit od kriminala; učestvovanje, povezivanje ili udruživanje radi izvršenja, pokušaja izvršenja i pomaganja, podsticanja, omogućavanja i davanja savjeta u pogledu izvršenja bilo kojeg krivičnog djela ustanovljenog u skladu sa ovim članom.

Konvencija Savjeta Evrope o pranju novca, traženju, pljenidbi i konfiskaciji dobiti od kriminalnih aktivnosti i o finansiranju terorizma predstavlja prvi međunarodni instrument koji tretira prevenciju i kontrolu pranja novca i

finansiranja terorizma. Pored niza novosti koje unosi, a koje se tiču uglavnom usaglašavanja sa modernim načinima pranja novca i strategijama borbe protiv istog, veliki značaj ima činjenica da ova konvencija izričito navodi da osuda za prethodno krivično djelo iz kojeg prihod potiče nije neophodan uslov za gonjenje učinilaca krivičnih djela pranja novca.

Na osnovu navedenih međunarodnih akata, veliki broj država je u svom nacionalnom zakonodavstvu predvidio pranje novca kao posebno krivično djelo, a neke države su donijele i posebne zakone o sprečavanju pranja novca. Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, treba reći da se njeno specifično državno uređenje odrazilo i na zakonodavna rješenja, tako da inkriminaciju pranja novca predviđa i Krivični zakon Bosne i Hercegovine i krivični zakoni entiteta i Brčko Distrikta. Pored toga, entiteti su imali svoj Zakon o sprečavanju pranja novca, koji je prestao da važi stupanjem na snagu Zakona o sprečavanju pranja novca na nivou Bosne i Hercegovine.

2. Krivično djelo Pranje novca u KZ BiH (čl. 209.)

Pranje novca spada u red onih (malobrojnih) krivičnih djela u Bosni i Hercegovini kod kojih nije bilo posve jasno da li ih predvidjeti samo u KZ BiH ili i u krivičnim zakonima na nižim nivoima zakonske regulative, tj. u entitetskim krivičnim zakonima i KZ Brčko Distrikta. Ove dileme su proizlazile uglavnom iz same prirode ovog krivičnog djela čije izvršenje je vezano za više mjesta i u čije je izvršenje uključeno više subjekata, kako fizičkih tako i pravnih, a čije posljedice je teško ograničiti samo na određeno područje i određene djelatnosti, s obzirom da se radi o štetnim posljedicama koje se odražavaju na ukupni monetarni sistem ili ekonomski prostor države. Međutim, na kraju je ipak prevladalo shvatanje da je ovo djelo potrebno zadržati i u krivičnim zakonima entiteta i Brčko Distrikta i pored toga što se ono predviđa i u KZ BiH koji je donesen 2003. godine, dakle, nakon donošenja entitetskih krivičnih zakona.

Na ovom mjestu ću navesti zakonski tekst, odnosno opis bića ovog krivičnog djela u obliku i sa formulacijama koje su učinjene **ZID KZ BiH iz 2010.** godine („*Sl. glasnik BiH*“ br. 08/10). To činim radi toga da bi se sami mogli uvjeriti šta je sve moguće u zakonu prihvatiti, iako su primjedbe ispred Suda BiH koje se odnose upravo na izmjene ove inkriminacije upućene Ministarstvu pravde BiH. Dakle, predstavljam ovu inkriminaciju upravo u onom obliku kako je postavljena u

zakonskom tekstu nakon navedene izmjene (tzv. konsolidovana verzija):¹⁴

„(1) *Ko novac ili drugu imovinu za koje zna da su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, raspolaže njima, koristi u privrednom ili drugom poslovanju, vrši konverziju ili njihov prijenos ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti njihovu prirodu, izvor, lokaciju, raspolaganje, kretanje, vlasništvo ili drugo pravo, a takav novac ili imovinska korist su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela: a) u inozemstvu ili na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine ili na teritoriji dva entiteta ili na teritoriji jednog entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ili b) koje je propisano Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine ili drugim zakonom na državnom nivou, kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od jedne do osam godina.*

(2) *Ako je počinilac djela iz stava (1) ovog člana istovremeno i počinilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovinska korist iz stava (1) ovog člana, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.*

(3) Ako vrijednost novca ili imovinske koristi iz stava 1. ovog člana prelazi iznos od **200.000** KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora **najmanje tri godine**.

(4) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stava 1. i 2. ovog člana učinitelj postupio nehatno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(5) *Novac, imovinska korist, prihod, profit ili druga korist iz imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom iz st. (1) do (4) ovog člana oduzet će se.*

(6) *Znanje, namjera ili svrha kao elementi radnje krivičnog djela iz stava (1) ovog člana mogu se cijeliti na osnovu objektivnih činjeničnih okolnosti.*

Ne ulazeći u ostale učinjene izmjene ove inkriminacije, ovdje ću ukazati samo na odredbu iz stava 6., koja je veoma neobična i predstavlja rijetkost u našoj legislativnoj praksi. Kako se vidi, u tom stavu stoji tekst koji predstavlja „pouku sudu“ kako treba da utvrdi subjektivnu stranu ovog krivičnog djela, a on glasi: „Znanje, namjera ili svrha kao elementi radnje krivičnog djela iz stava 1. ovog člana, mogu se cijeliti na osnovu objektivnih činjeničnih okolnosti“.

Ovakva jedna odredba je višestruko negativno paradigmatična i otvara niz veoma ozbiljnih pitanja u odnosu na stanje našeg krivičnog zakonodavstva i krivičnog prava. Nažalost, karakter ovog priloga ne dozvoljava da se o tome na

¹⁴ Iako se u tzv. konsolidovanoj verziji KZ nalazi i dio teksta “Iza stava (5) dodaje se stav (6), koji glasi:” (a kojem tu nije mjesto), taj dio je izostavljen, imajući u vidu da ne postoji službena verzija prečišćenog teksta KZ BiH.

ovom mjestu ozbiljno raspravlja. Zapravo, sama ova i ovako oblikovana odredba i ne "zaslužuje" neki ozbiljan komentar i analizu, jer se očigledno radi o "legislativnoj igrariji" u kojoj su naše krivično zakonodavstvo i krivično pravo poput dječijih igrački sa kojima se možemo igrati kako nam je volja. Ovdje se može samo konstatovati da uopšte nije jasno zašto je jedna ovakva i ovako nakaradno formulisana odredba postavljena na ovo mjesto. Prvo, u odredbi iz stava 1. se nigdje ne govori o „namjeri“ i „svrsi“, već samo o „znanju“ (bolje bi bilo da stoji "svijest"), pa se postavlja pitanje otkuda sada odjednom potreba utvrđivanja namjere i svrhe, kada to i nisu zakonski elementi ovog krivičnog djela, ni u starom ni u novom opisu njegovog zakonskog bića.

Ono što je još gore je činjenica da je u pitanju jedna odredba koja je po svojoj prirodi procesnog karaktera i nije joj mjesto u materijalnom zakonu, pogotovo ovako oblikovana i postavljena samo uz ovo krivično djelo. Uz to, ona je posve suvišna i nepotrebna, nepismeno je sročena. Valjda sudove nije potrebno na ovaj način podučavati kako se utvrđuje subjektivna dimenzija, odnosno subjektivni elementi koji čine zakonska obilježja određenih krivičnih djela. Uostalom, to bi onda trebalo učiniti kod svih krivičnih djela kod kojih postoje ovakva ili slična subjektivna obilježja ili u posebnoj odredbi opšteg dijela koja bi važila za sva krivična djela.

3. Odnos krivičnog djela Pranja novca i prethodnog djela

Osnovni uslov za uspješnu borbu protiv pranja novca kao veoma opasnog vida privrednog kriminaliteta je, pored dobre zakonske regulative, odlučnost i osposobljenost svih institucija, službi i organa jednog društva čija je obaveza da prate finansijske tokove i vrše nadzor nad izvršavanjem propisanih mjera vezanih za kontrolu porijekla novčanih sredstava koja se stavljaju u legalne finansijske tokove. U tom smislu je i međunarodna saradnja nezaobilazna komponenta u prikupljanju obavještajnih podataka i ona je nekada od posebnog značaja ako se ima u vidu izuzetna pokretljivost finansijskih sredstava u savremenim finansijskim tokovima¹⁵.

U strategiji borbe protiv pranja novca veoma značajno mjesto pripada organima krivičnog gonjenja i pravosuđu jedne zemlje. Može se zapravo reći da

¹⁵ Up. V. *Ikanović*, Pranje novca i oduzimanje imovine stečene kriminalnim radnjama, Pravo i pravda, 1/2009, str. 99.

efikasnost suprotstavljanja tom vidu kriminala u najvećoj mjeri zavisi upravo od efikasnosti u otkrivanju i procesuiranju ovog djela od strane organa pravosuđa jedne zemlje. U tom pogledu se javlja cijeli niz dosta složenih i delikatnih pitanja, kao što je utvrđivanje izvora iz koga potiče novac, načina njegovog prikrivanja, potrebe utvrđivanja postojanja prethodnog krivičnog djela, odnos prethodnog djela i djela pranja novca i dr.

Kada je u pitanju prethodno ili tzv. predikatno krivično djelo, vladajuće je shvatanje da nije neophodno da postoji formalna odluka o nezakonitosti radnji kojima je novac pribavljen, što znači da nije nužno ni da postoji pravosnažna presuda kojom je to utvrđeno.¹⁶ Ukoliko bi se to zahtijevalo, onda bi često bilo onemogućeno procesuiranje i kažnjavanje za krivično djelo pranja novca (to je praksa nekih zemalja, pa stoga u takvim zemljama i postoji mali broj osuda za djelo pranja novca). Pored toga, moguće je da iz određenih razloga postupak za prethodno krivično djelo nije moguće pokrenuti ili voditi (npr. zbog nastupjele zastarjelosti), pa bi stoga bilo neopravdano odustajati od procesuiranja za djelo pranja novca kada u odnosu na njega nije nastupila zastarjelost. Međutim, odmah se nameće pitanje u kojoj ili do koje mjere to prethodno krivično djelo mora biti određeno ili utvrđeno, ako to nije ona mjera koja je nužna da bi se određeno lice oglasilo krivim i osudilo donošenjem formalne odluke u krivičnom postupku. Teško je prihvatiti da je dovoljno samo navesti naziv prethodnog krivičnog djela i konstatovati da novac ili imovina potiče iz takvog djela, jer je to ipak nedovoljno ako se ima u vidu da je prethodno djelo neophodna činjenična osnova i temelj za postojanje, pa time i za kažnjivost krivičnog djela pranja novca. To znači da prethodno djelo ima karakter prethodnog pitanja o kojem će sudska praksa morati zauzeti određeno stanovište.

U svakom slučaju, nužno je da tužilaštvo ponudi određene dokaze da takav novac ili imovina potiču iz kriminalne aktivnosti, pri čemu ne mora biti precizno određeno vrijeme i mjesto izvršenja takvih aktivnosti, već bi bilo dovoljno okvirno naznačiti vrijeme njihovog preduzimanja. Tako bi bilo moguće navesti da se radi npr. o neovlašćenom prometu opojnih droga koje je izvršeno u tačno neutvrđenom vremenskom razdoblju, npr. negdje u razdoblju od 2005. godine i trajalo je oko dvije godine, uz takođe okvirno određenje mjesta izvršenja, sa eventualnim navođenjem pojedinih saučesnika u djelu i približnim navođenjem njihova broja, te okvirno postavljenom iznosu novca koji je iz toga proistekao i sl. Sasvim je

¹⁶ Up. *S.Katušić-Jergović*, HLJKPP, 2/2007, str. 632; *V. Ikanović*, cit. rad, str. 101.

izvjesno da je rješavanje ovog pitanja u ovakvim slučajevima jedan od najdelikatnijih zadataka koje sudovi u ovakvim postupcima trebaju da obave.

Iz ovoga proizlazi i drugo zanimljivo, ali istovremeno i složeno pitanje odnosa između krivičnog djela pranja novca i tog drugog, prethodnog krivičnog djela, u slučajevima kada je izvršilac djela pranja novca istovremeno i izvršilac ili saučesnik u prethodnom djelu. Istina, ovo pitanje je jednim dijelom determinisano i legislativnim rješenjima, tj. načinom na koji je normativno ovo krivično djelo uređeno u krivičnom zakonu. U krivičnom zakonodavstvu u BiH, jedni zakoni učešće u prethodnom djelu predviđaju kao kvalifikatornu okolnost i uspostavljaju teži oblik djela pranja novca, dok drugi to ne predviđaju. To svakako ima značaja za rješavanje pitanja sticaja između ovih djela, odnosno kažnjavanja za ta djela, jer i jedno i drugo djelo predstavljaju dva samostalna krivična djela predviđena u zakonu. Istina, riječ je o djelima koja su funkcionalno povezana, jer predstavljaju međusobno povezane dijelove jednog jedinstvenog kriminalnog plana izvršioca. Krivično djelo pranja novca predstavlja naknadno djelo koje je na izvjestan način „logičan slijed“ prethodnog djela, ali ono ni u kojem slučaju nema karakter tzv. *naknadnog nekažnjivog djela*, kao što je to npr. prikrivanje stvari od strane izvršioca koje je pribavio izvršenjem nekog krivičnog djela (npr. krađe). To je jasno ako se ima u vidu da se ovdje radi o krivičnom djelu koje se po svojim osnovnim obilježjima razlikuje od prethodnog, a to su radnja izvršenja i način na koji se ono ostvaruje, vrijeme i mjesto njegovog vršenja, lica ili subjekti koji u tome učestvuju, sasvim drugo pravno dobro koje se povređuje, štetne posljedice koje mogu znatno da premašuju one koje su nastale izvršenjem prethodnog krivičnog djela, itd.

Po ovom pitanju u praksi primjene ove inkriminacije u pravosuđu u BiH nije uspostavljeno neko određeno stanovište koje bi predstavljalo osnov za rješavanje pitanja sticaja ovih djela. U početku primjene ovog djela pravosuđe je pokazivalo određene rezerve i suzdržanost, pa je često izbjegavalo kako optuživanje tako i oglašavanje krivim optuženih izvršilaca za ovo krivično djelo. Tako je u prvostepenoj presudi u predmetu „Ć...“ (K-71/05 od 25.04.2006. godine) sud zauzeo stav da sticaj između krivičnog djela trgovine ljudima radi prostitucije (čl. 186. KZ BiH) i krivičnog djela pranja novca (čl. 209. KZ BiH) ne postoji i optužene je osudio samo za prvo krivično djelo¹⁷. Međutim, Apelaciono vijeće

¹⁷ Nažalost, dešavalo se da u nekim slučajevima optužba uopšte i ne navodi krivično djelo pranja novca, kao ni oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kao što je

istog suda je u svojoj presudi (Kž-45/06, od 25.10.2006. godine) našlo da se radi o sticaju krivičnih djela, pri čemu je navelo da se radi o dva posve samostalna krivična djela, sa različitim radnjama i dobrima na koja su ona upravljena i da je za pravilno krivičnopravno vrednovanje i kvalifikaciju navedene kriminalne situacije nužno uspostaviti postojanje sticaja, tj. da je takav činjenični kompleks potrebno kvalifikovati kao dva krivična djela i odmjeriti kaznu po pravilima sticaja (čl. 53. KZ BiH)¹⁸. Pravosuđe je ipak i prije i nakon ove odluke pokazalo određeno kolebanje u vezi sa ovim pitanjem, pa je nekada prihvatilo, a nekada isključivalo postojanje sticaja (isključivalo ga je uglavnom kada je u pitanju krivično djelo poreske utaje, pa je nekada kažnjavalo samo za pranje novca, ali ne i poresku utaju, npr. u slučaju „B...“, K-128/04 od 11.04.2005. godine). To je svakako neopravdano, jer se radi o dva samostalna krivična djela. Takvom praksom pravosuđe zapravo vrši dekriminaciju krivičnog djela pranja novca, jer ovo djelo, kako je već navedeno, redovno u svojoj osnovi ima neko ili neka druga krivična djela. Ono što je u tom pogledu poseban problem i što je zabrinjavajuće, odnosi se na praksu Tužilaštva BiH, koje nerijetko iz optužnice izostavlja krivično djelo pranja novca ili se čak odustaje od tog djela u toku postupka, uključujući i glavni pretres, iako izvedeni dokazi nisu ostavljali nikakvu sumnju u njegovo postojanje.¹⁹

npr. u slučaju „K...“, broj: X-K-08/641-2 od 09.10.2009. godine, u kojem se radilo o djelu neovlašćeni promet opojnim drogama koje je vršeno u dužem vremenskom periodu, sa velikom količinom zaplijenjene droge, a u kojem je nesumnjivo postojalo i ovo djelo i pribavljena imovinska korist.

¹⁸ Prihvatajući navode u žalbi tužilaštva, Apelaciono vijeće u obrazloženju navedene presude naglašava „...da su u navedenim radnjama sadržana i sva obilježja krivičnog djela pranja novca iz čl. 209. st. 2. KZ BiH, te da ono postoji kao autonomna krivičnopravna cjelina, tj. kao samostalno krivično djelo koje se po svojoj krivičnopravnoj prirodi razlikuje od krivičnog djela iz čl. 186. KZ BiH. Dakle, iako je ono u funkcionalnoj vezi sa tim djelom, što je inače karakteristika djela pranja novca, ipak se ono od njega bitno razlikuje po svojim osnovnim elementima kao što je radnja izvršenja i posljedica, kao i po tome što je upravljeno na drugi objekat zaštite, radi čega se i nalazi u drugoj zakonskoj glavi krivičnih djela (Glava XVIII - krivična djela protiv privrede i jedinstva tržišta), pa se osnovano u žalbi navodi da je pogrešan zaključak prvostepenog suda kada je navedene radnje pravno ocijenio kao djelo koje je istovrsno sa djelom trgovine ljudima iz čl. 186. KZ BiH i koje je kao takvo na osnovu čl. 54. KZ BiH uključio u konstrukciju produženog krivičnog djela kao jednog jedinstvenog krivičnog djela, umjesto da ih pravno kvalifikuje kao posebna krivična djela učinjena u sticaju, što prihvata i ovo vijeće.“

¹⁹ Tako je bilo npr. u predmetu „K...“ (KPŽ-44/05, od 19.04.2010.) u kojem je izmijenjena optužnica i izostavljeno, pored ostalih, i krivično djelo pranja novca, pri čemu je optužba svedena samo na poresku utaju (Optužnica Tužilaštva BiH, broj: KT-167/03. od 18.11.2009. godine), što je činjeno i u nekoliko drugih slučajeva.

Kako je već navedeno, pitanje sticaja ovih djela zavisi kako od načina na koji je djelo pranja novca uređeno u zakonu, tako i od toga da li je izvršilac osuđen za prethodno djelo ili nije. Poseban problem je slučaj ako je u zakonu predviđen i teži oblik djela za izvršioca koji je učesnik u izvršenju prethodnog djela. Prvo, ako je izvršilac već osuđen za prethodno djelo (a kazna nije izdržana ili njeno izdržavanje nije ni započelo) jasno je da se tada ne radi o sticaju djela, ali će sud u tom slučaju u odmjeravanju kazne primijeniti pravila koja se odnose na sticaj, uzimajući kao utvrđenu već izrečenu kaznu. Međutim, ukoliko za prethodno djelo učinilac nije osuđen, tada će svakako postojati sticaj ovih krivičnih djela. Jedino ostaje otvoreno pitanje da li će postojati sticaj prethodnog djela i osnovnog oblika pranja novca ili će to biti kvalifikovani oblik pranja novca, ukoliko je takav oblik djela predviđen. U vezi sa ovim nema jedinstva mišljenja, ali je autor ovog priloga mišljenja da je opravdano u tom slučaju uzeti da postoji sticaj između prethodnog djela i pranja novca u težem obliku. Takav stav je osnovan i logičan, jer je učešće u prethodnom djelu okolnost koju zakon tretira kao kvalifikatornu, tj. vrednuje je kao okolnost koja ukazuje na veći stepen opasnosti samog učinioca koja zasniva teži oblik djela u odnosu na osnovni oblik djela. Takva kvalifikatorna okolnost ne isključuje postojanje prethodnog krivičnog djela niti odgovornost učinioca za isto, već kako je to rečeno, samo ukazuje na veći stepen opasnosti samog učinioca, koju je zakonodavac vrednovao prilikom konstituisanja zakonskog bića krivičnog djela pranja novca kao kvalifikatornu okolnost. Bilo bi posve nelogično i kriminalnopolitički neopravdano da se ovaj oblik djela tumači na način da isključuje odgovornost učinioca za prethodno djelo, pogotovo ako se ima u vidu da je prethodno krivično djelo često, po svojoj prirodi i težini, teže od ovog oblika krivičnog djela pranja novca (npr. prethodno krivično djelo može biti krivično djelo krijumčarenje ljudi iz čl. 189. st. 5. KZ BiH za koje je predviđena kazna zatvora najmanje deset godina ili dugotrajni zatvor ili neovlašteni promet opojnim drogama iz čl. 195. st. 2 KZ BiH sa zaprijećenom kaznom zatvora najmanje tri godine, trgovina ljudima iz čl. 186. st. 2. KZ BiH sa zaprijećenom kaznom zatvora najmanje pet godina, itd.). Postojanje sticaja između ovog oblika djela i prethodnog djela je kriminalnopolitički opravdano, na što upućuju i situacije u kojima je izvršilac već osuđen za prethodno djelo i izdržao kaznu za isto, a prilikom suđenja za krivično djelo pranja novca okolnost da je izvršilac prethodnog djela uzima se kao kvalifikatorna okolnost. Prema tome, nema osnova za drugačiji stav ni u slučajevima kada on uopšte nije procesuiran za prethodno krivično djelo.

Literatura:

1. Babić, M, Filipović, Lj, Rajić, Z, Marković, I: *Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga I, Sarajevo, 2005.*
2. Babić, M, Marković, I: *Krivično pravo, posebni dio, Banja Luka, 2005*
3. Bačić, F, Pavlović, Š: *Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2004., s. 976.,*
4. Bejaković, P: *Finansijska praksa, 1997, 21, (3),*
5. Cindori, S: *Sustav sprječavanja pranja novca, Finansijska teorija i praksa 31 (1), 2007*
6. Horvatić, Ž, Šeparović, Z i suradnici: *Kazneno pravo, posebni dio, Zagreb, 1999.*
7. Ikanović, V: *Pranje novca i oduzimanje imovine stečene kriminalnim radnjama, Pravo i pravda, 1/2009,*
8. Jovanović, M: *Pranje novca – ekonomija kriminaliteta, Organizovani kriminalitet i korupcija, Zbornik Srpskog udruženja za krivično pravo, Kopaonik, 1996*
9. Katušić-Jergović, S: *Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi), HLJKPP, br. 2/07.,*
10. Kolarić, D: *Međunarodni standardi u oblasti borbe protiv pranja novca i nacionalno krivično zakonodavstvo, Zbornik Udruženja za međunarodno krivično pravo „Primena međunarodnog krivičnog prava – organizovani kriminal-“, Tara, 2007*
11. Lazarević, Lj: *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije, Beograd, 2006*
12. Marković, P: *Pranje novca, Pravni život, tom I, 9/2006.*
13. Palijaš, D: *Međunarodna suradnja i pravna pomoć u predmetima pranja novca, uloga i zadaci državnog odvjetnika, HLJKPP, 2/2007,*
14. Škulić, M: *Organizovani kriminalitet, pojam i krivičnoprocesni aspekti, Beograd, 2003. s. 131.*

Sreto Crnjak, sudija Suda Bosne i Hercegovine

PRAVOSNAŽNOST, KONAČNOST I IZVRŠNOST U UPRAVNOM POSTUPKU

1. Uvod

U skladu sa pravnim sistemom Bosne i Hercegovine, upravni postupci u Bosni i Hercegovini regulisani su Zakonom o upravnom postupku Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 29/02 i 12/04), Zakonom o upravnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, broj 2/98 i 48/99), Zakonom o opštem upravnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 13/02) i Zakonom o upravnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD BiH“, broj 3/00, 5/00, 9/02, 8/03, 8/04 i 25/05).

Navedenim Zakonima regulisani su upravni postupci organa uprave koji se vode u:

- Bosni i Hercegovini na državnom nivou,
- Federaciji Bosne i Hercegovine,
- Republici Srpskoj i
- Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine.

Zakoni su, uglavnom, istog sadržaja i istog obima, osim neznatnih odstupanja.

U praktičnoj primjeni ovih zakona ukazuje se potreba utvrđivanja značaja instituta pravosnažnosti, konačnosti i izvršnosti u upravnom postupku. Naime, zbog mjestimice zbunjujućeg pristupa zakonodavca u uređenju navedene materije, u pravnoj su se praksi, kao i u zakonodavstvu, pojavili problemi i pogrešna shvatanja navedenih instituta.

2. Pravosnažnost u upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini

Tokom razvoja i osamostaljenja upravnog prava kao posebne pravne grane, pitanje pravosnažnosti upravnih akata predstavljalo je jedno od najzamršenijih i najspornijih pitanja, u prvom redu zbog brojnih i oprečnih teoretskih koncepcija kojima se vrlo često negirala mogućnost da upravni akti steknu svojstvo pravosnažnosti.

Zakon o opštem upravnom postupku iz 1930. godine (Službene novine od 25.11.1930., br. 271), (u daljem tekstu: ZUP – 1930) određivao je kako se pravosnažne odluke kojima su stranke stekle određena prava mogu ukinuti ili izmijeniti samo uz opšte zakonske uslove, i samo uz pristanak stranaka koje su stekle prava. Zakon je uređivao i pravna sredstva kojima se moglo intervenisati u pravosnažne odluke.

Zakonom o opštem upravnom postupku iz 1956. godine (u daljem tekstu: ZUP – 1956) pravosnažnost je uređena u sklopu osnovnih zakonskih načela, te su takođe predviđena i vanredna pravna sredstva kojima su se mogli osporavati pravosnažni akti. Član 11. navedenog Zakona pod naslovom „Pravosnažnost rješenja“ određivao je: **„Rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba niti pokrenuti upravni spor (pravosnažno rješenje), a kojim je neko lice steklo određena prava, može se poništiti ukinuti ili izmijeniti samo u slučajevima koji su zakonom predviđeni.“**

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o opštem upravnom postupku iz 1977. godine („Službeni list SFRJ“, broj 4/77) u članu 11. riječi **„neko lice steklo“** zamijenjene su riječima **„stranka stekla“**, a iza riječi **„prava“** dodane su riječi **„odnosno kojima su stranci određene neke obaveze.“**

Od koncepcije pravosnažnosti prihvaćene u ovom zakonu nije se u bitnome odstupilo tokom čitavog važenja zakona u bivšoj SFRJ, a navedena je koncepcija preuzeta i Zakonima o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini.

Zakonom o upravnom postupku Bosne i Hercegovine pravosnažnost rješenja je propisana kao jedno od načela upravnog postupka i to u članu 17 koji glasi: **„Rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba niti pokrenuti upravni spor (pravosnažno rješenje), a kojim je stranka stekla određena prava, odnosno kojim su stranci određene neke obaveze, može se poništiti, ukinuti ili izmijeniti samo u slučajevima koji su ovim ili drugim zakonom predviđeni.“**

Načelo pravosnažnosti je na identičan način propisano članom 13. Zakona o upravnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, te, takođe, članom 13. Zakona o upravnom postupku BD BiH.

Članom 13. Zakona o opštem upravnom postupku RS, kao jedinstveno načelo,

propisano je **načelo konačnosti i pravosnažnosti**, koje glasi: „**Rješenje protiv koga se ne može izjaviti žalba (konačno rješenje), niti pokrenuti upravni spor (pravosnažno rješenje), može se poništiti, ukinuti ili izmijeniti samo u slučajevima koji su zakonom predviđeni.**“

U navedenim odredbama Zakona o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini sadržano je **načelo o formalnoj i materijalnoj pravosnažnosti**. Iz navedenih odredbi proizilazi **da formalnu pravosnažnost u upravnom postupku stiče ono rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba niti pokrenuti upravni spor**. Ovi uslovi su kumulativni, tj. oba ova uslova moraju postojati u svakom pojedinom slučaju da bi jedno rješenje moglo da stekne formalnu pravosnažnost.

Materijalnu pravosnažnost stiče ono rješenje **koje je postalo formalno pravosnažno** (protiv kojeg se ne može izjaviti žalba, niti pokrenuti upravni spor) **i kojim je neka stranka stekla određena prava, ili kojim je stranci određena neka obaveza**. Iz ove odredbe proizilazi da materijalnu pravosnažnost ne stiču sva formalno pravosnažna rješenja.

Pod pravosnažnim rješenjem podrazumijeva se kako rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba niti pokrenuti upravni spor, a kojim je stranka stekla određena prava, tako i rješenje kojim je stranci određena neka obaveza. Prema tome, pravosnažnost stiče i rješenje kojim su stranci određene neke obaveze, a protiv koga se ne može izjaviti žalba, niti pokrenuti upravni spor.

Materijalna pravosnažnost ima za dejstvo da se organ koji je donio pravosnažno rješenje ne može upuštati u ponovno rješavanje te stvari. Donošenjem prvostepenog, odnosno drugostepenog rješenja završena je uloga organa koji je donio takvo rješenje.

Ako protiv prvostepenog rješenja žalba nije dopuštena, ili ako se radi o drugostepenom rješenju, donijetom po žalbi, o zakonitosti tih rješenja ovlašćen je da rješava nadležni sud, ako je protiv takvih rješenja pokrenut upravni spor. **Ako je, pak, takvo rješenje postalo formalno pravosnažno u upravnom postupku, i ako je tim rješenjem neka stranka stekla određena prava, takvo rješenje se može staviti van snage samo upotrebom vanrednih pravnih sredstava, ako postoje razlozi za primjenu ovih odredaba. Organ koji je donio takvo rješenje ne može ga poništiti ili ukinuti osim iz razloga predviđenih u ZUP.**

Materijalnu pravosnažnost mogu da steknu samo rješenja kojima su pojedinci ili pravna lica stekla neka prava odnosno kojima su subjektima određene obaveze. Veći broj pravnih teoretičara koji zastupaju gledište o postojanju materijalne pravosnažnosti upravnih akata uglavnom stoji na gledištu da materijalnu pravosnažnost mogu da steknu samo rješenja na osnovu kojih su pojedinci ili pravna lica stekla izvjesna prava. Međutim, pojam „prava“ u teoriji je prilično sporan. Nije tako jasno koji su to upravni akti na osnovu kojih je stranka stekla izvjesna prava. U pravnoj teoriji postoji gledište po kojem se pod pravom podrazumijeva takva subjektivna situacija koja sadrži ovlašćenje pojedinca ili pravnog lica da zahtijeva konkretnu prestaciju (činidbu). Pojam subjektivne pravne situacije nesumnjivo je širi od pojma „stečenih prava“ koji je pojam predmet diskusije u upravnoj teoriji. S obzirom da se izvjesna prava mogu steći na osnovu konstitutivnih, kao i na osnovu deklarativnih upravnih akata, preovladava mišljenje da materijalnu pravosnažnost mogu da steknu obje vrste akata. **Prema tome, bilo da se rješenjem samo utvrđuje postojanje prava (deklarativni akti), bilo da se rješenjem stvara pravo (konstitutivni akti), nesumnjivo je da se na osnovu ovih vrsta pravnih akata stiču prava odnosno stvara subjektivna situacija.**

Kao što je već rečeno, materijalnu pravosnažnost mogu da steknu i oni upravni akti kojima su stranci određene samo obaveze. A pravno dejstvo ovakve materijalne pravosnažnosti je u tome, da organ docnije ne može da u novom postupku donese novo rješenje kojim će se povećati obaveza stranci.

Materijalnu pravosnažnost ne mogu da steknu negativni pravni akti.

Materijalnu pravosnažnost mogu da steknu kako pravno vezani akti, tako i akti koji se donose na osnovu slobodne ocjene. U pogledu pravno vezanih akata postoji saglasnost najvećeg broja pravnih pisaca da ovi akti mogu da steknu materijalnu pravosnažnost, dok u pogledu pravnih akata koji se donose na osnovu slobodne ocjene postoje izvjesna razmimoilaženja među pravnim piscima. Mišljenja smo da i akti koji se donose na osnovu slobodne ocjene mogu da steknu materijalnu pravosnažnost. Ovo zbog toga što se ovlašćenje za vršenje diskrecione ocjene gasi upotrebom ovlašćenja, tj. donošenjem rješenja na osnovu slobodne ocjene, tako da poslije donošenja rješenja organ ne može raspolagati tim ovlašćenjem. **Prema tome, akti doneseni na osnovu slobodne ocjene kojim su pojedinci ili pravna lica stekla neko pravo mogu postati pravosnažni pod istim uslovima kao i odgovarajući pravno vezani akti.** Na primjer, kad je nadležan organ izdao pojedincu na osnovu slobodne ocjene odobrenje za vođenje privatne

zanatske radnje (u slučaju kad je zakonom predviđeno dozvola se izdaje na osnovu slobodne ocjene), isti ili nadzorni organ ne bi mogao ukinuti ili poništiti rješenje ako se materijalne okolnosti nisu izmijenile i ako ne postoji koji od razloga za primjenu vanrednih pravnih sredstava u upravnom postupku ili u posebnom zakonu.

Dejstvo novih propisa ili izmjena postojećih propisa na materijalnu pravosnažnost upravnih akata. Na materijalnu pravosnažnost rješenja je, po pravilu, bez uticaja donošenje novog propisa koji je u suprotnosti sa propisom na osnovu kojeg je donijeto pravosnažno rješenje, kao i izmjena takvog propisa. Prema tome, novi propis ili izmjena postojećeg propisa, po pravilu, ne može imati nikakvog dejstva na subjektivnu situaciju stvorenu pravosnažnim rješenjem. Ovo zbog toga što novi propis ili izmjena postojećeg propisa, po pravilu nemaju retroaktivno dejstvo, već djeluju samo ubuduće. Samo izuzetno, zakonu se može dati retroaktivno dejstvo, u kojem slučaju se podvrgavaju reviziji i sva pravosnažna rješenja. Ali ovo mora biti izričito navedeno u zakonu.

Materijalnu pravosnažnost stiče samo dispozitiv upravnog akta (rješenja). Treba istaći da pravosnažnim ne postaju svi dijelovi upravnog akta, već samo dispozitiv upravnog akta. Prema tome, ostali dijelovi upravnog akta, naime, obrazloženje i uputstvo o pravnom lijeku, ne mogu postati pravosnažnim. Jedna od značajnih posljedica ovog principa sastoji se u tome što rješenje prethodnog (prejudicionog) pitanja u upravnom postupku, koje je sastavni dio obrazloženja rješenja, ne postaje pravosnažno. Stoga organ koji je stvarno i mjesno nadležan za rješavanje prethodnog pitanja, može to pitanje donije riješiti na drugačiji način nego što je ono riješeno kao prethodno pitanje u pravosnažnom rješenju.

Izuzeci od materijalne pravosnažnosti rješenja. Mada je ZUP usvojio načelo formalne i materijalne pravosnažnosti upravnih akata, ipak su postojali jaki razlozi da se predvide izvjesni izuzeci od ovog načela. ZUP je predvidio tačno određene slučajeve u kojima se dozvoljava organima i organizacijama da ukidaju, mijenjaju ili oglašavaju ništavim materijalno pravosnažna rješenja.

Naime, u članu 17. ZUP BiH, odnosno odgovarajućim odredbama entitetskih zakona o upravnom postupku i BD BiH, je predviđeno da se materijalno pravosnažno rješenje može poništiti, ukinuti ili izmijeniti samo u slučajevima koji su zakonom predviđeni. Prema tome, drugim aktom organa odnosno organizacije manje pravne snage od zakona ne mogu se predvidjeti izuzeci od materijalne

pravosnažnosti rješenja.

Izuzeci od materijalne pravosnažnosti predviđeni su u slučaju preduzimanja vanrednih pravnih sredstava kao što su: 1) ponavljanje postupka; 2) zahtjev za zaštitu zakonitosti; 3) poništavanje i ukidanje po pravu nadzora; 4) ukidanje i mijenjanje uz pristanak stranke; 5) vanredno ukidanje.

Posebnim zakonima se mogu predvidjeti i drugi slučajevi izuzetaka od pravosnažnosti. Takvi izuzeci su, na primjer, predviđeni carinskim zakonom, zakonima o porezu, o penzijskom i invalidskom osiguranju, o ratnim vojnim invalidima i dr.

Privremena rješenja ne mogu da steknu pravosnažnost. Iako se privremenim aktima stiču izvjesna prava, ipak iz same prirode ovih akata proizilazi da se na osnovu ovih akata mogu da steknu samo prava koja imaju ograničenu vremensku važnost, tj. koja važe do određenog roka. Stoga je sama priroda ovih akata u suprotnosti sa pojmom pravosnažnosti, zbog čega ovi akti i ne mogu da steknu pravosnažnost.

Kao što je na početku rečeno, Zakoni o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini institutu pravosnažnosti priznaju snagu osnovnog načela.

U praksi Evropskog suda pravde zaštita stečenih prava ulazi u sadržaj načela pravne sigurnosti kao opšteg pravnog načela kojemu sud pruža zaštitu. Načelo zaštite legitimnih očekivanja usko je povezano s načelom zaštite stečenih prava te takođe predstavlja jedan od aspekata pravne sigurnosti. U pravnoj se teoriji ističe kako je teško povući jasnu razliku između koncepta stečenih prava i zaštite legitimnih očekivanja stranaka.

Zakonima o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini nije izričito utvrđeno načelo zaštite legitimnih očekivanja stranaka (legitimni cilj) kao jedno od načela upravnog postupka, međutim postojanje tog načela u bosansko-hercegovačkom pravnom poretku potvrdio je Ustavni sud Bosne i Hercegovine u svojim odlukama.

Može se zaključiti da pravosnažnost, prema zakonima o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini u osnovi predstavlja institut kojim se onemogućuje odlučivanje o stvari o kojoj je u redovnom postupku pravosnažno odlučeno (*ne bis in idem*) te kojim se u prvom redu od izmjena zaštićuju stranke koje su upravnim

aktima stekle određena prava. Prema zakonima o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini pravosnažno je rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba niti pokrenuti upravni spor. Pravosnažnost, prema tome „konzumira“ i žalbu u upravnom postupku i tužbu u upravnom sporu. Drugim riječima, pod pravosnažnim rješenjem podrazumijeva se rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba, niti pokrenuti upravni spor, odnosno rješenje protiv kojeg je bezuspješno vođen upravni spor, tj. protiv kojeg je tužba u upravnom sporu bila odbijena.

Institut pravosnažnosti je, prema tome, čvrsto vezan uz upravno-sudsku zaštitu u Bosni i Hercegovini. Upravno-sudska zaštita je jedan od temelja modernih pravnih država, jer se sudskom kontrolom nad radom uprave štite i subjektivna prava građana i objektivna zakonitost. Naime, upravno-sudska zaštita temelji se na ideji o podjeli vlasti gdje jedna vlast (sudska) nadzire drugu (upravnu). Time se postiže da uprava prestaje biti sudija u vlastitoj stvari, čime se u bitnom onemogućavaju nezakonitosti koje bi uprava mogla činiti da nema sudskog nadzora.

Važnost instituta pravosnažnosti, prema tome, nalazi se i u činjenici da **iza svakog pravosnažnog akta stoji autoritet upravnog suda**. Sudska odluka je ta koja svojom pravosnažnošću pokriva upravni akt. Čak i ako nije pokrenut upravni spor, sama mogućnost njegova pokretanja može odvratiti upravne organe od mogućih nezakonitih postupanja. Dakle, institutom pravosnažnosti štite se građani od mogućih nezakonitosti u radu uprave. Stoga je zadatak bosansko-hercegovačkog pravnog sistema da uspostavi mehanizme kojima će se omogućiti građanima da njihova prava (a i obaveze), nakon provođenja upravnih i upravno-sudskih postupaka, budu što prije zajamčena u pravosnažnim upravnim aktima.

Ništavo rješenje nije uopšte podobno za pravosnažnost, te okolnost da je organ negativno riješio zahtjev stranke za izmjenu rješenja koje bi bilo ništavo ne predstavlja smetnju da se isto kasnije od strane nadležnog organa oglasi ništavim u smislu člana 268 (sada 258) ZUP-a (*Presuda Vrhovnog suda Jugoslavije Už 11784/64 od 8. januara 1965. godine*).

3. Konačnost u upravnom postupku

Pojam konačnosti u opšti upravni postupak zakonodavac je uveo ZUP-om - 1956. godine, te ga je u bivšoj SFRJ zadržao kroz sve zakonske izmjene i dopune.

Navedenim pojmom zakonodavac je označio pravnu snagu koju upravni akt ima u trenutku kada se protiv njega više ne može izjaviti žalba kao redovan pravni lijek.

Pojmu konačnosti veliku pažnju je posvetila i pravna teorija, te se o njemu, tako, pisalo i u udžbenicima upravnog prava u bivšoj državi. U njima se pojam konačnosti razdvajao od pojma pravosnažnosti upravnog akta (kao i od pojma izvršnosti), naglašavala se važnost pojma za koncepciju vanrednih pravnih sredstava.

Važećim Zakonima o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini **konačnost je uspostavljena kao jedno od načela upravnog postupka**. Prema odredbi člana 16. (pod naslovom „Konačnost rješenja“) Zakona o upravnom postupku Bosne i Hercegovine (član 12. ZUP-a F BiH i član 12. ZUP- BD BiH) **„Rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti redovno pravno sredstvo (žalba) u upravnom postupku (konačno u upravnom postupku), a kojim je stranka stekla neko pravo, odnosno kojim su stranci određene neke obaveze, može se poništiti, ukinuti ili izmijeniti samo u slučajevima koji su ovim ili drugim zakonom predviđeni“**. Prema načelu konačnosti i pravosnažnosti rješenja datog u članu 13. ZOUP-a Republike Srpske **„Rješenje protiv koga se ne može izjaviti žalba (konačno rješenje), niti pokrenuti upravni spor (pravosnažno rješenje), može se poništiti ili izmijeniti samo u slučajevima koji su zakonom predviđeni.“**

Prema navedenim odredbama, konačnost može nastupiti odmah nakon završetka prvostepenog postupka, tj. nakon donošenja i dostavljanja prvostepenog rješenja. Do svojstva konačnosti upravnog akta u ovom trenutku u vođenju postupka dolazi kada protiv prvostepenog rješenja nije dopuštena žalba, ili kada je žalba bila dopuštena, ali je stranka propustila rok za njeno izjavljivanje. Takođe, konačnost nastupa i nakon završetka drugostepenog postupka – kada drugostepeni organ donese i dostavi rješenje o žalbi. U navedenoj situaciji akt postaje pravosnažan istekom roka za podnošenje tužbe za pokretanje upravnog spora, ili, ako se tužba podnese, trenutak nastupanja pravosnažnosti zavisi od odluke suda u upravnom sporu. Prema tome, s obzirom na to da je stranka dužna izjaviti žalbu prije eventualnog podnošenja tužbe za pokretanje upravnog spora, vremenski konačnost ili prethodi pravosnažnosti upravnog akta ili nastupa istovremeno sa pravosnažnošću. Nije, dakle, moguća situacija da se konačnost javi nakon pravosnažnosti, odnosno da akt najprije stekne svojstvo pravosnažnosti, pa tek onda konačnosti.

Korišćenjem pojma konačnosti u zakonskim tekstovima i upravno-pravnoj literaturi može se jezgrovito istaći pravna snaga i svojstvo koje upravni akt ima u trenutku kada je završen postupak pred upravnim organima, ali još nije stekao snagu pravosnažnosti. **Pojam konačnosti je izuzetno značajan za utvrđivanje trenutka u kojem je moguće izjaviti pojedine vanredne pravne lijekove, te i za utvrđivanje trenutka kada se može pristupiti izvršenju upravnog akta.** Pojam konačnosti je postao dio upravno-pravne tradicije, te se koristi u velikom broju posebnih zakona kojima se uređuje upravni postupak.

Interesantno je istaći da je pojam konačnosti izbačen iz novog ZUP-a Hrvatske (Narodne novine, broj 47/09). No, bez obzira na činjenicu da logika postupka to i dalje nalaže, zakonodavac navedeni pojam jezično nije zamijenio nekim drugim pojmom istog značaja. Umjesto s jednim pojmom kojega bi dosljedno primjenjivao u zakonu, zakonodavac se poslužio sa dva pojma, tj. s dvije različite sintagme: „rješenje protiv kojeg se ne može izjaviti žalba“ i „i nakon isteka roka za žalbu“.

4. Izvršnost u upravnom postupku

Izvršenje rješenja je sprovođenje u život – realizacija njegovog dispozitiva. Zavisno od toga kakve je vrste obaveza utvrđena dispozitivom rješenja, izvršenje se sprovodi u upravnom postupku po odredbama četvrtog dijela Zakona o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini, ili u sudskom postupku po odredbama Zakona o izvršnom postupku.

Obavezu utvrđenu dispozitivom rješenja stranka može da izvrši dobrovoljno, u ostavljenom roku, i u tom slučaju neće ni doći do primjene odredaba navedenih zakona koje regulišu izvršenje upravnog akta. Tek ako taj rok bezuspješno protekne i stranka ne izvrši obavezu, dobrovoljno izvršenje se sprovodi po odredbama ZUP-a ili po odredbama Zakona o izvršnom postupku, zavisno od vrste obaveze.

Zakoni o upravnim postupcima u Bosni i Hercegovini pitanju izvršenja posvećuju svoj četvrti dio u kojem najprije utvrđuju kad rješenje odnosno zaključak postaje izvršan, te određuju osobu izvršenika. Nadalje, propisuje se kako se izvršenje provodi i po službenoj dužnosti i na prijedlog stranke, te nakon što je utvrđeno kako se izvršenje provodi radi ostvarivanja novčanih ili nenovčanih obaveza, detaljnije je normirano samo izvršenje novčanih i nenovčanih obaveza. Zakoni o upravnim postupcima, nastavljajući normirati postupak izvršenja,

određuju kako se u situaciji kada izvršenik ne postupi po izvršnom rješenju donosi zaključak u pisanom obliku, te detaljnije utvrđuju sadržaj navedenog zaključka i mogućnost žalbe protiv njega. ZUP, također, propisuje i odgodu izvršenja, vrijeme izvršenja te prisilno izvršenje nenovčanih obaveza novčanom kaznom, izvršenje nenovčanih obaveza putem trećih lica i izvršenje nenovčanih obaveza neposrednom prinudom. Na posljetku, ZUP uređuje obustavu izvršenja, otklanjanje posljedica poništavanja ili izmjene izvršnog rješenja, izvršenje radi obezbjeđenja i privremeni zaključak o obezbjeđenju.

Interesantno je istaći da je novi ZUP Hrvatske („Narodne novine“ br: 47/09), stupio na snagu 1.1.2010. godine, uveo načelo razmjernosti (proporcionalnosti) u izvršenju. Razrađujući načelo razmjernosti u zaštiti prava stranaka i javnog interesa ZUP propisuje kako se izvršenje provodi na način i primjenom sredstava koja su najblaža za izvršenika, a dovode do cilja izvršenja (razmjernost u izvršenju). To načelo ima porijeklo u evropskom pravu, a posebno ga Evropski sud pravde, kao i Evropski sud prvog stepena, smatraju jednom od osnovnih procesnih garancija u upravnom postupanju.

Postupak prinudnog izvršenja može se pokrenuti tek kada rješenje postane izvršno.

U pravnoj teoriji izvršnost upravnog akta ističe se kao jedna od njegovih karakteristika. Strogo se razlučuje izvršnost akta od pravnog djelovanja upravnog akta zbog činjenice da se kod izvršnosti upravnog akta zapravo radi o mogućnosti njegovog prinudnog izvršenja.

Trenutak nastupa izvršnosti rješenja vezan je uz mogućnost korišćenja žalbe, ali i upravnosudske tužbe. Prvostepeno rješenje, tako, može postati izvršno čim je dostavljeno stranci ako žalba nije dopuštena ili ako žalba ne odlaže izvršenje. Ako je žalba dopuštena i odlaže izvršenje, prvostepeno rješenje može postati izvršno istekom roka za žalbu ako žalba nije izjavljena. Ako stranka žalbu izjavi, rješenje će postati izvršno dostavom rješenja kojim se žalba odbacuje ili odbija. Prema ZUP-u Republike Hrvatske, prvostepeno rješenje može postati izvršno i danom **odricanja stranke od prava na žalbu**, te **dostavom stranci rješenja o obustavi postupka u povodu žalbe ako je stranka odustala od žalbe**. Novost ZUP-a Hrvatske je da se stranka može odreći prava na žalbu, odnosno od nje odustati.

Budući da se protiv drugostepenog rješenja ne može izjaviti žalba,

drugostepeno rješenje kojim se rješava upravna stvar postaje izvršno dostavom stranci. Drugostepeno rješenje kojim je izmijenjeno prvostepeno rješenje postaje izvršno, takođe, kada se dostavi stranci.

S obzirom na to da i tužba u upravnom sporu može odgoditi izvršenje rješenja, do izvršnosti rješenja može doći tek nakon pravosnažnosti, tj. tek nakon dostavljanja stranci presude kojom se odbija tužba. Takođe, ako je u rješenju određeno da se radnja koja je predmet izvršenja može izvršiti u za to ostavljenom roku (rok za dobrovoljno izvršenje činidbe), rješenje će postati izvršno tek istekom tog roka. Ako rješenjem nije određen rok za izvršenje radnje, rješenje postaje izvršno u roku od 15 dana od dana donošenja rješenja. Rješenjem ostavljeni rok za izvršenje rješenja, odnosno propisani rok od 15 dana za izvršenje počinje teći od dana kad rješenje postane izvršno.

Ako se razmatra vremenski odnos između izvršnosti i konačnosti, može se zaključiti da je njihovo nastajanje najčešće istovremeno. No, izvršnost može nastupiti i prije konačnosti u situacijama kada žalba nema suspenzivno dejstvo (u tom slučaju rješenje postaje izvršno danom dostave rješenja stranci, a konačno tek danom dostave rješenja o odbacivanju ili odbijanju žalbe). Isto tako, izvršnost može nastupiti nakon konačnosti kada je u rješenju određen rok za dobrovoljno izvršenje činidbe, kao i ako se ishodi odlaganje izvršenja upravnog akta do donošenja odluke u upravnom sporu.

Međutim, u novom zakonodavstvu Hrvatske je prihvaćeno mišljenje pojedinih autora da se radi o gotovo istim pojmovima, te da se u primjeni određaba posebnih propisa konačan akt treba shvatiti kao izvršni akt prema novom ZUP-u Hrvatske. U postupku usklađivanja sa ZUP-om Hrvatske, u velikom broju posebnih zakona pojmovi „konačnost“ ili „konačan“ zamijenjeni su pojmovima „izvršnost“ ili „izvršan“.

Međutim, smatram da se u biti radi o dva različita instituta. Pojmom konačnosti želi se izraziti procesni trenutak u kojem se rješenje nalazi kada protiv njega više nije moguće koristiti redovna pravna sredstva (žalba) u upravnom postupku. Pod pojmom izvršnosti, pak, u prvom redu podrazumijevamo mogućnost prinudnog ostvarenja dispozitiva upravnog akta.

Jedina sličnost između navedenih instituta je u tome da se u nekim situacijama njihov nastanak vremenski podudara. Međutim, kako je ranije navedeno, vrlo su

česti i slučajevi da takvog vremenskog podudaranja nema, te da izvršnost može nastati i prije, ali i nakon konačnosti.

5. Zaključak

Instituti pravosnažnosti, konačnosti i izvršnosti prisutni su u bosansko-hercegovačkom upravnom postupku već više od 80 godina, te su zadržani i u Zakonima o upravnom postupku u samostalnoj Bosni i Hercegovini.

Zakonodavac je u uređenju instituta pravosnažnosti, konačnosti i izvršnosti upravnih akata zadržao, ali i unaprijedio neka ranija pravila upravnog postupka. Zakonima o upravnim postupcima institutu konačnosti data je snaga posebnog načela (ZUP BiH, F BiH i ZUP BD BiH), dok je prema ZOUP-u RS načelo konačnosti i načelo pravosnažnosti ustanovljeno kao jedno načelo.

Demirel Delić, pripravnik u Sudu Bosne i Hercegovine

NAPLATA SUDSKE TAKSE (DE LEGE LATA I DE LEGE FERENDA)

1. Komentar odredaba Zakona o sudskim taksama u postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine

Postupak i način plaćanja sudske takse za postupanje pravosuđa, u *in concreto* predmetima na centralnom nivou vlasti u Bosni i Hercegovini je uređen Zakonom o sudskim taksama u postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine¹ (ZoST pred Sudom BiH).

Imperativne odredbe Zakona su struktuisane u sedam osnovnih cjelina, i to: I - opće odredbe, II – oslobađanje od plaćanja takse, III – postupak za naplatu nenaplaćene takse, IV – povraćaj takse, V – nadzor, VI – taksena tarifa i VII – završna odredba.

1.1. Opće odredbe

Općim odredbama normira se cilj i svrha donošenja Zakona (član 1.), definišu subjekti na koje se ZoST pred Sudom BiH primjenjuje (član 2. stav 1.) i njihove obaveze prilikom postupka naplate sudske takse (član 2. stav 2. i 3.), dužnosti subjekta koji provodi postupak naplate sudske takse (član 3.), rokovi i vrste postupaka u kojima se provodi postupak naplate sudske takse (član 4., 5., 6.), način plaćanja (član 7.), posljedice neplaćanja (član 8.) i zastarijevanje (član 9.).

Članom 1. stav 1. ZoST pred Sudom BiH propisuje se cilj i svrha donošenja Zakona, a to je naplata sudskih taksi u postupku pred Sudom BiH (sa načinom naplate), dok je stavom 2. navedenog člana normirano da se postupci u kojima se plaća taksa i visina takse za pojedinačne radnje utvrđuju taksenom tarifom, u skladu sa odredbom člana 22. Zakona.² Taksenom tarifom propisan je varijabilni

¹ Zakon o sudskim taksama u postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine, “*Službeni glasnik BiH*” broj 39/03. Zakon je usvojen 29.10.2003. godine.

² Član 22. ZoST pred Sudom BiH egzaktno propisuje tarifnu stopu takse za pojedine radnje (podneske, presude ili druge radnje). Tako je, *exempli causa*, propisano da za tužbu, protutužbu i za prijedlog za ponavljanje postupka, u zavisnosti od vrijednosti predmeta spora, sudska taksa iznosi: do 1.000,00 KM vrijednosti spora – 5% takse, do 5.000,00 KM

iznos sudske takse, koji je u direktnoj korelaciji sa vrijednošću predmeta spora, a maksimalni iznos je 20.000,00 KM.

Zakonom se takseni obaveznik definira kao osoba po čijem prijedlogu ili u čijem interesu se preduzimaju radnje utvrđene ovim zakonom (član 2.).³ Formulacija citirane zakonske odredbe može da izazove nedoumice zbog neuobičajene (nelogične) jezičke konstrukcije. Naime, obaveznik plaćanja sudske takse je definiran kao osoba u čijem interesu se preduzimaju radnje utvrđene predmetnim Zakonom. Očigledno je riječ o previdu, jer se nije detaljno obraćala pažnja na svrhu donošenja zakona koja je propisana članom 1. Zakona, jer je svrha ZoST pred Sudom BiH naplata sudske takse, koja predstavlja prihod Bosne i Hercegovine. Prema tome, takseni obaveznik svakako nije osoba u čijem interesu se preduzimaju radnje utvrđene ovim zakonom, zato što plaćanje takse koja predstavlja prihod BiH nije individualni/lični interes taksenog obaveznika. Štaviše, plaćanje sudske takse je u direktnoj koliziji sa interesom taksenog obaveznika. Bilo bi uputno, komparativno-pravnom metodom, prihvatiti valjanu jezičku formulaciju pojedinih zakona kojima je uređena oblast sudske takse.⁴ Tako npr., odredba člana 2. Zakona o sudskim taksama Zeničko-dobojskog kantona propisuje da: „*sudske takse propisane ovim zakonom plaća lice po čijem zahtjevu ili u čijem interesu se preduzimaju radnje u postupku, za koje je ovim zakonom utvrđeno plaćanje takse*“. Ovakva jezička formulacija ne ostavlja prostora za višeznačnu interpretaciju ili nedoumice prilikom tumačenja subjekata na koje se Zakon odnosi, pa bi bilo uputno novelirati Zakon na predloženi način, koji ima uporište i u praksi postupanja sudova u BiH.⁵

– 4% takse, na iznose preko 5.000,00 KM – 3% takse, a najviše 10.000,00 KM takse. Za žalbu, reviziju protiv presude i za žalbu protiv rješenja u sporovima zbog smetanja posjeda propisano je plaćanje dvostrukog iznosa prethodno navedene takse za tužbu, protutužbu i prijedlog za ponavljanje postupka.

³ Član 2. stav 1. ZoST pred Sudom BiH. Konkludirajući, to praktično znači da tužitelj u parničnom postupku činom predaje ili dostavljanja tužbe postaje takseni obaveznik, dok u upravnom postupku osoba koja podiže tužbu protiv upravnog akta istovremeno postaje takseni obaveznik.

⁴ Vidi: čl. 2. stav 1. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo, „*Službene novine Kantona Sarajevo*“ broj: 36/14, 23/16, čl. 2. stav 1. Zakona o sudskim taksama Tuzlanskog kantona, „*Službene novine Tuzlanskog kantona*“ broj: 5/09.

⁵ Istovjetnu odredbu sadrži i član 16. Uputstva o postupku naplate troškova krivičnog postupka, novčane kazne, protupravne imovinske koristi i sudskih taksi u postupcima pred Sudom Bosne i Hercegovine od 26.05.2011. godine. U slučaju mijenjanja predmetne zakonske odredbe, logičnim se nameće zaključak da bi i odredbu člana 16. Uputstva bilo

Članom 3. Zakona⁶ normirano je da postupak naplate sudske takse pokreće i vodi Sud po službenoj dužnosti. Iz prethodno navedenog proizilazi da je Sud⁷ obavezan da pokrene i vodi postupak naplate sudske takse od taksenog obveznika po čijem prijedlogu ili u čijem interesu se preduzimaju radnje utvrđene ovim Zakonom (iako je primjerenija formulacija: u čijem interesu se preduzimaju radnje u postupku za koje je ovim zakonom utvrđeno plaćanje takse), kao i za podneske i zapisnike koji zamjenjuju podneske, a koji se sastavljaju na zahtjev taksenog obveznika. Predmetnom odredbom Sudu je nametnuta obaveza *ex officio* postupanja, što znači da su ažurnost postupanja i kvalitet vođenja postupka naplate sudske takse isključiva ingerencija Suda. Ipak, ovakva formulacija ostavlja značajan prostor za konkretizaciju. Nameće se kao primaran zaključak da Sud u svim postupcima provodi postupak naplate sudske takse, tj. da bez ažurnosti i „interveniranja“ Suda nije moguće naplatiti taksu. Takav, logičan zaključak, ipak nije ispravan! Članom 13. Zakona, propisano je pravilo da je takseni obveznik dužan platiti taksu, a da postupak u slučaju neplaćanja takse provodi Sud. Zbog toga, čini se jasnijom formulacijom odredba člana 7. stav 2. Zakona o sudskim taksama Zeničko-dobojskog kantona kojom se propisuje: *“Ako taksa nije plaćena sud poziva stranku da je plati. Ukoliko i pored toga stranka ne plati taksu, sud o tome donosi rješenje“*. Pohvalna je namjera normotvorca na centralnom nivou vlasti da ukaže na *ex officio* postupanje Suda, što utiče na ozbiljnost i predodžbu o značaju ove norme, ali bi formulacija, npr. *ako je taksa neplaćena ili nedovoljno plaćena, Sud će po službenoj dužnosti pokrenuti i voditi postupak naplate takse*; bila primjerenija i konkretnija.

Članom 4. Zakona normiran je trenutak nastanka taksene obaveze (ako zakonom nije drugačije određeno), i to za podneske u trenutku kada podnesak bude neposredno predat ili zaprimljen kod Suda (npr. trenutak zaprimanja tužbe u

nužno izmijeniti kako bi se otklonile nedoumice i spriječila kolizija normi koje nisu u identičnom rangu hijerarhijske ljestvice normativnih akata.

⁶ Bitno je ukazati da član 3. Zakona o sudskim taksama u postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine normira obavezu Suda da pokrene i vodi postupak, ali odredba meritorno ne ukazuje da je Sud nadležan za okončanje postupka (pa i eventualnu, prinudnu naplatu). O tome više u dijelu komentara *„postupak za naplatu nenaplaćene takse“*.

⁷ Sud je generalni i apstraktni termin koji normotvorac koristi u uvodnim odredbama Zakona da ukaže na konkretnu obavezu institucije, a eventualno zakonskim, ili internim aktima Suda bi se trebala regulisati, funkcionalno, konkretna obaveza prema sistematizaciji radnih mjesta. O tome više u nastavku u komentaru članova koji konkretno normiraju postupanje Suda, a u vezi sa Uputstvom o postupku naplate troškova krivičnog postupka,

parničnom postupku), za sudske odluke - kada se stranci ili njenom zastupniku uruči prijepis odluke (dan dostavljanja presude strankama ili zastupnicima/punomoćnicima), za ostale radnje - kad je zatraženo njihovo preduzimanje, odnosno, kada Sud počne postupanje. Vrijeme nastanka taksene obaveze nije normirano na identičan način kantonalnim zakonima,⁸ koji trenutak nastanka taksene obaveze za sudske odluke alternativno vezuju za: dan donošenja odluke, u slučaju neprisustva jedne od stranaka za dan dostavljanja pismene obavijesti o datumu donošenja odluke, odnosno za dan dostave odluke. Smatram da je trenutno rješenje u ZoST pred Sudom BiH, koje navodi generički određen trenutak nastanka taksene obaveze (za odluke), prihvatljivo rješenje koje pojednostavljuje sravnavanje evidencije u Sudu BiH, a ujedno ne djeluje štetno po budžet BiH, jer praktično ne smanjuje period mogućnosti zahtijevanja naplate sudske takse.

Odredba člana 5. Zakona propisuje da se taksa plaća u trenutku nastanka taksene obaveze, ako ovim zakonom nije drugačije propisano. To znači da je, tumačeći predmetnu odredbu izolovano od ostalih općih odredaba, implicirano akcenat stavljen na postupanje taksenog obveznika, na način da on (takseni obveznik) ima obavezu odmah izvršiti uplatu obavezne takse Sudu prilikom npr. predaje tužbe. Ipak, tumačeći sistemski opće odredbe, proizilazi da Sud, po službenoj dužnosti, pokreće postupak naplate sudske takse i to u trenutku nastanka taksene obaveze (jer je odredbom člana 5. Zakona propisano da se taksa plaća u trenutku nastanka taksene obaveze), a da je odredbom člana 4. Zakona nedvosmislenim pojmovima, dakle preciznim i jasnim jezikom, naznačen trenutak nastanka taksene obaveze za svaku od radnji u toku postupka, uz prethodnu naznaku taksenog obveznika (član 2. Zakona). Odredba člana 5. ZoST u postupku pred Sudom BiH nije istovjetna sa odredbom člana 4. Zakona o sudskim taksama Zeničko-dobojskog kantona kojom je, u stavu 1., propisana obaveza dostavljanja dokaza o plaćenju taksi uz podnesak. Dakle, kantonalnim propisom akcentira se postupanje obveznika plaćanja takse, koji bi trebao prvenstveno uplatiti sudsku taksu, potom predati podnesak (tužba, žalba...) sa dokazom o plaćenju taksi, dok je

novčane kazne, protupravne imovinske koristi i sudskih taksi u postupcima pred Sudom Bosne i Hercegovine.

⁸ Vidi: čl. 5. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo, „*Službene novine Kantona Sarajevo*“ broj: 36/14, 23/16, čl. 5. Zakona o sudskim taksama Tuzlanskog kantona, „*Službene novine Tuzlanskog kantona*“ broj: 5/09, čl. 5. Zakona o sudskim taksama Zeničko-dobojskog kantona (prečišćeni tekst), „*Službeni glasnik Zeničko-dobojskog kantona*“ broj: 1/2016.

ZoST-om u postupku pred Sudom BiH kompletna obaveza naplate sudske takse usmjerena ka postupanju Suda. Ovakvo opredjeljenje je razumljivo, ako se ima u vidu da je kantonalnim propisom izuzetno pojednostavljen tarifni iznos za preduzete radnje u postupku, navođenjem tačnog novčanog iznosa koji se uplaćuje i to prema vrijednosti spora, a da su odredbe ZoST u postupku pred Sudom BiH u pogledu tarifnih brojeva i konačnog obračuna znatno komplikovanije. Ipak, suprotno naprijed navedenom, iz formulacije odredbe člana 7. stav 4. Zakona proizilazi da je i cilj normotvorca na centralnom nivou vlasti bio da takseni obveznik, prije dostavljanja podneska, sam izvrši uplatu sudske takse (*potvrda o uplati takse prilaže se uz podnesak za koji je taksa plaćena*).

Dakle, iako postoji svojevrstan disparitet u pogledu zaključaka do kojih se dolazi tumačenjem pojedinih pravnih odredaba Zakona u smislu obaveze Suda i taksenog obveznika, može se zaključiti da je takseni obveznik dužan platiti sudsku taksu i bez postupanja Suda u postupku naplate, a da je Sud, nakon što uvidi da je taksa neplaćena ili nedovoljno plaćena, obavezan po službenoj dužnosti pokrenuti i voditi postupak naplate sudske takse.

Zbog ažurnosti postupanja i nedorečenosti zakonskih odredaba, bilo bi svrsishodno da Sud u internom aktu (Uputstvu) propiše posebnom odredbom postupanje u slučajevima neplaćene takse, što trenutno nije slučaj. Naime, iz člana 18. Uputstva proizilazi da se po prijemu tužbe svaki predmet dostavlja višem referentu pripremnog postupka, koji taksenom obvezniku upućuje nalog za plaćanje sudske takse. Zbog ovakve odredbe postavlja se pitanje zašto se, kao osnovni model postupanja, uzima situacija u kojoj je taksa neplaćena. Dakle, jasno je da nadležna osoba šalje nalog za plaćanje takse u slučaju neplaćene takse i da se Uputstvo, prije svega, odnosi na sudski postupak naplate takse, ali potrebna je uvodna odredba kojom će se predmeti u kojima je taksa plaćena odvojiti od neplaćenih. Zbog toga, možda bi bilo korisno da se inkorporira odredba koja će nadležnim osobama u instituciji (po mogućnosti osobama u prijemnoj kancelariji – primjenom načela ekonomičnosti postupka), omogućiti da na predmete u kojima je taksa plaćena stave posebnu oznaku (npr. u vidu službenog pečata čiji bi izgled, također, bio definisan Uputstvom), a da se svi ostali predmeti direktno dostavljaju višem referentu pripremnog postupka kako bi pokrenuo postupak naplate sudske takse po službenoj dužnosti.

Članom 6. propisana je specijalna odredba za upravne sporove, prema kojoj se taksa na presudu plaća samo kada Sud odbije tužbu, a ova obaveza dospijeva u

roku od 15 dana od dana prijema naloga za plaćanje takse. Očigledno je normotvorac predmetnom odredbom imao namjeru osloboditi taksene obveznike plaćanja sudske takse po osnovanim tužbama u upravnom sporu, što je, stava sam, pohvalno, jer su u pitanju osobe koje su bile pogođene nezakonitim djelovanjem drugih državnih organa, zbog čega su bili primorani upuštati se u pokretanje i vođenje spora.

Prema tome, iz uvodnih odredaba slijedi da je određenje taksenog obveznika (uz prethodno izloženi kritički osvrt), trenutka nastanka taksene obaveze, dužnosti pokretanja i vođenja postupka naplate za Sud, normirano zakonskim odredbama koje ispunjavaju ustavnopravni standard „kvalitetnog zakona“. Naime, odredbe su jasne, precizne, predvidive i razumljive.

Članom 7. Zakona je propisano da se sudska taksa plaća u gotovom novcu, a ista predstavlja prihod Bosne i Hercegovine i plaća se na jedinstveni račun trezora institucija BiH.⁹ Zbog ovakve formulacije, zaključak je, da nije isključivi interes subjekta koji provodi postupak naplate sudske takse (Suda) da procedura naplate bude djelotvorna. Korištenjem argumenta *a minori ad maius*, ako je nesporno interes Suda BiH (kao jednog dijela vlasti u BiH – sudske vlasti) osiguranje djelotvornosti postupka naplate kako budžet BiH ne bi snosio posljedice, u tom slučaju je interes i svih drugih grana vlasti (prije svega zakonodavne), da se obezbijedi nesmetano funkcionisanje postupka naplate sudske takse (zbog čega je odredbe koje stvaraju nedoumice i onemogućavaju postupak naplate sudske takse potrebno izmijeniti).

Zakonom se *explicite* propisuje da naplaćena ili nedovoljno plaćena taksa nije prepreka prijemu podneska niti zadržava tok sudskog postupka (član 8.). Cilj odredbe je usklađen sa Ustavom BiH i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kao inherentnim elementom Ustava BiH (EKLJP je dio ustavnopravnog sistema BiH), jer je Ustavni sud BiH, u predmetima AP 2074/14 i AP 1648/13 rješavao pravno pitanje koje se odnosilo na vraćanje tužbe zbog neplaćanja sudske takse pred sudovima nižih instanci, a na osnovu decidnih propisa kantonalnih zakona o sudskim taksama. Ustavni sud je, prije svega, podsjetio na

⁹ Navedena odredba je istovjetna odredbama kantonalnih zakona o sudskim taksama, vidi: čl. 7. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo, „*Službene novine Kantona Sarajevo*“ broj: 36/14, 23/16, čl. 9. Zakona o sudskim taksama Tuzlanskog kantona, „*Službene novine Tuzlanskog kantona*“ broj: 5/09, čl. 8. Zakona o sudskim taksama Zeničko-dobojskog kantona (prečišćeni tekst), „*Službeni glasnik Zeničko-dobojskog kantona*“ broj: 1/2016.

Odluku o dopustivosti i meritumu broj U 8/12 u kojoj je utvrdio da član 4. tadašnjeg Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo („*Službene novine Kantona Sarajevo*“ broj: 21/09, 29/09 i 14/11) nije u skladu sa članom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije (pravo na pravično suđenje – pristup sudu). U toj odluci Ustavni sud je zaključio da onemogućavanje vođenja postupka ako na podnesak, uključujući i tužbu, nije unaprijed plaćena sudska taksa ne predstavlja sredstvo koje je razumno proporcionalno ostvarenju legitimnog cilja - naplate sudskih taksi kao javnih prihoda, jer se na taj način potpuno ograničava pravo na pristup sudu, odnosno mogućnost da se vodi sudski postupak, čime za stranku u postupku mogu nastati neotklonjive štetne posljedice, što je suprotno samoj suštini prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.¹⁰

Ipak, iako je odredba usaglašena sa pravnim normama jače pravne snage, formulacija upotrijebljena u odredbi člana 8. ZoST pred Sudom BiH sadrži besmisleni formulaciju da *naplaćena* sudska taksa nije prepreka prijemu podneska, niti zadržava tok sudskog postupka. Podrazumijeva se da naplaćena sudska taksa ne šteti vođenju postupka, jer je plaćanje sudske takse, *a contrario*, radnja koja doprinosi ubrzavanju i vođenju sudskog postupka na ekonomičan način. Vjerovatno je riječ o gramatičkoj grešci, pa bi bilo korisno, prilikom noveliranja norme, tehnički izmijeniti ovu odredbu tako da prva riječ glasi „Neplaćena“.

Odredbom člana 9. Zakona normirano je da „pravo na naplatu takse zastarijeva u roku od dvije godine, računajući od dana kada je nastala obaveza plaćanja dužne takse.“ Iz toga slijedi da ne postoji kauzalitet između ažurnosti u postupanju institucije koja je nadležna za pokretanje i vođenje postupka naplate sudske takse, tj. između trenutka pokretanja postupka (npr. donošenja/upućivanja naloga za plaćanje sudske takse) i trenutka zastarijevanja. Isključive vremenske odrednice su trenutak nastanka taksene obaveze (npr. datum predaje ili zaprimanja podneska kod Suda) i protek roka od 2 (dvije) godine, od toga datuma. Obaveza je na Sudu da u navedenom roku od 2 (dvije) godine pokrene i vodi postupak, kako zakonska obaveza (pravo na naplatu takse) ne bi postala naturalna obligacija. Ovakva odredba je ograničavajućeg karaktera u smislu visine prihoda koji će biti uprihodovani na račun institucija BiH, i nije jasno koji je opredjeljući razlog zakonodavca bio da vrijeme nastupanja zastare vezuje za period od dvije godine, a

¹⁰ Čl. 5. Zakona o sudskim taksama Tuzlanskog kantona, „*Službene novine Tuzlanskog kantona*“ broj: 5/09, još uvijek sadrži безусловnu odredbu u pogledu postupanja prema kojoj Sud, u slučaju neplaćanja sudske takse, neće preduzimati nikakve radnje u postupku.

ne kao u kantonalnim zakonima na period od pet godina,¹¹ što omogućava efikasniju realizaciju postupaka naplate. Ovo naročito iz razloga što je odredbom člana 14. Zakona propisano da u slučajevima kada je takseni obveznik osoba koja ima prebivalište/sjedište u inozemstvu, Sud vodi evidenciju neplaćene takse, i tek po završetku postupka određuje rok za plaćanje takse, koji nije kraći od 30 dana. Hipotetički, lako je zamisliti situaciju u kojoj postupak traje 2 godine, što podrazumijeva da je nastupila zastara naplate sudske takse, bez obzira na funkcionalnu ne/ažurnost nadležnih za postupanje po predmetnoj odredbi Zakona. Identične odredbe koje propisuju rok od dvije godine za nastupanje zastarijevanja prava na naplatu takse sadrže i Zakon o sudskim taksama Republike Srpske i Zakon o sudskim taksama u postupku pred Vrhovnim sudom FBiH.

1.2. Oslobođanje od plaćanja takse

Drugim poglavljem (cjelinom) normirani su, taksativno, subjekti oslobođeni plaćanja sudske takse. Osim državnih organa i institucija, to pravo ostvaruju radnici u postupku za ostvarivanje prava po osnovu radnog odnosa, građani slabog imovnog stanja, strani državljani i države u slučaju reciprociteta, ratni vojni invalidi i invalidi civilne žrtve rata uz članove njihovih porodica, ali i *humanitarne organizacije*. Odluka normotvorca da garantuje prava humanitarnim organizacijama da budu oslobođene od plaćanja sudske takse rezultira praktičnim dilemama koje mogu proizvesti nedosljednosti u postupanju. Naime, formalno-pravno, humanitarne organizacije su nevladine organizacije koje su upisane u Registar nevladinih organizacija, a u svojoj djelatnosti imaju upisanu i humanitarnu djelatnost, bez obzira da li se radi o stalnom ili povremenom prikupljanju humanitarne pomoći ili organizovanju humanitarnih akcija. U konkretnom slučaju, nedoumica se može pojaviti prilikom odlučivanja o ispunjenosti uslova za oslobođanje od sudske takse, ukoliko vjerske organizacije (npr. Islamska zajednica ili Jehovini svjedoci) podižu tužbu u parničnom ili upravnom postupku. Sud je u više navrata oslobađao vjerske zajednice od obaveze plaćanja sudske takse, podvođeci vjerske organizacije pod humanitarne organizacije zbog *in concreto* obavljanja humanitarne djelatnosti. Međutim, obavljanje humanitarne djelatnosti ne podrazumijeva formalno-pravno ispunjavanje uslova za zakonsko egzistiranje

¹¹ Tako je u članu 9. Zakona o sudskim taksama Zeničko-dobojskog kantona (prečišćeni tekst), „*Službeni glasnik Zeničko-dobojskog kantona*“ broj: 1/2016, čl. 10. Zakona o sudskim taksama Tuzlanskog kantona, „*Službene novine Tuzlanskog kantona*“ broj: 5/09, čl. 8. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo, „*Službene novine Kantona Sarajevo*“ broj: 36/14, 23/16, kao rok zastare naplate takse određen period od pet godina od nastanka obaveze.

humanitarne organizacije. Uputno je rješenje iz člana 11. stav 1. tačka g) Zakona o sudskim taksama Tuzlanskog kantona, u kojem je propisano da je Crveni križ oslobođen plaćanja sudske takse. Tako bi, u interesu zaštite budžeta Bosne i Hercegovine, bilo decidno propisivanje subjekata koji su oslobođeni plaćanja sudske takse ili izrada aneksa ključnih pojmova Zakona koji bi uključivao i definiciju humanitarne organizacije u smislu Zakona. U suprotnom, kao posljedica pravne praznine, postupajućem organu (u ovom slučaju Sudu) se ostavlja na slobodnu volju postupanje u svakom konkretnom slučaju, što može ishoditi neracionalnim rješenjima koja imaju negativne posljedice po javne prihode, a istovremeno dovodeći u pitanje i načelo legitimnih očekivanja. To se može površno predstavljajući definisati kao propust postupajućeg organa, ali je izvorno obaveza normotvorca da ne ostavi prostor za nedoumice i arbitrarno postupanje. Ovakvim rješenjem postavlja se pitanje da li bi i subjekti koji ostvaruju prihode, ali su u konkretnom sporu postupali *pro bono* sa altruističkim ciljevima (ako to Sud BiH tako definiše), bili oslobođeni plaćanja takse. Zaključno, bilo bi svrsishodno odrediti taksativno subjekte na koje se predmetna odredba odnosi, bez izuzetaka, što bi Sud BiH oslobodilo suvišnih molbi za oslobođenjem od plaćanja sudske takse, čime bi kapaciteti pravosuđa u određenom dijelu bili rasterećeni i oslobođeni odlučivanja o tehničkom pitanju koje ne doprinosi ostvarivanju ciljeva pravosuđa.

Odredbom člana 12. Zakona propisano je da, kada više osoba zajednički predaju podnesak ili zajednički preduzimaju radnju u postupku, a jedna ili više njih je oslobođena od plaćanja takse, osoba koja nije oslobođena od plaćanja takse dužna je platiti taksu kao da nema oslobođenih osoba. Naime, općim odredbama, i to članom 4. stav 3. ovog Zakona, propisano je da je obaveza plaćanja takse solidarna obaveza u slučaju postojanja dva ili više obveznika, što znači da u hipotetičkom slučaju, npr. podizanja tužbe u parničnom postupku od dva tužitelja, pri vrijednosti spora od 500,00 KM, nastaje obaveza plaćanja takse u iznosu od 25,00 KM. To znači da zbog pravila o solidarnoj odgovornosti za plaćanje takse, oba tužitelja imaju obavezu uplate po 12,50 KM. Ukoliko zamislimo da je prvotuzitelj oslobođen plaćanja sudske takse, npr. zbog slabog imovnog stanja, tada tumačeći odredbu člana 12. možemo zaključiti da će drugotuzitelj platiti taksu kao da nema oslobođenih osoba, tj. biti će obavezan platiti iznos od 25,00 KM. Ovakvo rješenje se čini svrsishodnim za budžet Bosne i Hercegovine, ali je istovremeno u koliziji sa individualnim interesom drugotuzitelja i njegovim pravom na imovinu (ujedno i načelom legitimnih očekivanja). Očigledno je zakonodavac, razmatrajući načelo adekvatnosti i proporcionalnosti, zauzeo stav da pravo na imovinu (drugotuzitelja), u konkretnom slučaju, nije primarno sa aspekta

zaštite i da ne preteže nad javnim interesom (javni prihodi). U vezi predmetne odredbe, bilo bi korisno onemogućiti nastanak nedoumica u vezi cilja predmetne odredbe propisivanjem da: osoba koja nije oslobođena od plaćanja takse dužna je platiti puni iznos takse, ili ukoliko je namjera zakonodavca da ne optereti taksenog obveznika, tada bi bilo smisleno mijenjati odredbu u pravcu jasnijeg normiranja da drugotužitelj (u hipotetičkom primjeru) neće imati obavezu snošenja po principu solidarnosti cjelokupne obaveze, ako je prvotužitelj u nemogućnosti ili oslobođen.

1.3. Postupak za naplatu nenaplaćene takse

Poglavljem (cjelinom) III Zakona normiran je postupak za naplatu nenaplaćene takse. Odredbom člana 13. stav 1. Zakona propisuje se da, ako stranka neposredno predaje Sudu podnesak koji nije taksiran ili je nedovoljno taksiran, Sud će je upozoriti da je dužna platiti taksu u roku od 15 dana od dana datog upozorenja i skrenut će joj pažnju na posljedice neplaćanja takse u ovom roku. Iz ove odredbe, *implicite*, proizilazi da bi bilo najsvrsishodnije da je u ingerenciji osoba nadležnih za prijem podnesaka (kancelarija za prijem pošte) da upozore osobu na obavezu plaćanja punog iznosa takse, i to u roku od petnaest dana od dana datog upozorenja, tj. od dana prijema podneska, uz obrazlaganje pravnih posljedica u slučaju suprotnog postupanja. Najcjelishodnije, zbog ekonomičnosti postupanja, bi bilo da se izradi svojevrsan formular koji sadrži upozorenje taksenom obvezniku da je dužan platiti taksu, uz pouku o posljedicama neplaćanja, a koji bi se predavao stranci odmah po prijemu podneska. Sve ovo bi se moglo propisati Uputstvom – internim aktom Suda (ovo se odnosi isključivo na podneske koji su direktno predani u Sud). Naime, procedura postupka naplate nenaplaćene takse u slučaju direktne predaje podnesaka se razlikuje od postupka u slučaju dostave podnesaka putem pošte.

Ako stranka putem pošte dostavi podnesak koji nije pravilno taksiran, Sud će je pozvati da taksu plati u roku od 15 dana od dana dostave naloga i upozorit će je na posljedice neplaćanja takse u tom roku u smislu člana 15. (prinudna naplata) ovog zakona.

Stoga, dužnost je Suda da upozori stranku na dužnost plaćanja sudske takse u formi Naloga za plaćanje sudske takse (za podneske dostavljene putem pošte), kojim se određuje vremenski rok za plaćanje takse uz naznaku posljedica neplaćanja. Iz predmetne zakonske odredbe ne proizilazi čija je dužnost u Sudu da upućuje nalog za plaćanje sudske takse, ali je aktom Suda – „Uputstvo o postupku naplate troškova krivičnog postupka, novčane kazne, protupravne imovinske koristi

i sudskih taksi u postupcima pred Sudom Bosne i Hercegovine“ od 26.05.2011. godine, i to članom 18. *explicite* normirano da se po prijemu tužbe i njenom zavođenju u CMS sistem, predmet dostavlja višem referentu pripremnog postupka koji tužitelju upućuje nalog za plaćanje sudske takse, a da se nakon upućenog naloga za plaćanje sudske takse tužba dostavlja stručnom saradniku pripremnog postupka koji istu dostavlja suprotnoj stranci na odgovor.

Prema tome, viši referent pripremnog postupka (odmah, dakle promptno djelujući) po prijemu tužbe i zavođenju predmeta u CMS sistem, upućuje nalog za plaćanje sudske takse sa upozorenjem o pravnim posljedicama neplaćanja iste. To znači da je u isključivoj ingerenciji višeg referenta pripremnog postupka (funkcionalna ingerencija) da pokreće postupak naplate sudske takse u skladu sa članom 18. Uputstva, a u vezi sa članom 3. Zakona. Iako nije navedena vremenska odrednica za upućivanje naloga za plaćanje sudske takse, iz odredbe stava 2. člana 18. Uputstva, kojim je propisano da se nakon upućenog naloga za plaćanje sudske takse tužba dostavlja stručnom saradniku pripremnog postupka koji istu dostavlja na odgovor suprotnoj stranci, konkludentno znači da je zakonska obaveza da se „Nalog za plaćanje sudske takse“ upućuje prije dostavljanja tužbe na odgovor. U suprotnom nije postupano u skladu sa članom 18. Uputstva kojim se konkretizuje zakonska odredba. I daljnje postupanje u postupku naplate sudske takse je preciznom odredbom člana 19. Uputstva detaljno normirano. Naime, ako stranka kojoj je upućen nalog za plaćanje sudske takse ne plati taksu u ostavljenom roku, viši referent pripremnog postupka (ponovno) je dužan odmah po isteku roka uputiti opomenu za plaćanje sudske takse. Dakle, nakon isteka roka naznačenog u Nalogu (15 dana od dana dostavljanja Naloga), viši referent pripremnog postupka je dužan odmah poslati opomenu za plaćanje sudske takse. Tek ukoliko ni nakon opomene sudska taksa ne bude plaćena, viši referent pripremnog postupka dostavlja spis predmeta postupajućem sudiji radi pokretanja postupka prinudne naplate sudske takse u skladu sa članom 15. Zakona (navedeno je propisano članom 20. Uputstva). Dakle, isključivo nakon što su obavljene prethodne radnje (upućivanje naloga i opomene u preciznim vremenskim rokovima), viši referent pripremnog postupka dostavlja spis postupajućem sudiji radi pokretanja postupka prinudne naplate. Od tog trenutka, ažurnost postupka naplate sudske takse je u funkcionalnoj nadležnosti postupajućeg sudije.

Član 14. Zakona propisuje postupanje u situaciji kada je takseni obveznik fizička ili pravna osoba koja ima prebivalište/sjedište u inostranstvu (bez obzira da li je državljanin BiH ili strani državljanin), a taksu nije platila u trenutku nastanka

taksene obaveze. Predmetnom odredbom propisano je da će Sud voditi popis neplaćenih taksi i po završenom postupku izdati nalog za plaćanje takse, s tim da rok za plaćanje ne može biti kraći od 30 dana, niti duži od 90 dana.

Navedenom odredbom člana 14. Zakona nije jasno propisano čija je ingerencija vođenje popisa neplaćenih taksi i izdavanje naloga za plaćanje takse u konkretnom slučaju. Odredbom člana 22. Uputstva propisano je da evidenciju i sravnavanje plaćenih sudskih taksi sa evidencijom Odjeljenja za materijalno-finansijske poslove vodi viši referent pripremnog postupka koji je dužan dostavljati redovne periodične i godišnji izvještaj generalnom sekretaru, sekretaru Upravnog odjeljenja i Odjeljenju za materijalno-finansijske poslove. Međutim, navedena odredba Uputstva ne propisuje decidno da li je viši referent pripremnog postupka nadležan za vođenje evidencije neplaćenih taksi. Zbog toga bi bilo uputno u odredbi člana 22. Uputstva definisati obavezu, u funkcionalnom smislu, za vođenje evidencije neplaćenih taksi, tj. Uputstvom propisati obavezu nadležnoj osobi (višem referentu za pripremi postupak) da vodi evidenciju neplaćenih sudskih taksi, kako bi se sistemski imao uvid u sve predmete i rokove koji su značajni za postupak naplate sudske takse.

Pravilnikom o organizacionoj strukturi Zajedničkog sekretarijata u kojem je opisana (između ostalih) funkcija i ingerencije višeg referenta pripremnog postupka, propisano je da „obavlja administrativne poslove u vezi sa pripremnim postupkom, a naročito se stara o naplati takse u upravnom sporu i parničnom postupku, vodi evidenciju o naplati sudske takse“. Iz prethodno navedene sistematizacije proizilazi da je u isključivoj nadležnosti (pravo i obaveza) višeg referenta pripremnog postupka da sumarno vodi evidenciju o naplati sudske takse. Dakle, i o naplaćenim i nenaplaćenim sudskim taksama se vodi evidencija, iako to nije *explicite* normirano odredbom čl. 22. Uputstva. Bitno je istaći da Pravilnik o organizacionoj strukturi Zajedničkog sekretarijata i Uputstvo nisu u koliziji u pogledu navedene odredbe, zato što je Uputstvom propisana obaveza vođenja evidencije o naplaćenim sudskim taksama za višeg referenta pripremnog postupka, pa je pravna praznina u Uputstvu, a vezano za evidenciju nenaplaćenih sudskih taksi, regulisana Pravilnikom.

U vezi sa meritornim karakteristikama odredbe člana 14. Zakona, ostaje nejasno zašto se zakonodavac odlučio onemogućiti vođenje postupka prinudne naplate sudske takse u toku trajanja postupka (redovnog – parničnog, upravnog), kada je rok za nastupanje zastare potraživanja sudske takse 2 (dvije) godine.

Odredba otežava provođenje postupka naplate i time je u direktnoj koliziji sa općim odredbama Zakona (svrha i cilj Zakona).

Članom 15. stav 1. Zakona propisano je da: „Ako takseni obaveznik - fizička osoba ne plati taksu u roku određenom u članu 13. i 14. ovog zakona, Sud će zatražiti od nadležnog organa uprave, odnosno službe za upravu na čijem se području nalazi prebivalište taksenog obaveznika da se naplata dužne takse izvrši prinudnim putem.“

Stavom 2. propisano je da će, po prijemu zahtjeva, nadležni organ uprave donijeti rješenje kojim će taksenom obvezniku naložiti da u roku od 15 dana od dana prijema rješenja plati dužnu taksu kao i 50% od te takse na ime kaznene takse. Ako takseni obaveznik u ovom roku ne plati taksu, pristupit će se prinudnoj naplati na obje takse, s tim što se naplata prinudnim putem vrši po propisima o prinudnoj naplati poreza.

Iz prethodno citirane odredbe Zakona, koja se odnosi isključivo na fizičke osobe koje ne plate taksu u roku navedenom u Nalogu i Opomeni, proizlazi da Sud nema nadležnost da donosi Rješenja o prinudnoj naplati sudske takse, jer Sud isključivo ima nadležnost da zatraži (npr. dopisom) od nadležnog organa uprave, odnosno službe za upravu da se naplata dužne takse izvrši prinudnim putem, a da nadležni organ uprave jedini može naložiti taksenom obvezniku da plati taksu. Iz dosadašnjeg postupanja proizilazi da se ingerencija Suda završava sa slanjem dopisa nadležnoj Poreskoj upravi (tako se tumači pojam nadležni organ uprave, iako bi bilo korisno Zakonom jasno normirati, zbog izbjegavanja dilema, konkretnu instituciju/organ koji je obavezan provesti postupak prinudne naplate) uz molbu da se izvrši naplata prinudnim putem, a u skladu sa propisima o prinudnoj naplati poreza (iako je riječ o molbi za postupanje po odredbama Zakona o sudskoj taksi). Dosadašnje postupanje Poreske uprave je pokazalo da postoje poteškoće u daljnjem postupku naplate i donošenja Rješenja o prinudnoj naplati, čime se ugrožava smisao odredbe čl. 15., a to je ostvarivanje cilja – naplate sudske takse. Primjera radi: u predmetu S1 3 P 018520 15 P, 27.04.2017. godine Poreska uprava, područni centar Trebinje, je dostavila obavještenje o nemogućnosti postupanja po upućenom zahtjevu za naplatu sudske takse zbog nepostojanja stvarne nadležnosti shodno odredbama Zakona o poreskom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 102/11, 108/11, 67/13, 31/14 i 11/16). Ističu kako je članom 7. Zakona propisana nadležnost Poreske uprave RS, pa je tačkom g) istog člana između drugih nadležnosti propisano: „redovna i prinudna naplata poreza i sporednih poreskih

davanja“, dok je tačkom a) člana 2. data definicija poreza: „porez je svaka obaveza plaćanja koju je poreski obaveznik dužan da plati u korist budžeta RS, budžeta gradova, opština i fondova, koja predstavlja prinudno davanje, a obuhvata poreze, doprinose, takse i naknade. I tačkom b) istog člana, data je definicija sporednih poreskih davanja i to: „sporedno poresko davanje je svaka obaveza plaćanja u korist budžeta RS, opština i fondova proistekla iz obaveze plaćanja poreza, uključujući kamatu na porez, troškove postupka i druga plaćanja koja su propisana poreskim propisima, kao i novčane kazne za prekršaje.“¹² Ipak, ovakvo postupanje poreske uprave, nema pravno uporište! Ovo iz razloga, jer iako Zakon o poreskom postupku ne sadrži odredbu da je u ingerenciji poreske uprave naplaćivanje poreskih davanja za centralni nivo vlasti, predmetni Zakon ne sadrži niti eksplicitnu odredbu da je takvo postupanje zabranjeno. Štaviše, članom 7. stav 1. tačka n) Zakona, propisano je da Poreska uprava obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom. To znači da *lex specialis* odredbe Zakona o poreskom postupku po kojem postupaju Poreske uprave, ne onemogućavaju postupanje u postupcima za naplatu sudske takse. Argument da je nadležni organ uprave (poreska uprava) nadležan za prinudno naplaćivanje sudske takse je i argument hijerarhije pravnih akata! Svi zakoni doneseni na centralnom nivou vlasti su, u smislu hijerarhije pravnih akata, na višoj ljestvici piramidalne strukture pravnih normi od entitetskih zakona! Zbog toga, odredbe ZoST u postupku pred Sudom BiH su imperativne i „natkrovljujuće“ u odnosu na entitetske odredbe Poreskih zakona koje ne sadrže *explicite* odredbu o prinudnoj naplati takse.

Odredbom člana 16. propisano je da će Sud, ako fizička osoba nema boravište ili prebivalište, ali ima imovinu u BiH, zahtjev za prinudnu naplatu dostaviti nadležnom organu uprave, odnosno službi za upravu na čijem području se nalazi imovina taksenog obveznika. Predmetnom odredbom se olakšava realizacija cilja Zakona, u skladu sa načelom ekonomičnosti, a indirektno se ostvaruje i princip funkcionalne kompatibilnosti (nadležni organ u čijem djelokrugu – stvarnom i mjesnom je obavljanje određene aktivnosti, treba da provede zakonske radnje).

Norma čl. 17. Zakona propisuje: „Ako je takseni obaveznik pravna osoba, Sud će rješenjem utvrditi iznos neplaćene takse i kaznene takse i rješenje dostaviti

¹² U naprijed navedenom predmetu tužba je podnesena 12.03.2015. godine, zaprimljena u Sud 16.03.2015. godine, a nalog za plaćanje sudske takse na tužbu i presudu je upućen 21.10.2015. godine, iz čega se može izvesti zaključak o ažurnom postupanju, a što sve upućuje na zaključak da bi konkretizacija Uputstva i Zakona doprinijela svrsishodnijem postupanju u naplati sudske takse.

službi kod koje se vodi žiroračun taksenog obaveznika radi naplate takse.“ Dakle, odredba člana 17. Zakona ne ostavlja mogućnost različitih interpretacija, i stoga ispunjava standarde kvaliteta Zakona. Pa je tako, u predmetima: S1 3 U 020030 15 U; S1 3 U 019882 15 U; S1 3 U 019567 15 U; S1 3 U 016400 15 U; S1 3 U 018270 15 U; S1 3 P 001767 12 P 2; Sud donio Rješenje o prinudnoj naplati sudske takse po prethodno pribavljenim podacima o žiroračunu taksenog obaveznika. Nakon toga, nadležni organi (u pravilu banke), postupaju po rješenjima Suda i vrše transakciju predmetnog iznosa sa računa taksenog obaveznika na račun JRT Trezor Bosne i Hercegovine, u ime budžeta BiH.

Članom 18. propisano je da Sud neće preduzimati mjere prinudne naplate sudske takse ako iznos neplaćene takse u predmetu iznosi manje od 100,00 KM. Dakle, ako je kumulativno iznos neplaćene sudske takse u postupku manji od predmetnog iznosa, Sud neće preduzimati radnje prinudne naplate, jer je u smislu proporcionalnosti cilja Zakona (naplata takse) i provođenja postupka prinudne naplate, normotvorac stava da je kontraproduktivno voditi postupak u predmetima u kojima je iznos novca nesrazmjern troškovima i vremenu provođenja prisilne naplate sudske takse.

1.4. Povraćaj takse

Članom 19. i 20. ZoST u postupku pred Sudom BiH propisano je pravo na povrat plaćene takse koja je plaćena u većem iznosu ili ako je taksu platila osoba koja nije dužna platiti predmetnu taksu. Sud, za razliku od pokretanja i vođenja postupka naplate sudske takse, ne postupa po službenoj dužnosti, jer ovakvo djelovanje nije namijenjeno ostvarivanju svrhe Zakona. Zbog toga, osoba kojoj je u interesu povraćaj takse (individualni interes lica koje je uplatilo taksu) podnosi zahtjev za povrat takse, o kojem Sud odlučuje u roku od 30 (trideset) dana od dana prijema zahtjeva. Članom 20. propisan je zastarni rok za pravo na povraćaj takse, koji iznosi dvije godine počevši od dana kada je nastala taksena obaveza. Ovakvom odredbom se prvenstveno štiti budžet BiH i osigurava svrha/cilj predmetnog Zakona. Iz individualnog ugla taksenog obaveznika upitna je proporcionalnost mjere. Naime, ako zamislimo situaciju u kojoj osoba podigne tužbu 01.01.2018. godine, i uplati sudsku taksu po nalogu 01.03.2018. godine, a presudom od 28.01.2020. godine bude oslobođena plaćanja sudske takse, tada je pravo na povraćaj sudske takse formalno omogućeno, ali je suštinski nemoguće realizirati vlastito pravo (taksenog obaveznika) na imovinu! Možda bi bilo uputno, prilikom noveliranja predmetne odredbe, razmisliti o vezivanju subjektivnog elementa (dana saznanja o neosnovanosti viška ili cijele uplate takse) i tijeka roka zastare, a sve u

cilju osiguranja adekvatne i proporcionalne zakonske odredbe.

1.5. Nadzor

Odredbom člana 21. propisano je da nadzor nad izvršenjem odredbi ovog Zakona provodi Ministarstvo finansija i trezora institucija BiH. Dakle, neuralgične tačke Zakona i prepoznate slabosti u provedbi postupka naplate sudske takse,¹³ u smislu inicijative ka zakonodavnoj vlasti u smislu zakonodavnog intervenisanja, treba da kanališe izvršna vlast. Stoga je jasno da bi sve naprijed navedene uočene neuralgične tačke trebale predstavljati svojevrsnu *input* informaciju sa terena, koja putem „posrednika“ (izvršne vlasti) treba da bude dostavljena u formi inicijative ili konkretnog prijedloga zakonodavnom tijelu, ako su izmjene ocijenjene potrebnim.

U predmetu: S1 3 Mal 024872 17 Mal tužba je podnesena 31.03.2017. godine, Nalog za plaćanje sudske takse na tužbu u iznosu od 50,00 KM donesen je 04.04.2017. godine, dok je dokaz o uplati sudske takse dostavljen Sudu 10.04.2017., iz čega proizilazi da usprkos sistemskim problemima Zakona mehanizmi promptnog djelovanja postoje. Također, u predmetu S1 3 P 022344 16 P izvršena je uplata sudske takse na tužbu (od 29.06.2016. godine) u iznosu od 10.000,00 KM dana 12.10.2016. godine, po prethodno upućenom nalogu za plaćanje sudske takse dana 24.08.2016. godine.

Članom 22. i 23. propisane su: taksena tarifa i završna odredba koje nisu predmet komentara, jer je ocjena autora, prije svega, da je pitanje visine taksene tarife materija koja je van domašaja pravosudne zajednice i pravne struke, a prvenstveno ingerencija normotvorca i njegove ocjene opravdanosti pojedinih iznosa. Drugi razlog je pragmatične prirode, a to je da je, prije svega, u interesu budžeta BiH (cilj Zakona) da se trenutačni tarifni iznos efikasno provodi u praksi, a tek po uspostavi jasnih i efektivnih mehanizama naplate moguće je uvidjeti potencijalne mogućnosti za usklađivanje tarifnih stopa za pojedine radnje.

2. *Exempli causa* problema naplate sudske takse

U predmetu S1 3 P 020453 15 P tužba je podnesena 23.12.2015. godine, sudija je donio dnevnu naredbu da se pozove tužitelj na plaćanje sudske takse na tužbu u

¹³ Iz izvještaja o finansijskoj reviziji Suda Bosne i Hercegovine za 2016. godinu, broj: 01/02/03-08-16-1-678/17, Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine, proizilazi da je problem naplate sudske takse, postupak prinudne naplate i obustave postupka zbog zastare potraživanja uočen i od relevantnih institucija za kontrolu rada.

iznosu od 600,00 KM 25.07.2016. godine, a nalog za plaćanje sudske takse na ime punomoćnika tužitelja je donesen 17.08.2016. godine. Dana 22.05.2017. godine postupajući sudija je dostavio Kantonalnoj poreznoj upravi Ljubuški, ispostava Široki Brijeg, zahtjev za donošenje rješenja o prinudnoj naplati sudske takse i prinudnom naplatom u skladu sa članom 15. Zakona. Dana 01.06.2017. godine Kantonalni porezni ured Ljubuški Porezne uprave FBiH je izvršio povrat pravosnažnih i izvršnih rješenja, jer se postupci prinudne naplate mogu primjenjivati samo za onu poreznu obavezu za koju je uručen Nalog za plaćanje izdan od porezne uprave u skladu sa članom 40. i 41. Zakona o poreznoj upravi FBiH.

U predmetu S1 3 P 019282 15 P, tužba je podnesena 03.07.2015. godine, a prosljeđena je suprotnoj stranci na odgovor 06.07.2015. godine. Nalog za plaćanje sudske takse na tužbu i presudu je upućen 30.11.2015. godine, iz čega proizilazi da je od podnošenja tužbe pa do upućivanja naloga za plaćanje sudske takse protekao vremenski period od oko 5 mjeseci (4 mjeseca i 27 dana). To ukazuje da vremenski period od dvije godine nakon kojeg nastupa zastara u skladu sa zakonom, objektivno onemogućava potpuno efikasno provođenje postupka naplate sudske takse.

Također, u predmetu S1 3 P 018520 15 P podnesena je tužba 12.03.2015. godine, a kako je od nastanka taksene obaveze, 12.03.2015. godine, protekao vremenski period predviđen članom 9. Zakona (nastupanje zastare nakon 2 (dvije) godine u kojem je postojalo pravo na naplatu takse na tužbu, Sud BiH je 20.03.2017. donio Rješenje o djelimičnoj obustavi postupka naplate sudske takse, i to na tužbu, a zbog nastupanja zastare.

Identična konsekvencija nastupila je u većem broju analiziranih predmeta u kojima je Sud BiH donio Rješenje o obustavi postupka naplate takse.

Zaključno, u vezi sa prethodno navedenim primjerima, bilo bi svrsishodno u odredbi člana 22. Uputstva, a zbog preveniranja nastupanja zastare u postupku naplate sudske takse, u cilju ažurnosti i promptnog djelovanja institucije, kao poseban stav naznačiti obavezu vođenja evidencije neplaćenih sudskih taksi koje obavlja viši referent pripremnog postupka, kako se ne bi dešavalo da zakonska obaveza plaćanja sudske takse postaje naturalna obligacija zbog nastupanja zastare, čime se direktno utiče na smanjenje prihoda budžeta BiH. Navedenom odredbom i konkretnim navođenjem obaveze vođenja popisa neplaćenih taksi za višeg

referenta, samo bi se konkretizirala odredba čl. 14. Zakona koja propisuje obavezu Suda da vodi popis neplaćenih taksi za fizičke osobe koje imaju prebivalište u inozemstvu, odnosno za pravne osobe sa sjedištem u inozemstvu ili strane državljanke. Dakle, propisivanjem generalne odredbe da po funkcionalnom kriteriju viši referent pripremnog postupka, a što proizilazi iz sistematizacije radnih mjesta u Pravilniku, vodi evidenciju svih neplaćenih i naplaćenih taksi bi se ostvarila puna funkcionalnost i svrha postupka naplate sudske takse, pa se ne bi ugrožavala svrha Zakona.

3. Umjesto zaključka – prijedlozi konkretnih rješenja

U cilju poboljšanja ažurnosti u postupanju, te zbog nedorečenosti zakonskih odredaba, bilo bi svrsishodno da Sud u internom aktu (Uputstvu) **propíše posebnom odredbom postupanje u slučajevima neplaćene takse**. Trenutna interna regulativa kao osnovni model postupanja uzima situacije u kojoj je taksa neplaćena. Zbog toga, potrebna je uvodna odredba Uputstva kojom će se predmeti u kojima je taksa plaćena odvojiti od neplaćenih. Prema tome, bilo bi korisno da se inkorporira odredba koja će nadležnim osobama u instituciji (po mogućnosti osobama u prijemnoj kancelariji – primjenom načela ekonomičnosti postupka), omogućiti da na predmete u kojima je taksa plaćena stave posebnu oznaku (npr. u vidu službenog pečata, čiji bi izgled, također, bio definisan Uputstvom), a da se svi ostali predmeti direktno dostavljaju višem referentu pripremnog postupka, kako bi pokrenuo postupak naplate sudske takse po službenoj dužnosti.

U slučajevima kada stranka neposredno predaje Sudu podnesak koji nije taksiran ili je nedovoljno taksiran, Sud će je upozoriti da je dužna taksu platiti u roku od 15 dana od dana datog upozorenja i skrenut će joj pažnju na posljedice neplaćanja takse u ovom roku. Iz ove odredbe, *implicite*, proizilazi da bi bilo najsvrsishodnije da je u ingerenciji osoba nadležnih za prijem podnesaka (kancelarija za prijem pošte), da upozore osobu na obavezu plaćanja punog iznosa takse, i to u roku od petnaest dana od dana datog upozorenja, tj. od dana prijema podneska, uz obrazlaganje pravnih posljedica u slučaju suprotnog postupanja. Najcjelishodnije, zbog ekonomičnosti postupanja i zakonitosti djelovanja, bi bilo da se **izradi svojevrsan formular institucije koji sadrži upozorenje taksenom obvezniku da je dužan platiti taksu uz navođenje konkretnih predmeta u kojima je takva obaveza propisana, uz pouku o posljedicama neplaćanja, a koji bi se predavao stranci odmah po prijemu podneska (ovo se odnosi isključivo na podneske koji su direktno predani u Sud)**.

Nakon što obavi radnje upućivanja naloga i opomene u preciznim zakonskim vremenskim rokovima, viši referent pripremnog postupka dostavlja spis postupajućem sudiji radi pokretanja postupka prinudne naplate. Od tog trenutka, ažurnost postupka naplate sudske takse je u funkcionalnoj nadležnosti postupajućeg sudije. **U smislu povećanja efikasnosti postupka naplate, kao potencijalno rješenje koje je zasnovano na pozitivnim primjerima iz prakse Suda, nameće se i rješenje kojim bi postupajuće sudije uticale na ažurnost slanja naloga i opomena (putem dnevnih naredbi osobi nadležnoj za sastavljanje ovih akata).** Ukoliko je procjena da bi se na taj način sudije neproporcionalno opteretile radnjama koje nisu esencija funkcionalne uloge sudije, tada bi se mogao pokušati **pronaći način da putem CMS-a viši referent pripremnog postupka ima pristup sumarnim podacima o vremenskim rokovima za sastavljanje naloga i opomena.**

Ako putem CMS-a nije moguće iznaći rješenje, bilo bi uputno u **odredbi člana 22. Uputstva definisati obavezu, u funkcionalnom smislu, za vođenje evidencije neplaćenih taksi, tj. Uputstvom propisati obavezu nadležnoj osobi (višem referentu za pripremni postupak), da vodi evidenciju neplaćenih sudskih taksi, kako bi se sistemski imao uvid u sve predmete i rokove koji su značajni za postupak naplate sudske takse.**

II. SUDSKA PRAKSA

1. KRIVIČNO PRAVO

Zahvaljujemo se svima na sudjelovanju u kreiranju sadržaja Biltena, a posebno pravnim savjetnicima: Dženani Deljković-Blagojević, Bojanu Avramoviću, Belmi Čano-Sejfović, Ivani Totić, pravnom savjetniku-asistentu Nedimu Muminoviću, stručnim saradnicima Eni Granić-Čizmo, Mirni Alibegović i Draganu Mirjaniću koji su dali značajan doprinos u pisanju pojedinačnih sentenci iz oblasti krivičnog prava.

1.1. MATERIJALNO PRAVO

1.1.1. Mogućnost osude za produženo krivično djelo shodno članu 54. KZ BiH

Optuženog nije moguće oglasiti krivim za produženo krivično djelo ukoliko je optužen da je krivično djelo počinio iz nehata.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud u pobijanoj presudi navodi kako su u konkretnom slučaju ispunjeni svi neophodni elementi kako bi se primijenila konstrukcija produženog krivičnog djela čime je prihvaćena kvalifikacija koja je optuženom stavljena na teret izmijenjenom optužnicom Tužilaštva od 23.08.2016. godine.

Između ostalog, u presudi se navodi da je sud ovakvu odluku donio „polazeći od same nelogičnosti koja proizilazi iz odredbe da je za produženo krivično djelo potreban umišljaj, čime je zakonodavac dao privilegije za počinioce krivičnih djela sa većom uloženom kriminalnom voljom u odnosu na one počinioce koji su uložili manju, postupanjem iz nehata. Pri tome je Sud imao u vidu i da je primjena nehata kod ove konstrukcije teoretski i praktično moguća, a što je u konkretnom slučaju utvrđeno.“

Zaključujući na ovaj način, prvostepeno vijeće zanemaruje izričitu zakonsku terminologiju koja ne ostavlja prostora dvosmislenosti, već odredbu tumači da je nelogično da zakonodavac da „privilegije“ počinioocu koji krivično djelo izvrši iz umišljaja, a isključi počinioce sa „manjom“ kriminalnom voljom koji djelo izvrše iz nehata. Međutim, odredba člana 54. stav 2. KZ BiH glasi: „Produženo krivično djelo je učinjeno kad je učinilac s umišljajem učinio više istih ili istovrsnih krivičnih djela koja s obzirom na način učinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju čine jedinstvenu cjelinu”.

S obzirom na navedeno, branilac osnovano ukazuje da odredba krivičnog zakona koji propisuje izvršenje krivičnog djela u produženom obliku, ne propisuje mogućnost izvršenja krivičnog djela iz nehata. Budući da je optuženi S. V. oglasen krivim da je počinio produženo krivično djelo, postupajući nehatno u odnosu na okolnost da je novac pribavljen krivičnim djelom, evidentno je da je prvostepeni sud primijenio odredbu člana 54. KZ BiH na način na koji se ne može primijeniti,

pa vijeće konstatuje da je time počinjena povreda krivičnog zakona iz člana 298. stav d) ZKP BiH.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 2 K 020583 16 KŽ od 06.03.2017. godine o ukidanju prvostepene presude)

1.1.2. Pripadnost grupi kao element krivičnog djela Organiziranje terorističke grupe iz člana 202.d stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 201. KZ BiH

Nije potrebno dokazivati pojedinačne radnje optuženih u borbi na strani ISIL-a, odnosno da su optuženi počinili neki konkretan teroristički čin, kako to neosnovano ukazuju pojedine žalbe, jer je dovoljno samo pripadništvo terorističkoj grupi.

Iz obrazloženja:

Naime, kada je u pitanju krivično djelo Organiziranje terorističke grupe iz člana 202.d stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 201. KZ BiH, bitni elementi krivičnog djela su postojanje terorističke grupe i pripadnost optuženih ovoj terorističkoj grupi. Shodno tome, nije potrebno dokazivati pojedinačne radnje optuženih u borbi na strani ISIL-a, odnosno da su optuženi počinili neki konkretan teroristički čin, kako to neosnovano ukazuju pojedine žalbe, dovoljno je da se optuženi deklariraju kao pripadnici grupe, što je nesporno utvrđeno za sve optužene u pobijanoj presudi.

Također ni objektivni element, odnosno postojanje terorističke grupe, nije upitan, s obzirom da je kroz analizu žalbenih prigovora na činjenično stanje detaljno obrazloženo da je ISIL uvršten na listu terorističkih organizacija, a jedinice čiji su pripadnici bili optuženi su se *de facto* borile na strani ISIL-a protiv legitimnih vojnih snaga Sirije, iako zbog svoje veličine i konstantnog cijepanja nisu bile listirane kao terorističke. Stoga je neosnovan žalbeni prigovor branioca optuženog J.J. da jedinica „Muhadžeri i Ensarie“ nije bila dio ISIL-a.

Žalbeni prigovori da optuženi nisu mogli biti upoznati sa Odlukom Vijeća sigurnosti UN-a od 30.05.2013. godine, nisu osnovani, iz razloga što sama činjenica da državnu granicu sa Sirijom prelaze na nelegalan način, iako to ne predstavlja bitni elemenat krivičnog djela, a kako su to opisali optuženi koji su potvrdili svoj boravak u Siriji, govori dovoljno u prilog tome da znaju da čine nešto protivno zakonu, a posebno kada se imaju u vidu riječi optuženog I.D. prilikom

telefonskog razgovora sa NN osobom: „*da se otkrio da je bio dole i da se boji da na njega ne nahuškaju Sipu*“¹. Također optuženi J.J. u svojoj izjavi iz istrage navodi: „*... nakon što sam spoznao stvarna dešavanja i nisam mogao učestvovati u tim događajima, odlučio sam se vratiti u BiH znajući da ću snositi određenu odgovornost, tj. da ću biti privođen i krivično gonjen. Bez obzira na tu činjenicu nisam imao izbora da ostajem u Siriji ili da bježim u neke druge države. Svjesno sam pristao na ove posljedice*“². Pored navedenog i optuženi S.I. u jednoj od spomenutih komunikacija navodi da se vratio u Bosnu i Hercegovinu po porodicu, da nije znao da ga SIPA traži, da „ganja“ rodni list za kćerku, pa ako ga SIPA ne uhapsi da izvadi pasoše ženi i djeci, kao i da nikada neće odustati od toga da dođe u Islamsku državu i bude mudžahid, te da hoće i svoju djecu da dovede dole.

Sve navedeno jasno ukazuje da su optuženi bili upoznati sa činjenicom da odlaskom na sirijsko ratište čine krivično djelo, a posebno kada se tome doda da su svjesno bili oponenti vladajućem ustavnom režimu u Siriji.

Argument odbrane da većina stanovništva u Bosni i Hercegovini ne koristi internet i ne govori Engleski jezik, kako bi bili upoznati sa navedenom odlukom UN-a, možda i jeste djelimično tačan, ali optuženi u ovom predmetu su, što je u pobijanoj presudi pravilno utvrđeno, pokazali da se koriste internetom, te da su u Siriji komunicirali i na Engleskom jeziku. Stoga ni ovaj žalbeni prigovor odbrane nije osnovan.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 2 K 018991 16 Kž 3 od 07.04.2017. godine)

1.1.3. Krivično djelo Porezna utaja ili prevara iz člana 210. KZ BiH

Apelaciono vijeće nalazi da se u predmetnom slučaju ne radi o presuđenoj stvari, tj. da je u pitanju tzv. jedinstveno krivično djelo koje ima karakter produženog krivičnog djela poreske utaje, jer poreske utaje koje su učinjene na početku 2005. godine predstavljaju samostalnu i autonomnu kriminalnu cjelinu, imajući u vidu da između njih i poreskih utaja učinjenih na kraju te godine, za koje je optužena osuđena, ne postoji neophodna objektivna i subjektivna veza, tj. međusobna funkcionalna povezanost koja sva ta djela povezuje u jedinstvenu kriminalnu cjelinu, što

¹ Službena zabilješka, broj 16-02/1-27/14 od 04.03.2014. godine, sačinjena od strane Državne agencije za istrage i zaštitu.

² Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog, broj 16-11/1-1-04-1-748-278/13 od 03.09.2014. godine, sastavljen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu.

je bitan zakonski element konstrukcije produženog krivičnog djela iz člana 54. stava 2. KZ BiH.

Iz obrazloženja:

U predmetnom slučaju ispostavilo se kao sporno i pitanje konstrukcije produženog krivičnog djela, a shodno tome i pitanje da li je ovaj krivičnopravni slučaj, donošenjem ranije presude od strane ovog Suda kojom su obuhvaćene poreske utaje optužene N.V. sa kraja 2005. godine, presuđen ili nije.

Apelaciono vijeće u predmetnom slučaju nije prihvatilo stav da se radi o presuđenoj stvari, odnosno da je u pitanju tzv. jedinstveno krivično djelo koje ima karakter produženog krivičnog djela u smislu člana 54. KZ BiH, u čiju konstrukciju ulaze sve poreske utaje iz te godine, jer za to nisu ispunjeni ne samo kriminalnopolitički, već ni zakonski uslovi. Naime, predmetne poreske utaje učinjene odmah na početku 2005. godine, a što proizilazi iz izvedenih dokaza, po svim svojim elementima predstavljaju samostalnu i autonomnu kriminalnu cjelinu, koja ni objektivno ni subjektivno, nije u takvoj funkcionalnoj vezi sa poreskim utajama učinjenim na kraju te godine, da bi činile jedno jedinstveno krivično djelo. Ovo nije sporno ako se ima u vidu da je riječ o radnjama koje su činjene ne samo u različito vrijeme i na različitim mjestima, već i radnjama koje su preduzimate u poslovanju sa potpuno različitim subjektima i različitim predmetom poslovanja, što potvrđuje da u preduzimanju inkriminiranih radnji sa početka i na kraju 2005. godine nema kontinuiteta ni u objektivnom ni u subjektivnom smislu. Naime, kako poslovanjem sa početka godine nisu ostvareni očekivani rezultati, optužena mijenja svoju odluku i prelazi na poslovanje drugog karaktera i sa drugim poslovnim subjektima, a imajući u vidu i vrijeme koje je proteklo između ove dvije „grupe poreskih utaja“, jasno je da između tih inkriminiranih radnji optužene ne postoji ni objektivna ni subjektivna povezanost, tj. neophodna međusobna funkcionalna povezanost tih radnji koja sva ova djela povezuje u *jedinstvenu kriminalnu cjelinu*, a što je bitan zakonski elemenat produženog krivičnog djela iz člana 54. stava 2. KZ BiH. Dakle, kako je optužena svoju raniju odluku o poslovanju izmijenila, ne samo u odnosu na prirodu i subjekte poslovanja, već je to učinila i nakon proteka dužeg vremena, to nesumnjivo potvrđuje da ne postoji ni tzv. jedinstveni umišljaj kao neophodni subjektivni elemenat produženog krivičnog djela, koji sve navedene poreske utaje sjedinjuje u jedno jedinstveno krivično djelo poreske utaje, što je takođe jedan od bitnih elemenata ove zakonske konstrukcije.

Ako se, pored toga, ima u vidu i da je i kriminalna količina poreskih utaja sa početka godine (koje su predmet ovog postupka) gotovo za tri puta veća, onda je jasno da je i sa stanovišta kriminalne politike, posve neopravdano prihvatanje teze

da se ovdje radi o presuđenoj stvari. To bi isto tako bilo u suprotnosti i sa namjenom konstrukcije produženog krivičnog djela u materiji prividnog sticaja (koji je opravdan samo onda kada se kroz jedno djelo može adekvatno izraziti ukupna kriminalna količina izvršenih djela), te krivično-pravnom svrhom koju ona ima. Najzad, a što je posebno značajno, to bi predstavljalo i negiranje temeljnih principa kriminalne politike i krivičnog prava: prije svih principa srazmjernosti između težine učinjenih kriminalnih radnji i visine kazne, zatim subjektivne krivične odgovornosti, pravičnosti, itd.

Na osnovu naprijed iznesenog, ovo vijeće nalazi da novootkrivene radnje izvršenja djela poreske utaje sa početka navedene godine koje je optužena učinila, predstavljaju samostalnu i autonomnu kriminalnu cjelinu koja u konkretnom slučaju predstavlja potpuno samostalno produženo krivično djelo poreske utaje koje nije i ne može biti obuhvaćeno konstrukcijom produženog krivičnog djela za koje je optužena ranije osuđena. Ovakav stav je zasnovan i na tome što je kriminalna količina novootkrivenih utaja mnogo veća od presuđenih, što je okolnost koja je od posebnog značaja u kvalifikaciji postojanja produženog krivičnog djela i koja bi bitno uticala na visinu, odnosno mjeru kazne da je sud za te radnje znao, odnosno da je i njih vrednovao pri izricanju kazne optuženoj. Od kakvog je značaja ova okolnost, potvrđuju i zakonska rješenja u zakonodavstvima u okruženju koja novootkrivena djela u ovakvim slučajevima tretiraju posebnim krivičnim djelima ili posebnim produženim djelima za koja se posebno kažnjava (tako npr. KZ Srbije, Makedonije, Crne Gore, KZ RS). Na isti ili sličan način su i stavovi u krivičnopravnoj teoriji i novijoj praksi primjene ove zakonske konstrukcije.

Dakle, imajući u vidu već navedeni način preduzimanja inkriminiranih radnji i sve druge okolnosti pod kojima je to činjeno, ovo vijeće cijeni da je neosnovana teza da se u predmetnom slučaju radi o presuđenoj stvari, tj. da i predmetne poreske utaje ulaze u jedinstveno produženo krivično djelo poreske utaje u smislu člana 54. KZ BiH, odnosno da sve navedene poreske utaje čine „jedinstvenu kriminalnu cjelinu“ u smislu stava 2. člana 54. KZ BiH. Takva kvalifikacija u konkretnom slučaju, po ocjeni ovog vijeća, ne bi bila u krivičnopravnom smislu opravdana, jer ne bi na zadovoljavajući način obuhvatila ukupni ili makar pretežni kriminalni sadržaj cijelog kriminalnog događaja, a što je, kako je navedeno, osnovno polazište kod prividnog sticaja i istovremeno *ratio legis* institucije iz člana 54. KZ BiH i njenog kriminalnog političkog opravdanja. Zbog toga bi prihvatanje konstrukcije produženog krivičnog djela u konkretnom slučaju bilo suprotno zahtjevima kriminalne politike i interesima pravde, kao temeljnim postulatima na kojim primjena ove konstrukcije treba da se temelji.

Iz ovih razloga Apelaciono vijeće cijeni da je u pobijanoj presudi prvostepeni sud neopravdano i bez adekvatne argumentacije, ocjene i vrednovanja relevantnih okolnosti predmetnog slučaja, prihvatio konstrukciju produženog krivičnog djela, a čije bi prihvatanje i u ovakvom slučaju predstavljalo i svojevrsni vid zloupotrebe ovog instituta i, kako je već navedeno, negiranja osnovnih principa krivičnog krivičnog prava.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 2 K 017189 17 Kžk od 23.03.2017. godine)

1.1.4. Motiv pomagača kod krivičnog djela iz člana 219. KZ BiH

Tužilaštvo i nije bilo u obavezi da dokazuje motive ili interes optuženog, s obzirom da razlozi zbog kojih se pomagač odlučio da pruži pomoć u izvršenju krivičnog djela drugog lica nisu od značaja. Naime, ove okolnosti mogu biti cijenjene samo u smislu rasvjetljavanja ličnosti pomagača, a samim tim uticati i na odmjeravanje kazne.

Iz obrazloženja:

Kada je u pitanju prigovor odbrane da tužilaštvo osim činjenice da je optuženi prosljedio novac prvooptuženom nije ni dokazivalo, a kamoli dokazalo bilo kakav motiv, ličnu korist ili interes kojim se rukovodio optuženi „F“, ovo vijeće istaknuti prigovor nalazi potpuno irelevantnim. Naime, ovo vijeće naglašava da Tužilaštvo i nije bilo u obavezi da dokazuje motive ili interes optuženog, s obzirom da razlozi zbog kojih se pomagač odlučio da pruži pomoć u izvršenju krivičnog djela drugog lica nisu od značaja. Naime, ove okolnosti mogu biti cijenjene samo u smislu rasvjetljavanja ličnosti pomagača, a samim tim uticati i na odmjeravanje kazne.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj S1 2 K 020785 17 Kž od 30.01.2017. godine)

1.1.5. Krivično djelo Davanje lažnog iskaza iz člana 235. stav 3., u vezi sa stavom 1. KZ BiH

Za utvrđenje da li je neko kao svjedok u krivičnom postupku dao lažni iskaz nije dovoljno utvrditi da je on u jednom postupku o istom događaju dao dva međusobno različita iskaza, već je neophodno utvrditi koji je od tih iskaza suprotan onome što se stvarno događalo, kao i da li je optuženi bio

subjektivno svjestan da govori neistinu i da je upravo to htio ili da je barem na to pristao.

Iz obrazloženja:

Optuženi se tereti da je na ročištu u predmetu Suda BiH na koje je bio pozvan u svojstvu svjedoka dao lažan iskaz, odnosno da nije tačno i istinito odgovarao na postavljena pitanja, a sve u namjeri da davanjem lažnog iskaza pogoduje odbrani optuženih u tome predmetu.

Tužilaštvo je posebno isticalo okolnost da je optuženi na glavnom pretresu dao oprečan, dakle, izmijenjen iskaz u odnosu na onaj kojeg je dao u istražnom postupku.

Vijeće nalazi da za utvrđenje da li je neko kao svjedok u krivičnom postupku dao lažni iskaz nije dovoljno utvrditi da je on u jednom postupku o istom događaju dao dva međusobno različita iskaza, već je neophodno utvrditi koji je od tih iskaza suprotan onome što se stvarno događalo, kao i da li je optuženi bio subjektivno svjestan da govori neistinu i da je upravo to htio ili da je barem na to pristao. Za takvo utvrđenje optužnica mora sadržavati opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja, vrijeme i mjesto učinjenja, kao i ostale okolnosti potrebne da se krivično djelo što preciznije odredi (čl. 227. stav 1. ZKP BiH). Da bi se utvrdilo da je iskaz svjedoka suprotan onome što se stvarno događalo, treba navesti, a potom i dokazati postojanje činjenica koje su odlučne za donošenje odluke u postupku u kome svjedok daje ovaj iskaz. Djelo iz optužnog akta ne obuhvata elemente koji uvijek moraju postojati da bi određeno ponašanje bilo kažnjivo (opći pojam krivičnog djela), a ni posebne elemente krivičnog djela davanja lažnog iskaza sadržane u zakonskom opisu djela. Dispozitiv optužnog akta kojim se tereti optuženi ne sadržava ove potrebne činjenice, već samo uopćen navod (stav) da je optuženi dao lažan iskaz, da nije tačno i istinito odgovarao na postavljena pitanja, a sve u namjeri da davanjem lažnog iskaza pogoduje odbrani optuženih u tome predmetu. Kako je sud našao da nije dokazano postojanje općih, a ni posebnih elemenata krivičnog djela davanja lažnog iskaza iz člana 235. stav. 3., u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, to je, na temelju odredbe člana 284. tač. c) ZKP BiH, donio oslobađajuću presudu.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 K 021322 17 Kžk od 11.05.2017. godine)

1.2. PROCESNO PRAVO

1.2.1. Povezanost u radnjama izvršenja optuženih kao osnov za vođenje jedinstvenog krivičnog postupka – član 23. ZKP BiH

U slučaju kada se jedan optuženi (ili više njih) tereti da je počinio krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine, a drugi optuženi za krivično djelo iz Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, ukoliko postoji povezanost u radnjama izvršenja optuženih, potrebno je provesti jedinstven postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine.

Iz obrazloženja:

Naime, analizom potvrđene optužnice može se zaključiti da iako se optuženom Đ. na teret stavlja krivično djelo Oštećenje tuđe stvari iz člana 293. stav 1. KZ FBiH, njegove radnje su u tijesnoj vezi sa radnjama koje se stavljaju na teret optuženima koji se terete za krivično djelo Ometanje rada pravosuđa iz člana 272. stav 2. KZ BiH koje je kao takvo isključivo propisano Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine. Dakle, iako se radi o krivičnim djelima koja su propisana različitim zakonima, po ocjeni ovog vijeća postoji očigledna povezanost između radnji M.Đ., te radnji izvršenja optuženih H.Z. i E.M., jer se iste radnje međusobno nadovezuju. Drugim riječima, kod ovakvog stanja stvari gdje se radnje optuženog Đ. međusobno nadovezuju na radnje optuženih Z. i M., tj. optuženi Đ., iako nije bio upoznat sa motivima optuženih u smislu ometanja krivičnog postupka koji se vodi, njegove radnje su prema potvrđenoj optužnici doprinosile radnjama izvršenja preostale dvojice optuženih usljed čega se njihove radnje ne mogu posmatrati odvojeno, odnosno isti se nalaze u procesnoj zajednici usljed čega je sasvim opravdano vođenje jedinstvenog krivičnog postupka.

Stoga, po ocjeni ovog vijeća, odbrana optuženog Đ. pravilno ukazuje da u konkretnom slučaju nisu nastupile bilo kakve nove činjenice i okolnosti (npr. razdvajanje postupka u odnosu na optuženog Đ.), a koje bi opravdale donesenu odluku prvostepenog suda.

U ovakvom stanju stvari, gdje postoji povezanost radnji izvršenja optuženih, sasvim je opravdano vođenje krivičnog postupka pred Sudom BiH, gdje će se provesti jedinstven postupak i na taj način ostvariti načela efikasnosti i ekonomičnosti krivičnog postupka.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 K 024035 17 Kž od 30.05.2017. godine)

1.2.2. Ovlaštenja tužioca u istrazi

Diskreciona ovlaštenja tužioca u istrazi nisu ograničena odredbom člana 28. ZKP BiH, u smislu ustupanja krivičnog predmeta nadležnom entitetskom tužilaštvu na dalje postupanje.

Iz obrazloženja:

Shodno odredbi člana 28. ZKP BiH, nesporna je obaveza Suda da tokom čitavog postupka pazi na svoju nadležnost. Međutim, navedena obaveza Suda u istražnom odnosno prethodnom postupku ipak je u izvjesnom smislu ograničena za razliku od postupka optuženja odnosno faze glavnog pretresa, kada sud raspolaže dokazima koji prate optužnicu i adekvatnim zakonskim mehanizmom ispitivanja nadležnosti.

Takođe, u skladu sa članom 12. Zakona o Tužilaštvu BiH³ jasno je da je za istražni postupak u cijelosti nadležan i ovlašten tužilac, odnosno tužilac u istrazi slobodno disponira svojim ovlaštenjima i pravima, a u okviru obaveza koje mu kao nezavisnom državnom organu daje zakon o krivičnom postupku. Nasuprot navedenom, uloga suda u istražnom postupku je znatno pasivnija i svodi se na zaštitu ljudskih prava i sloboda, te obavezu da se tokom krivičnog postupka stara o ostvarivanju načela zakonitosti. Navedenu ulogu sud u prethodnom postupku ostvaruje kroz odluke (naredbe i rješenja). Međutim, da bi se iniciralo postupanje suda u istrazi neophodan je prijedlog tužioca, tj. ZKP BiH ne ostavlja mogućnost samoinicijativnog preduzimanja bilo koje istražne radnje od strane suda.

Stoga, vijeće zaključuje da Tužilaštvo nema zakonskih ograničenja da se oglasi nenadležnim i shodno tome tužilački spis dostavi nadležnom tužilaštvu u Republici Srpskoj te o tome obavijesti ovaj sud. Nakon toga postupajući sudija za prethodni postupak Suda BiH biće u mogućnosti dostaviti, na traženje nadležnog tužilaštva, dokaze relevantne za konkretan predmet, na koji način će se u cijelosti osigurati pravilno i zakonito postupanje u predmetnom krivičnom postupku.

Vijeće podsjeća i na obavezu Suda da tokom čitavog krivičnog postupka (pa i u fazi istrage) obezbjeđuje pravo na odbranu osumnjičenog i jednak tretman stranaka u postupku. U konkretnom slučaju, donošenje odluke suda o nenadležnosti za postupanje u konkretnom predmetu, podrazumjevalo bi i obavještenje osumnjičenih lica o tome (odnosno dostavljanje rješenja), čime bi se u ovom procesnom momentu, po ocijeni vijeća zasigurno ugrozili ciljevi istrage i uspješno

³ Član 12. Zakona o Tužilaštvu BiH “Tužilaštvo je organ nadležan za provođenje istrage za krivična djela za koja je nadležan Sud Bosne i Hercegovine, te za gonjenje počinitelaca pred Sudom Bosne i Hercegovine, u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i drugim primjenjivim zakonima.”

okončanje iste. Tek u slučaju podizanja optužnice, stranke u postupku će u punoj mjeri ravnopravno imati mogućnost da učestvuju u postupku u kojem bi se eventualno odlučivalo o nadležnosti suda. U suprotnom samo postupajući tužilac bi imao to pravo.

(Rješenje vanraspravnog vijeća Suda BiH, broj: S1 2 K 019200 16 Kv od
12.10.2016. godine)

1.2.3. Uračunavanje mjera zabrane napuštanja boravišta u izrečenu kaznu zatvora po članu 56. KZ BiH

Nema mjesta uračunavanju mjere zabrane napuštanja boravišta u izrečenu kaznu zatvora, jer se ova mjera ne može smatrati lišenjem slobode u smislu člana 56. KZ BiH.

Iz obrazloženja:

Pravilno je prvostepeni sud u pobijanom rješenju zaključio da se mjere zabrane, pa tako i mjera zabrane napuštanja boravišta koja je vezana i za dom osumnjičenog ili optuženog, ne podvode pod pojam lišenja slobode, te da stoga u konkretnom slučaju nema mjesta primjeni člana 56. stav (1) KZ BiH.

Naime, nesporno je da je pomenutom odredbom KZ BiH propisano da se u izrečenu kaznu ima uračunati „*[V]rijeme provedeno u pritvoru, kao i svako lišenje slobode u vezi sa krivičnim djelom...*“. Međutim, po ocjeni ovog vijeća, odbrana pogrešno smatra da se izrečene mjere zabrane, koje su primjenjivane u odnosu na osuđenog, mogu smatrati mjerama koje predstavljaju lišenje slobode, odnosno „kućnim pritvorom“, kako se to u žalbi ukazuje. Apelaciono vijeće podsjeća da Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) mjera „kućnog pritvora“ kao takva nije propisana niti regulisana. Kako se i u žalbi navodi, mjere zabrane, a naročito mjera zabrane napuštanja boravišta, ovisno od širine i načina primjene iste, ponekad se laički nazivaju „kućnim pritvorom“. Ipak, stav je Apelacionog vijeća da takvo shvatanje nije u skladu niti sa namjerom zakonodavca, ako se relevantne odredbe zakona tumače *ratio legis*, niti sa konkretnim okolnostima slučaja.

Mjere zabrane predstavljaju neophodna ograničenja u slobodama osumnjičenih, odnosno optuženih ili osuđenih lica, pa tako mjera zabrane napuštanja boravišta dovodi do ograničenja slobode kretanja, koju pojedinac trpi kao posljedicu postojanja i vođenja krivičnog postupka, pod uvjetima i okolnostima jasno propisanim zakonom. Lišenje slobode, kao najteži stepen nasrtaja na osnovno

pravo – pravo na slobodu ličnosti, nužno je razlikovati od samog ograničenja slobode, kako po stepenu intenziteta, tako i po posljedicama u odnosu na lice prema kojem se primjenjuje.

Lišenje slobode i zadržavanje lica za koje postoje osnovi sumnje da je počinilo krivično djelo regulisano je odredbama člana 139. ZKP BiH, s tim da ovaj zakon ne daje jasnu definiciju lišenja slobode, jednako kao ni Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, ali je praksa Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) uspostavila određene kriterije prema kojima se utvrđuje, ovisno od okolnosti svakog konkretnog slučaja, da li je došlo do lišenja slobode ili se radi o ograničenju slobode. ESLJP pravi fundamentalnu razliku između lišavanja slobode, koje nalaže zaštitu u skladu sa članom 5. Evropske konvencije i pukog ograničenja slobode kretanja, koje ne potpada pod okvir ove zaštite. Sud je u više odluka utvrdio da je razlika između lišavanja slobode i ograničenja slobode kretanja pitanje stepena ili intenziteta, prije nego prirode ili suštine.⁴ ESLJP insistira na autonomnom tumačenju pojma lišenja slobode i ne daje jasnu definiciju kroz svoju praksu, ali se u odlukama u predmetima *Amuur vs Francuske*, *Shamsa vs Poljske*, *Asingdane vs Ujedinjenog Kraljevstva*, *Guzzardi vs Italije*⁵ navodi da „*polazna tačka mora biti konkretna situacija osobe u pitanju i u obzir se mora uzeti cijeli niz kriterija kao što su vrsta mjere, trajanje, efekti te način primjene mjere u pitanju.*“⁶ U konkretnom slučaju osuđenom su izrečene mjere zabrane iz člana 126. stav (1) i (2) ZKP BiH, te člana 126.a stav (1) tačka c) i d) ZKP BiH, na način da mu je naloženo da boravi na adresi u ..., da su mu privremeno oduzete putne isprave, zabranjeno izdavanje novih putnih isprava i zabranjen prelazak državne granice sa ličnom kartom, te određeno da pripadnici Policijske uprave ..., dva puta u toku dana vrše provjere da li se osuđeni nalazi na navedenoj adresi i o tome obavještavaju sud.

Apelaciono vijeće nalazi da je izrečenim mjerama sloboda kretanja osuđenog bila ograničena u značajnoj mjeri, ali da se to ograničenje ne može smatrati lišenjem slobode, niti po odredbama ZKP BiH, a niti po kriterijima uspostavljenim kroz praksu ESLJP, a što bi predstavljalo osnov za primjenu člana 56. KZ BiH.

Apelaciono vijeće nalazi da sama činjenica da je osuđenom bilo naloženo da boravi u svome stanu ne predstavlja lišenje slobode u smislu člana 56. KZ BiH niti u

⁴ Odluke ESLJP u predmetima *Guzzardi vs Italije*, 7367/76 od 06.11.1980, *Manzoni vs Italije* 19218/91 od 01.07.1997., *Ciancimino vs Italije* 12541/86 od 27.05.1991. godine

⁵ Odluke ESLJP u predmetima *Amuur vs Francuske* 19776/92 od 25.6.1996 § 42, *Shamsa vs Poljske* 45355/99 i 45357/99 od 27.11.2003. godine § 44. *Ashingdane vs Ujedinjenog Kraljevstva* 8225/78 od 28.05.1985. § 41; *Guzzardi vs Italije* 7367/76 od 06.11.1980. § 92

⁶ Stephen Trechsel, *Human rights in criminal proceedings*, Oxford University Press, 2005;

smislu člana 5. stav (1) Evropske konvencije. Kako se i u predmetnoj žalbi pravilno konstatuje, svako prinudno zadržavanje na teritorijalno ograničenom mjestu, koje ne čini zatvorenu ustanovu, ne predstavlja lišenje već ograničenje prava slobode. Apelaciono vijeće je kod ovakvog stava imalo u vidu i činjenicu da je boravak osuđenog bio ograničen na njegov dom, pri čemu njegov porodični i privatni život nije bio podložen restrikcijama, jer se u nalazio u svome stanu, sa članovima svoje porodice, sa kojima je nesmetano komunicirao za svo vrijeme primjene mjera zabrane. Takođe, njegova komunikacija sa spoljnim svijetom nije bila ograničena niti podložena bilo kakvom nadzoru, osim zabrane u odnosu na lica koja se javljaju kao saučesnici osuđenog. Osuđeni je, osim sa saučesnicima, za cijelo vrijeme trajanja izrečenih mjera zabrane mogao neometano primati posjete i na druge načine ostvarivati neometanu komunikaciju sa spoljnim svijetom, suprotno onome što se u žalbi tvrdi. Apelaciono vijeće je posebno cijenilo činjenicu da osuđeni nije bio izložen konstantnom nadzoru od strane policijskih organa, već su isti samo vršili provjere da li se nalazi na adresi, kako mu je naloženo odlukom suda.

Stoga, način izvršenja izrečenih mjera, kada se uzme u obzir mjesto gdje je osuđeni boravio, neometanu komunikaciju sa spoljnim svijetom, nizak stepen prisile (koji se odražava u upozorenju da se **može** odrediti pritvor, ukoliko se neka od mjera ne poštuje, u skladu sa članom 126.b stav (3) ZKP BiH), kao i odsustvo kontinuiranog nadzora nad osuđenim, prema ocjeni Apelacionog vijeća, potvrđuju zaključak prvostepenog suda da se u konkretnom slučaju nije radilo o lišenju slobode, već isključivo o ograničenju slobode, nužnom za neometano vođenje krivičnog postupka. Apelaciono vijeće ukazuje i da je sud u provedenom krivičnom postupku redovno vršio kontrolu izrečenih mjera, starajući se da se prema osuđenom ne primjenjuju mjere koje nisu neophodno potrebne.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 1 K 006028 17 Krž 5 od 10.02.2017. godine)

1.2.4. Mogućnost korišćenja iskaza osumnjičenog koji je dat bez prisustva branioca u slučaju kada odbrana nije bila obavezna (članovi 78. stav 2. tačka c., 259. stav 2. i 273. stav 1. ZKP BiH)

Postoji mogućnost korištenja iskaza osumnjičenog kao dokaza na glavnom pretresu u slučaju kada je optuženi svjedočio na glavnom pretresu i kada je prije toga u skladu sa odredbom člana 259. stav 2. ZKP BiH poučen da

će biti podvrgnut direktnom i unakrsnom ispitivanju u smislu člana 262. istog zakona, iako se kao osumnjičeni odrekao prava na branioca, a odbrana nije bila obavezna, čime se saglasio i sa mogućnosti čitanja i korištenja njegovog iskaza datog u svojstvu osumnjičenog, i to na osnovu odredaba člana 273. stav. 1. i 3. ZKP BiH.

Iz obrazloženja:

Takođe, ovo vijeće je, obzirom da je branilac problematizirao zakonitost iskaza osumnjičenog datog u istrazi, analiziralo i pitanje mogućnosti korištenja takvih iskaza kao dokaza na glavnom pretresu, u skladu sa odredbama člana 273. stava 1. ZKP BiH. S tim u vezi, ovo vijeće je imalo u vidu da se tada osumnjičeni K. dobrovoljno odrekao prava na branioca, nakon što je poučen u potpunosti u skladu sa odredbama člana 78. stava 2. ZKP BiH, te da se i izjasnio o djelu koje mu se stavlja na teret. Tom prilikom osumnjičeni K. je bio upoznat da se takav njen iskaz, koji je dao bez prisustva branioca, bez njegove saglasnosti neće moći koristiti kao dokaz. Međutim, vijeće je takođe imalo u vidu da je ovaj optuženi svjedočio u ovom predmetu u svojstvu optuženog kao svjedoka, te da je prije tog svjedočenja poučen u skladu sa odredbom člana 259. stav 2. ZKP BiH da će biti podvrgnut direktnom i unakrsnom ispitivanju u smislu člana 262. ovog zakona, sa čime se i saglasio kada je odlučio svjedočiti. Time se ovaj optuženi saglasio i sa mogućnošću korištenja njegovih izjava datih u svojstvu osumnjičenog, a u skladu sa odredbom člana 273. stav 1. ZKP BiH, te da se te izjave ulože u dokazni materijal, pa stoga te izjave osumnjičenog predstavljaju zakonite dokaze bez obzira što su date bez prisustva branioca.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 2 K 018698 15 Kž 3 od 11.02.2016. godine)

1.2.5. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela od pravnog lica – član 111. KZ BiH

Bez obzira što je u konkretnom slučaju dokazano da je optuženi počinitelj krivičnog djela, te da je isti krivično djelo izvršio u svojstvu odgovornog lica (direktora) u pravnom licu, Sud je primjenom odredbe člana 111. KZ BiH, koja predviđa mogućnost oduzimanja imovinske koristi od trećih lica, utvrđenu imovinsku korist, nasuprot prijedloga Tužilaštva da se ista oduzme od optuženog, oduzeo od predmetnog pravnog lica.

Iz obrazloženja:

Kada je u pitanju odluka Suda o oduzimanju imovinske koristi od pravnog lica "E..." d.o.o. ..., zakonska odredba člana 110. KZ BiH nalaže da se od učinioca krivičnog djela oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom. Međutim, bez obzira što je u konkretnom slučaju dokazano da je optuženi M.D. počinilac krivičnog djela, te da je isti krivično djelo izvršio u svojstvu odgovornog lica u navedenom pravnom licu, Sud ukazuje da je zakonskom odredbom člana 111. KZ BiH predviđena mogućnost oduzimanja imovinske koristi *od trećih lica*, i to na način da će se imovinska korist oduzeti od osobe (fizičke ili pravne) na koju je prenesena bez naknade, ako je ona znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom. Primjenjujući navedene kriterije na konkretni slučaj, Sud je našao da su ispunjeni uslovi za oduzimanje imovinske koristi od strane pravnog lica „E...” jer je na osnovu svih provedenih dokaza, posmatranih pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, utvrđeno, a na što je branilac osnovano ukazao, da imovinsku korist optuženi nije lično sebi prisvojio, on je kao direktor navedenog pravnog lica svojim postupanjem izbjegao plaćanje davanja propisanih poreskim zakonodavstvom, te je u principu imovinska korist proizašla iz takvog postupanja zadržana u pravnom licu.

Naime, u konkretnom slučaju nesporno je utvrđeno da je porezni obaveznik pravno lice "E...", te je na osnovu provedenih dokaza Sud utvrdio da je ovo pravno lice u svojoj knjigovodstvenoj dokumentaciji evidentiralo i proknjižilo pdv koju je UIO utvrdila kao obavezu pravnog lica, pa je tako u analitičkoj kartici konta u računu broj 4708 (obaveze PDV-a po rješenju UIO) odnosno u računu broj 5558 (troškovi pravnog lica), pravno lice evidentiralo iznos od 93.259 KM koji iznos je utvrđen upravo u Zapisniku o kontroli odnosno Rješenju o razrezu poreza UIO. Također u tom smislu utvrđeno je da je pravno lice proknjižilo manjak na teret firme, a kako to vještak odbrane K.P. zaključuje, to i jeste obaveza pravnog lica, pa je tako također na analitičkoj kartici konta na računu 5766 evidentiran iznos od 424,797,09 KM kao manjak trgovačke robe, pa samim tim se društvo tereti za navedeni iznos. U konkretnom slučaju vještak je utvrdila da ovdje nije u pitanju klasični manjak već prisvajanje vrijednosti robe od strane vlasnika, te da ovakvom radnjom vlasnik tereti samog sebe, svoje vlasništvo, i samim tim priznaje da je imovinsku korist on prisvojio, a ne neko drugi ko radi za njega.

S druge strane, na osnovu provedenih dokaza, posebno izjava ovlaštenih službenih lica, ali i samog vlasnika H.Š., Sud je utvrdio da je vlasnik imao, a prema izjavi vlasnika još uvijek ima, nesumnjivu namjeru platiti navedeni iznos utajenog pdv-a, te se u spisu nalaze i dokazi da je jedan manji dio i plaćen, što govori u prilog činjenici da je u ovoj krivično pravnoj stvari stvarnu korist imalo jedino pravno lice

“E...”, zbog čega je sud i donio ovakvu odluku. Sud je u skladu sa odredbom člana 393. ZKP BiH predstavniku pravnog lica dozvolio izvođenje dokaza kojim bi se utvrđivale sve relevantne činjenice vezano za imovinsku korist ili počinjeno krivično djelo. Pa tako uloženi dokazi .. i druge činjenice koje je predstavnik pravnog lica nastojao dokazati, po ocjeni Suda nisu relevantni dokazi, odnosno nisu predmet ovog postupka, niti je bilo koja od činjenica iz navedenih dokaza bitna za elemente ovog krivičnog djela, a posebno ne za imovinsku korist u kontekstu da li je ista zadržana ili ne u pravnom licu. Sud napominje da je predstavnik pravnog lica imao adekvatnu stručnu pomoć u toku postupka.

(Presuda Suda BiH, broj S1 2 K 020373 16 K od 21.11.2016. godine)

1.2.6. Dužnost izjašnjenja tužioca prilikom redovne kontrole mjera zabrane u toku istrage

Prilikom izjašnjenja u okviru redovne kontrole mjera zabrane u toku istrage, tužilac je dužan navesti okolnosti zbog kojih je i u daljem toku postupka neophodna dalja primjena mjera zabrane, kao i okolnosti zbog kojih istraga u ovom predmetu još uvijek nije okončana, te precizno navesti istražne radnje koje su poduzete u proteklom periodu i radnje koje se u narednom periodu planiraju poduzeti.

Iz obrazloženja:

Vijeće primjećuje da je Tužilaštvo BiH, osim paušalnog navođenja da se protiv osumnjičenog provode istražne radnje, propustilo postupiti po nalogu sudije za prethodni postupak, odnosno konkretno i precizno se odrediti u pogledu okolnosti zbog kojih istraga u ovom predmetu još uvijek nije okončana, zatim navesti istražne radnje koje su poduzete u proteklom periodu, te radnje koje se u odnosu na osumnjičenog planiraju poduzeti u narednom periodu. Osim toga, uvidom u predmetni spis, Vijeće je utvrdilo da Tužilaštvo BiH već duži vremenski period, na upit Suda o stanju predmetne istrage i istražnim radnjama, nije konkretizovalo istražne radnje koje bi Sud mogao uzeti u obzir prilikom odlučivanja o navedenom pitanju, odnosno da postupajući tužilac, a kako na to pravilno ukazuje i branilac u svojoj žalbi, već u svojim izjašnjenjima počev od 02.10.2015. godine tvrdi da se „*poduzimaju intenzivne istražne radnje, a da se okončanje istrage očekuje u naredna tri mjeseca.*“

Vijeće cijeni da zaključak koji je pobijana odluka pri tome izvela, nije takvog

kvaliteta da isključuje svaki drugi zaključak, već da isti ostavlja sumnju u pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, a što je bilo od odlučujućeg značaja za donošenje odluke, zbog čega ovo vijeće nalazi da je činjenično stanje u pobijanoj odluci pogrešno utvrđeno. Obzirom da je od navedenog izjašnjenja prošlo godinu i sedam mjeseci, u okviru kojih Tužilaštvo BiH nije ukazalo ni na jednu okolnost koja bi opravdala dalju primjenu mjera obezbjeđenja prisustva i uspješnog vođenja i okončanja krivičnog postupka, ovo Vijeće nalazi osnovanim žalbene navode branioca kojim se ukazuje na činjenicu da predmetne mjere zabrane, a naročito imajući u vidu neizvjesnost u pogledu dinamike postupka i okončanja same istrage u konkretnom slučaju, traju predugo. S tim u vezi, Vijeće nalazi svrsishodnim istaći da ograničenja slobode ne mogu trajati neprimjereno dugo, te da Sud mora voditi računa da se iste svedu na najkraću moguću mjeru, a da je u skladu s tim, Tužilaštvo dužno dinamičnije poduzimati radnje u cilju okončanja istrage.

Nadalje, suprotno navodima pobijanog rješenja da izrečene mjere zabrane ne opterećuju osumnjičenog prekomjerno, te da su iste proporcionalne svrsi koju trebaju postići, Vijeće je stava da ograničenje prava osumnjičenog lica mora biti srazmjerno u odnosu na potrebe da bi se postigao legitimni cilj. U tom smislu, Vijeće ističe da u potpunosti uvažava zakonsko pravo i obavezu tužioca da pokrene istragu onda kada smatra da postoji dovoljno osnova za sumnju da je počinjeno krivično djelo, kao i obavezu i ovlaštenje istog da rasvijetli sve okolnosti konkretnog slučaja, te u konačnici da ocijeni da li je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da bi se *in concreto* obustavila, odnosno okončala predmetna istraga, međutim, iako ima u vidu i složenost konkretnog istražnog postupka, ovo Vijeće u nedostatku uvjerljivog i logičnog obrazloženja Tužilaštva koje bi opravdalo dalju neophodnost održavanja na snazi mjere zabrane iz člana 126.a stav 1. tačka c) ZKP BiH, nalazi da su se, u smislu odredbi člana 126. stav 5. ZKP BiH, stekli uvjeti za njeno ukidanje.

(Rješenje vanraspravnog vijeća Suda BiH, broj: S1 2 K 014305 17 Kv 40 od
29.05.2017. godine)

**1.2.7. Nužnost zamjene mjere pritvora blažim mjerama, pa i kod
pritivorskog osnova iz člana 132. stav 1. tačka c) ZKP BiH, a u
skladu sa odredbom člana 123. stav 2. i 3. ZKP BiH**

*Prilikom odlučivanja o prijedlogu za produženje pritvora sud je u skladu
sa odredbama člana 123. stav 2. i 3. ZKP BiH dužan razmotriti da li je*

zbog dužine trajanja pritvora i dalje neophodno primjenjivati mjeru pritvora kao najtežu mjeru za obezbjeđenje prisustva optuženog i uspješno vođenje krivičnog postupka, te ukoliko utvrdi da to više nije neophodno, istu zamijeniti mjerama zabrane, a što se odnosi i na pritvor određen po pritvorskom osnovu iz člana 132. stav 1. tačka c) ZKP BiH.

Iz obrazloženja:

Tužilaštvo je žalbom osporavalo i pravilnost donesenih zaključaka prvostepenog vijeća, da se utvrđena bojazan od ponavljanja krivičnog djela može otkloniti i primjenom blažih mjera od predložene mjere pritvora, odnosno primjenom izrečenih mjera zabrane. Međutim, po ocjeni ovog Vijeća, navedeni zaključak prvostepenog suda ni u tom pogledu nije osnovano doveden u pitanje žalbom Tužilaštva.

Naime, prvostepeni sud osnovano u pobijanom rješenju navodi da se prilikom odlučivanja koju od mjera obezbjeđenja neometanog vođenja krivičnog postupka prvenstveno mora voditi računa o tome da se ne primjenjuje teža mjera, ako se ista svrha može postići i primjenom blaže mjere, a kako je propisano odredbom člana 123. stav 2. ZKP BiH. Radi se, dakle, o normi imperativnog karaktera, koja je izraz osnovnih načela krivičnog postupka, odnosno načela zakonitosti i odraz srazmjernosti ograničenja slobode osumnjičenih lica i javnih interesa koji se štite primjenom neke od mjera. Odlučujući o prijedlogu za produženje pritvora, sud je uvijek u obavezi da ispita i utvrdi da li se ista svrha može ostvariti primjenom neke blaže mjere ili više njih.

U konkretnom slučaju, nesporno je da je prvostepeno vijeće utvrdilo postojanje više okolnosti na strani osumnjičenih, a koje ukazuju na postojanje bojazni da će osumnjičeni nastaviti sa činjenjem krivičnih djela za koja se sumnjiče, ali da te okolnosti nisu takvog intenziteta da bi opravdale dalju primjenu mjere pritvora. Ovakav zaključak u potpunosti nalazi pravilnim i ovo Vijeće.

Nadalje, prvostepeni sud je utvrdio postojanje okolnosti koje ukazuju na određeni nivo bojazni od ponavljanja postupka, no nalazi da se ne radi o takvim okolnostima koje bi imale karakter naročitih. Suprotno žalbenim navodima, prvostepeni sud je dao razloge u tom pogledu i naveo da iako su osumnjičeni ranije krivično gonjeni, da se radi o krivičnim djelima koja nisu ista ili istovrsna ili od kojih je protekao značajniji vremenski period. Pored navedenog, Apelaciono vijeće cijeni da okolnosti na koje se žalbom ukazuje, ne mogu kontinuirano biti tumačene na štetu osumnjičenih, odnosno da ne mogu dalje opravdavati mjeru pritvora. Naime, navod Tužilaštva da su u izvršenje inkriminisanih radnji uključena i druga lica, koja su i dalje neidentifikovana, kao i da još uvijek nije pronađena skrivena droga, a nakon

što su osumnjičeni već bili pod mjerom pritvora, ne može se kontinuirano koristiti kao osnov za produženje pritvora po članu 132. stav 1. tačka c) ZKP BiH.

Kako je već navedeno, protekom vremena razlozi koji su prvobitno postojali i opravdavali mjeru pritvora gube na snazi, odnosno bojazan vremenom jenjava, ukoliko ista nije potvrđena novim dokazima prikupljenim u toku istrage ili ukoliko se ne radi o konkretnim okolnostima koje ukazuju na manifestovanu volju i poduzete radnje, kojima se ostvaruje neki od pritvorskih osnova, a što se cijeni u svakom konkretnom slučaju. U tom smislu, prvostepeni sud pravilno zaključuje da utvrđena bojazan od ponavljanja krivičnog djela, u ovoj fazi postupka, više nije takvog karaktera i intenziteta da se može otkloniti samo primjenom mjere pritvora, odnosno da utvrđene okolnosti više nemaju karakter naročitih, u smislu člana 132. stav 1. tačka c) ZKP BiH.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 2 K 025190 17 Kž 2 od 30.10.2017. godine)

1.2.8. Rješenje kojim se određuje dužnost naknade prouzrokovanih troškova (član 187. ZKP BiH)

Prilikom primjene člana 187. ZKP BiH, odnosno u situaciji kada se optuženom, branitelju, zakonskom zastupniku, svjedoku, vještaku, prevoditelju i stručnoj osobi, određuje da snose troškove svog dovođenja, odgađanja istražne radnje ili glavnog pretresa i ostale troškove postupka koje su prouzrokovali svojom krivnjom, kao i odgovarajući dio paušalnog iznosa, potrebno je izričito precizirati koje su to radnje njihovom krivnjom bile ponovljene, pa na tako utvrđenom činjeničnom stanju donijeti odluku o naknadi troškova.

Iz obrazloženja:

Prije svega, Apelaciono vijeće naglašava da je odredbom člana 187. ZKP BiH zaista propisano da *osumnjičeni, odnosno optuženi, branitelj, zakonski zastupnik, svjedok, vještak, prevoditelj i stručna osoba, bez obzira na ishod krivičnog postupka, snose troškove svog dovođenja, odgađanja istražne radnje ili glavnog pretresa, i ostale troškove postupka koje su prouzrokovali svojom krivnjom, kao i odgovarajući dio paušalnog iznosa.* Međutim, analizirajući pobijano rješenje u okviru žalbom isticanih prigovora, ovom Vijeću je ostalo nejasno u čemu se to sastoje skrivljeni troškovi advokata Č..

Kada tako zaključuje, Apelaciono vijeće nalazi da pobijano rješenje daje pregled

ročišta koja su održana za vrijeme nezakonitog postupanja advokata Č., međutim, isto ne daje konačnu odluku o sudbini tih ročišta, odnosno radnji preduzetih na istom, te ne precizira koje su to radnje eventualno ponovljene zbog krivice advokata Č., a iz kojih radnji bi onda i proizašli troškovi koje bi advokat trebao snositi.

Dakle, kod ovakvog stanja stvari, ovo Vijeće je zaključilo da je pobijano rješenje potrebno ukinuti, te vratiti prvostepenom sudu kako bi isti donio odluku koja bi pored pregleda radnji poduzetih za vrijeme nezakonitog postupanja advokata Č., morala sadržavati i pregled radnji ponovljenih upravo zbog takvog postupanja, jer u svakom drugom slučaju odredba člana 187. ZKP BiH neće biti primjenjiva, obzirom da je za primjenu iste potrebna konačna posljedica u vidu skrivljenih troškova, a koji troškovi mogu proizaći jedino u slučaju ponavljanja radnje zbog krivice advokata.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 1 K 012625 16 Krž 10 od 12.12.2016. godine)

1.2.9. Uslovi za ponavljanje postupka u korist osuđenog shodno članu 327. stav 1. tačka d) ZKP BiH

Ne postoji uslov za ponavljanje krivičnog postupka iz člana 327. stav 1. tačka d) ZKP BiH kada radnje u dva odvojena krivična predmeta, kako u smislu vremenskog kontinuiteta, tako i u smislu samostalnih radnji izvršenja djela, čine zasebnu autonomnu kriminalnu količinu, a ne produženo krivično djelo propisano odredbom člana 54. stav 2. KZ BiH.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, osuđeni A.P. je Sudu podnio zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka iz razloga propisanih u odredbi člana 327. stav 1. tačka d) ZKP BiH, navodeći da su se protiv njega u ovom slučaju vodila dva postupka za isto krivično djelo. Kao potvrdu osnovanosti svog zahtjeva priložio je pravosnažnu presudu Županijskog suda u Zagrebu broj 3 K-US-21/14 od 09.07.2014. godine koja je pravosnažna 29.10.2014. godine.

S tim u vezi, Apelaciono vijeće nalazi ispravnim zaključak prvostepenog vijeća da razlozi navedeni u predmetnom zahtjevu za ponavljanje postupka nemaju karakter činjenica i okolnosti koje mogu ishoditi ponavljanje krivičnog postupka. Apelaciono vijeće, jednako kao prvostepeno vijeće, uvidom u spis i na osnovu provedene analize radnje izvršenja osuđenog u obje presude, zaključuje da radnje

osuđenog ponaosob u ova dva predmeta predstavljaju samostalnu i autonomnu kriminalnu količinu, koje ne predstavljaju produženo krivično djelo propisano odredbom člana 54. stav 2. KZ BiH, kao i da je osuđeni, u postupku pred sudom BiH, osuđen da je kao dio zločinačke organizacije učestvovao u neovlaštenom prometu opojnih droga na način da je skrivao opojnu drogu marihuanu na njemu poznatom mjestu, odakle su drugi pripadnici zločinačke organizacije preuzimali drogu i davali je u dalju distribuciju. Krivični postupak u R Hrvatskoj protiv osuđenog je vođen zbog neovlaštene nabave i prodaje droge u sastavu zločinačkog udruženja.

Apelaciono vijeće primjećuje da je i u postupku vođenom pred Županijskim sudom u Zagrebu osuđeni isticao materijalni prigovor presuđene stvari, ali da je ovaj prigovor odbijen uz argumentaciju da se ne radi o istom događaju za koji je osuđeni pravomoćno osuđen pred sudom u Bosni i Hercegovini.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 2 K 024029 17 Kž 2 od
09.03.2017. godine)

2. GRADANSKO PRAVO

2.1. MATERIJALNO PRAVO

2.1.1. Odgovornost države u sporovima za naknadu štete kada je vođenje krivičnog postupka prenošeno na entitetske sudove

U sporovima za naknadu štete u vezi sa neosnovanim lišenjem slobode pasivno je legitimisana isključivo Bosna i Hercegovina bez obzira što je Sud Bosne i Hercegovine vođenje krivičnog postupka prenio na entitetski sud.

Iz obrazloženja:

Na osnovu činjenice prenošenja vođenja krivičnog postupka, prvostepeni sud je utvrdio da je prigovor pasivne legitimacije djelimično osnovan i to za period nakon 26.03.2013. godine kada je postupak vođen pred Kantonalnim sudom u Bihaću, u kome dijelu je iz navedenih razloga tužbeni zahtjev odbijen. Prigovor pasivne legitimacije nije osnovan za period od 12.02.2013. godine do 26.03.2013. godine u kome dijelu je tužbeni zahtjev usvojen.

Odluka o prigovoru pasivne legitimacije zasnovana je na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, na što osnovano ukazuje žalba tužitelja.

Naime, u konkretnom sporu se ne radi o zahtjevu za naknadu štete koja je proizašla iz zajedničkog ili naizmjeničnog postupanja pravosudnih institucija na nivou države ili entiteta, da bi se njihova odgovornost cijenila prema vremenu preduzimanja radnji. U ovom slučaju Sud Bosne i Hercegovine potvrdio je optužnicu protiv tužitelja za krivično djelo iz svoje nadležnosti i shodno odredbi člana 27. ZKP-a BiH (Sl. glasnik BiH br. 3/03 sa izmjenama) vođenje postupka prenio na sud na čijem području je prema osnovu sumnje, djelo počinjeno. Prema odredbi člana 22. stav 2 Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik BiH br. 29/00 sa izmjenama) odluka o prenošenju postupka obavezujuća je za sve sudove, stoga je Kantonalni sud u Bihaću, kome je predmet delegiran, bio u obavezi postupati po dostavljenoj potvrđenoj optužnici protiv tužitelja i provesti krivični postupak. Kako je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine preduzelo radnje koje su imale za posljedicu vođenje krivičnog postupka, a Sud Bosne i Hercegovine potvrdio optužnicu, proizilazi da je utužena šteta za koju se naknada potražuje u ovoj parnici u uzročno posljedičnoj vezi isključivo sa radnjama organa tužene. Činjenica da je Sud Bosne i Hercegovine prenio vođenje postupka na entitetski sud nema uticaja na pasivnu legitimaciju tužene za period od dana delegiranja predmeta do dana okončanja krivičnog postupka, jer i ovaj period predstavlja dio jedinstvenog

krivičnog postupka pokrenutog i vođenog radnjama i odlukama organa tužene.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 P 019282 15 Gž od
26.07.2016. godine)

2.1.2. Naknada štete iz osnova lišenja slobode u dužem trajanju od izrečene kazne

Kada je u postupku koji je uslijedio nakon ukidanja osuđujuće presude odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine izrečena kazna zatvora u kraćem trajanju od vremena u kome je trajalo lišenje slobode, oštećenom pripada pravo na naknadu štete analognom primjenom člana 436. stav 1. tačka b) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

Objektivni i subjektivni kriteriji koji se cijene kod odmjerenja pravične satisfakcije iz osnova dužeg izdržavanja zatvorske kazne, ne mogu se poistovjetiti sa okolnostima koje se cijene u slučaju neosnovanog lišenja slobode.

Iz obrazloženja:

Tokom prvostepenog postupka nije bila sporna činjenica da je tužitelj proveo 305 dana duže na izdržavanju kazne nakon što je Odlukom Ustavnog suda BiH ukinuta presuda kojom je izrečena kazna zatvora u trajanju od 5 godina i donesena presuda kojom je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci. Prvostepeni sud nakon utvrđenja da je tužitelj ispunio uslove propisane u članu 433. stav 2. i 434. stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH (Sl. glasnik broj: 3/03 sa izmjenama), pravilno je zaključio da su ispunjeni zakonski uslovi za ostvarivanje sudske zaštite. Osnov za naknadu štete je duže izdržavanje kazne od kazne koja je kasnije izrečena i drugostepeno vijeće nalazi u odredbi člana 436 stav 1 tačka b) citiranog zakona. Bez obzira na činjenicu da konačna odluka o krivičnopravnoj sankciji nije izrečena u ponovljenom krivičnom postupku, nego povodom odluke Ustavnog suda BiH, u konkretnom sporu ima mjesta primjeni navedene odredbe, jer je postignuta identična pravna posljedica kao i u slučaju ponavljanja krivičnog postupka.

Cijeneći navedeni zaključak i nespornu činjenicu da je tužitelj bio lišen slobode 305 dana duže od vremenskog perioda na koji je bila izrečena kazna zatvora, neprihvatljivo je ukazivanje žalbe tužene da tužitelj nije dokazao osnovanost tužbenog zahtjeva.

I prema ocjeni drugostepenog vijeća iznos dosuđen prvostepenom presudom

predstavlja adekvatnu satisfakciju za otklanjanje štetnih posljedica u vezi sa lišenjem slobode u dužem trajanju od izrečene kazne.

Naime, kod neosnovanog lišenja slobode dosuđuje se jedan iznos naknade i pri odmjeravanju uzima se u obzir, osim dužine trajanja lišenja slobode, težina krivičnog djela stavljenog na teret, dejstvo objavljivanja presude u sredstvima javnog informisanja, odnos sredine u kojoj tužitelj radi i živi, duševne bolove u vezi sa kvalifikacijom krivičnog djela, zbog povrede časti i ugleda, slobode i prava ličnosti, te druge okolnosti koje mogu uticati na prirodu, težinu i trajanje psihičkih bolova. Navedeni objektivni i subjektivni kriteriji kod neosnovanog lišenja slobode cijene se prema krajnjem ishodu krivičnog postupka kada nije došlo do pokretanja krivičnog postupka, kada je postupak obustavljen, te kada je pravosnažnom presudom lice oslobođeno optužbe ili je optužba odbijena.

U konkretnom sporu ne radi se o neopravdanoj osudi, jer je i prema konačnoj presudi tužitelj oglašen krivim za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Stoga poremećaj psihičke i emocionalne ravnoteže kod tužitelja ne može biti izazvan kvalifikacijom krivičnog djela, natpisima u sredstvima javnog informisanja, odnosom sredine, povredom časti i integriteta, te gubitkom ugleda. Dužina izrečene zatvorske kazne sama po sebi nema poseban uticaj na ukazane okolnosti, te iste ne mogu imati uticaja kod dosuđivanja visine naknade nematerijalne štete kao da se radi o šteti koju reguliše odredba člana 436. stav 1. tačka a) ZKP Bosne i Hercegovine.

Tužitelj je visinu tužbenog zahtjeva upravo postavio prema parametrima koje je praksa ustanovila u sporovima za naknadu štete primjenom citirane odredbe, u kojim slučajevima je širi spektar štetnih posljedica vezanih za ličnost oštećenog koje su proistekle iz neosnovanog lišenja slobode. Tužitelju je nesumnjivo povrijeđeno pravo na slobodu kretanja u trajanju od 305 dana u kojem periodu su mu povrijeđena prava ličnosti, jer mu je onemogućen porodični život i ograničen kontakt sa porodicom, što je osnov za naknadu štete. Cijeneći prije svega vremenski period u kojem su kontinuirano povrede trajale i nalaz vještaka medicinske struke prvostepeni sud je, prema ocjeni vijeća, pravilno odmjerio visinu naknade vodeći računa koja dobra su povrijeđena i da li se dosuđenom naknadom otklanjaju sve štetne posljedice nastale u vezi sa boravkom u pritvoru duže od izrečene kazne. Odlučujući o visini tužbenog zahtjeva sud je utvrdio sve odlučne činjenice iz kojih je pouzdano mogao zaključiti da je tužitelj svoj zahtjev previsoko postavio u odnosu na povrijeđena nematerijalna dobra i posljedice koje su nastupile. Ukazivanje žalbe tužitelja na izostanak detaljnijeg obrazloženja o nespojivosti dosuđenog iznosa sa prirodom i svrhom naknade nematerijalne štete i kojim težnjama bi pogodovalo usvajanje traženog iznosa, ne utiče na nezakonitost

presude, jer je sud dao jasno obrazloženje razloga zašto dosuđenu visinu smatra adekvatnom. Sama činjenica da je tužitelj tužbeni zahtjev postavio prema visini koja se uobičajeno potražuje za nematerijalne štete koje su u uzročnoj vezi sa lišenjem slobode u krivičnom postupku u kome je okrivljeni oslobođen optužbe ili optužba odbijena, potvrđuje da visina nije u skladu sa povrijeđenim dobrima, pa samim tim i pogoduje težnjama koje nisu spojive sa svrhom naknade.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 P 022355 17 Gž od 13.03.2017. godine)

2.1.3. Obraćanje nadležnom ministarstvu kao uslov sudske zaštite

Podnošenje odštetnog zahtjeva izvan spora Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine, u smislu odredbi člana 433. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, nije pozitivno procesna pretpostavka, pa nema mjesta odbacivanju tužbe niti odbijanju tužbenog zahtjeva ako je tužitelj propustio podnijeti taj zahtjev.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom odbijen je tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete zbog neosnovanog lišenja slobode tužiteljice samo iz razloga što se tužiteljica, prije podnošenja tužbe sudu, nije prethodno obratila nadležnom Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine radi sporazumnog rješenja naknade štete, u smislu odredbi člana 433. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

Po shvatanju ovog drugostepenog vijeća, podnošenje odštetnog zahtjeva izvan spora Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine, nije pozitivno procesna pretpostavka, pa nema mjesta odbacivanju tužbe ako je tužitelj propustio podnijeti taj zahtjev, a pogotovu nije bilo osnova za odbijanje tužbenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete, kako je to odlučeno pobijanom prvostepenom presudom.

Prema stavu 2. odredbe člana 433. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, o zahtjevu oštećenog da mu Bosna i Hercegovina nadoknadi štetu, odlučuje nadležni sud, s tim što je prije podnošenja tužbe oštećeni dužan podnijeti zahtjev nadležnom ministarstvu Bosne i Hercegovine, radi postizanja sporazuma o postojanju štete i vrsti i visini naknade. Prema odredbi člana 434. stav 1. navedenog zakona, ako zahtjev za naknadu štete ne bude usvojen ili po njemu nadležno ministarstvo Bosne i Hercegovine ne donese odluku u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, oštećeni može kod nadležnog suda podnijeti tužbu za

naknadu štete.

Iz navoda žalbe i priloga uz žalbu (Odgovor Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, broj: 06-07-15-8382/16 od 09.11.2016. godine) proizilazi da je tužiteljica podnijela tužbu ovom sudu dana 21.09.2016. godine, a odštetni zahtjev Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine je podnijela 23.09.2016. godine, dva dana kasnije, s tim što je aktom navedenog Ministarstva, broj: 06-07-15-8382/16 od 09.11.2016. godine, obaviještena da Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine neće provoditi postupak, odnosno neće odlučivati o zahtjevu za naknadu štete, te da tužiteljica može podnijeti tužbu Sudu Bosne i Hercegovine za rješavanje naknade štete u parničnom postupku.

S obzirom na navedeno, drugostepeno vijeće nalazi da nije bilo mjesta ni odbačaju tužbe u ovom predmetu, a pogotovu za odbijanje tužbenog zahtjeva zbog navedene procesne pretpostavke.

To stoga jer, prema pravnom shvatanju drugostepenog vijeća ovog suda, odredbe člana 433. stav 2. i člana 434. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine treba tumačiti ne kao procesnu pretpostavku za pokretanje parnice, već kao zakonom predviđeni način rješavanja spora bez intervencije suda, pri čemu propust oštećenika da se obrati nadležnom Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine može imati nekih drugih odraza u postupku, npr. u pitanju prava tužitelja na naknadu parničnih troškova, ako tuženi prizna tužbeni zahtjev. Međutim, u konkretnom slučaju tuženi je i u parničnom postupku osporio osnovanost tužbenog zahtjeva, što znači da prethodno obraćanje tužitelja nadležnom organu tuženog ne bi bilo od koristi, odnosno ne bi bila ispunjena svrha prethodnog obraćanja prije podnošenja tužbe.

Na osnovu iznesenog, drugostepeno vijeće je, primjenom odredbi člana 194. stav 1. tačka 2) Zakona o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine, uvažilo žalbu tužiteljice, pobijanu presudu ukinulo i predmet vratilo sudiji u prvostepenom postupku radi održavanja nove glavne rasprave.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 P
023084 17 Gž od 04.07.2017. godine)

2.1.4. Prestanak radnog odnosa policijskog službenika

Policijском službeniku prestaje radni odnos i automatski gubi sva prava iz istog, pravosnažnošću sudske odluke kojom mu je za krivično djelo izrečena kazna zatvora od 6 mjeseci ili teža kazna, a ne od dana stupanja na izdržavanje kazne.

***Zamjena izrečene kazne zatvora u novčanu kaznu nakon pravosnažnosti
sudske odluke, nije od uticaja na prestanak radnog odnosa.***

Iz obrazloženja:

Predmet tužbenog zahtjeva je ispitivanje zakonitosti rješenja Direktora tužene Granične policije Bosne i Hercegovine od 04.02.2016. godine i rješenja Odbora za žalbe policijskih službenika od 24.03.2016. godine na osnovu kojih je tužiocu prestao radni odnos u Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine primjenom odredbe člana 119. stav 1. tačka 9) Zakona o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine sa danom uručenja drugostepenog rješenja donešenog po žalbi tužioca.

Nije sporno da je tužilac u momentu donošenja pobijanih rješenja bio zaposlenik tužene, Jedinice Granične policije BiH Zvornik sa sjedištem u Zvorniku, u činu „Samostalni inspektor“, raspoređen na radno mjesto „Komandir“, te da je istom, rješenjem tužene broj UP-2-04-4-07-1-51-1/14 od 24.03.2016. godine, prestao radni odnos sa danom uručenja pomenutog rješenja 01.04.2016. godine i to zbog izrečene (pravosnažnom sudskom odlukom), krivične sankcije, kazne zatvora u trajanju od jedne godine kao glavne kazne i novčane kazne u iznosu od 10.000,00 KM, kao sporedne kazne.

Nije sporna ni činjenica, da je Sud Bosne i Hercegovine, na zahtjev tužioca, osuđenog na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, donio rješenje broj: S1 2 K 017004 14 K od 22.02.2016. godine, kojim se kazna zatvora u trajanju od jedne godine (izrečena presudom Suda BiH broj: S1 2 K 017004 15 Kžk od 15.01.2016. godine) zamjenjuje novčanom kaznom u iznosu od 27.000,00 KM.

S obzirom da je odredbom člana 119. stav 1. tačka 9) Zakona o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine propisano da policijskom službeniku prestaje radni odnos i automatski gubi status policijskog službenika kada mu je za krivično djelo izrečena pravosnažna kazna zatvora od šest mjeseci ili teža kazna, to zamjena kazne zatvora novčanom iz člana 121 a. KZ BiH, i po shvatanju drugostepenog vijeća, predstavlja samo način izvršenja pravosnažne presude, a ne mijenja presudu u pogledu kazne.

I u pogledu evidentiranja podataka prema odredbama Pravilnika o kaznenoj evidenciji Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine vrši se upis podataka iz pravosnažne presude, a u situaciji kada se zatvorska kazna zamjeni novčanom upisuje se i zamjena kazne zatvora za novčanu kaznu koja nema pravno dejstvo konačne odluke, na što žalba neosnovano ukazuje, niti se zamjena kazne zatvora za novčanu kaznu može posmatrati sa aspekta konačne odluke suda, koja ne bi po tužioca proizvela posljedice prestanka radnog odnosa.

Drugostepeno vijeće napominje da citiranom odredbom Zakona o policijskim

službenicima, koji se u konkretnom slučaju primjenjuje kao *lex specialis*, nije propisano da radni odnos prestaje policijskom službeniku po sili zakona danom stupanja na izdržavanje kazne zatvora, nego isključivo kada je za krivično djelo izrečena pravosnažna kazna zatvora od 6 mjeseci ili teža kazna.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 P 021897 16 Gž od 11.01.2017. godine).

2.1.5. Potraživanje u parnici troškova disciplinskog postupka

Ukoliko disciplinski organ u propisanom roku ne odluči o zahtjevu za naknadu troškova disciplinskog postupka koji je sproveden u skladu sa načelima krivičnog postupka, policijski službenik koji je oslobođen od odgovornosti da je počinio težu povredu službene dužnosti, stiče pravo da troškove potražuje u parničnom postupku.

Iz obrazloženja:

Zaključak prvostepenog suda o razlozima odbijanja tužbenog zahtjeva zasnovan je na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, na što osnovano ukazuje žalba tužitelja. Naime, disciplinski postupak protiv policijskih službenika, kakav status ima tužitelj, shodno odredbi člana 103. stav 4. Zakona o policijskim službenicima BiH (Sl. glasnik BiH br. 27/04 sa izmjenama) regulisan je odredbama Pravilnika o disciplinskoj odgovornosti policijskih službenika BiH (Sl. glasnik BiH br. 18/05 sa izmjenama). Citirani Pravilnik u članu 19. stav 5. propisuje da se postupak za utvrđivanje disciplinske odgovornosti zbog teže povrede službene dužnosti sprovodi u skladu sa načelima krivičnog postupka, ukoliko nije drugačije predviđeno Pravilnikom.

Iz rješenja disciplinske komisije broj: Dp-32/14 od 17.09.2014. godine utvrđeno je da je disciplinski postupak protiv tužitelja pokrenut zbog sumnje da je počinio težu povredu službene dužnosti definisanu kao zloupotreba službenog položaja. Stoga je zaključak prvostepenog suda da se disciplinski postupak vodi po odredbama upravnog postupka, zasnovan na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, budući da se odredbe upravnog postupka primjenjuju u disciplinskim postupcima za lakšu povredu službe dužnosti, kako je to propisano članom 19. stav 6. Pravilnika.

U konkretnom slučaju podzakonski akt o disciplinskoj odgovornosti propisao je shodnu primjenu odredbi krivičnog postupka, a pri tome nije posebno regulisao naknadu troškova disciplinskog postupka. Stoga se kod odlučivanja o pravu na naknadu troškova disciplinskog postupka i rokovima za podnošenje zahtjeva imaju

primijeniti odredbe krivičnog postupka, a ne upravnog postupka, kako je to pogrešno zaključio prvostepeni sud.

Kako je tužitelj rješenjem prvostepene disciplinske komisije oslobođen disciplinske odgovornosti, shodno članu 189. stav 4. Zakona o krivičnom postupku u BiH (Sl. glasnik BiH br. 36/03 sa izmjenama) pripada mu pravo na podnošenje zahtjeva za naknadu nužnih izdataka, pri čemu zakonodavac nije propisao rok za podnošenje ili ograničio isticanje zahtjeva prije donošenja odluke. Pošto je tužitelj, nakon prijema odluke o oslobađanju od odgovornosti, tuženoj podnio zahtjev za naknadu troškova disciplinskog postupka, o kome nije odlučeno u roku od tri mjeseca, shodno stavu 4. citiranog člana, stekao je pravo da iste potražuje u parničnom postupku.

Na osnovu iznesenog drugostepeno vijeće, je nakon otklanjanja propusta u primjeni materijalnog prava, zaključilo da je tužbeni zahtjev tužitelja za naknadu troškova disciplinskog postupka osnovano istaknut u parnici.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 P 019052 15 Gž od
06.05.2016. godine)

**2.1.6. Član 60. i 61. Zakona o izvršnom postupku pred Sudom BiH
(„Službeni glasnik BiH“ broj: 18/03) i član 379. Zakona o
obligacionim odnosima**

Donošenje rješenja o obustavi izvršenja, osim ukoliko se radi o razlozima obustave iz člana 60. stav 1. Zakona o izvršnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine, nije smetnja da povjerilac u istoj pravnoj stvari podnese novi prijedlog za izvršenje, pod uslovom da nije protekao zastarni rok propisan Zakonom o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Iz stanja spisa proizilazi da je pravosnažnim rješenjem Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 I 011552 12 I od 26.12.2013. godine, obustavljen izvršni postupak po prijedlogu povjerioca Bosna i Hercegovina, protiv dužnika P.D., radi prinudne naplate troškova parničnog postupka u iznosu od 2.370,00 KM, a na osnovu izvršne isprave- pravosnažne presude Suda Bosne i Hercegovine, broj: P-522/08 od 07.05.2010. godine. Izvršni postupak je obustavljen iz razloga što je sa dužnikom postignuto vansudsko poravnanje o međusobnim potraživanjima.

Pobijanim rješenjem Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 I 017971 14 I od 26.01.2015. godine, ponovo je određeno predloženo izvršenje radi prinudne naplate troškova parničnog postupka u iznosu od 2.370,00 KM, a na osnovu izvršne

isprave- pravosnažne presude Suda Bosne i Hercegovine, broj: P-522/08 od 07.05.2010. godine.

Dužnik u žalbi ističe da je u ovom predmetu već doneseno pravosnažno rješenje ovog Suda o obustavi postupka, broj: S1 3 I 011552 12 I od 26.12.2013. godine, te da se radi o presuđenoj stvari.

Obustavom izvršenja okončava se izvršni postupak (član 61. stav 1. Zakona o izvršnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine), pa se nakon toga isti ne može nastaviti ni po službenoj dužnosti, ni po prijedlogu stranke. Ako je izvršenje završeno sprovođenjem radnje kojom je završeno, Sud će to utvrditi posebnim rješenjem (stav 2. člana 61. navedenog zakona).

Međutim, postojanje rješenja o obustavi izvršenja, sem ako se radi o slučaju iz stava 1. člana 60. Zakona o izvršnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine (ako je izvršna isprava pravosnažno ukinuta, preinačena, poništena ili stavljena van snage, odnosno ako potvrda o izvršnosti bude ukinuta), nije smetnja da povjerilac u istoj stvari podnese novi prijedlog za izvršenje, pod uslovom da nije protekao zakonski zastarni rok iz člana 379. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 I 017971 15 Gž od 04.07.2016. godine)

2.2. PROCESNO PRAVO

2.2.1. Prekid parničnog postupka

Parnični postupak se može prekinuti samo ukoliko je u vrijeme donošenja odluke o prekidu pred nadležnim organom bio u toku postupak radi rješavanja prethodnog pitanja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je nakon zaključene glavne rasprave donio rješenje kojim je prekinuo parnični postupak na osnovu utvrđenja da odluka o tužbenom zahtjevu zavisi od ishoda prekršajnog postupka, kao prethodnog pitanja koje rješava nadležni organ.

Iz obrazloženja prvostepenog rješenja proizilazi da je sud cijenio da je dana 02.04.2015. godine od drugotužitelja, zbog sumnje da je počinio carinski prekršaj, privremeno oduzeto putničko motorno vozilo čiju predaju tužitelji traže u ovoj parnici. Nadalje, sud je cijenio da se provodi carinski postupak, da isti nije okončan, jer tužena utvrđuje sporne činjenice putem nadležnih organa SAD-a čiji su tužitelji državljani, te da traje zakonski rok za vođenje i pokretanje prekršajnog postupka koji ističe dana, 02.04.2017. godine. Cijeneći istaknute činjenice, koje su i nesporne među parničnim strankama, prvostepeni sud je kod određivanja prekida parničnog postupka, pogrešno primijenio odredbu člana 316. stav 1. tačka 1) Zakona o parničnom postupku pred Sudom BiH, što navode žalbe tužitelja čini osnovanim.

Budući da je putničko vozilo privremeno oduzeto povodom carinskog prekršaja, od ishoda prekršajnog postupka u kome bi se odredila njegova daljnja sudbina, zavisi obaveza tužene za vraćanje oduzetog vozila i odgovornost za nastalu štetu. Stoga se ishod prekršajnog postupka koji provodi drugi nadležni organ, kod odlučivanja o konkretnom tužbenom zahtjevu pojavljuje kao prethodno pitanje u smislu člana 17. stav 1. Zakona o parničnom postupku pred Sudom BiH. Međutim, sud ne može primjenom člana 316. stav 1. tačka 1) citiranog zakona prekinuti parnični postupak ukoliko u vrijeme donošenja odluke o tome pred nadležnim organom nije bio u toku postupak radi rješavanja prethodnog pitanja. Samo pokretanje postupka u kome se rješava o prethodnom pitanju može biti osnov za određivanje prekida parnice, ali to ne može biti činjenica o toku zakonskog roka u kome je nadležni organ ovlašten postupak pokrenuti, kako je to pogrešno zaključio prvostepeni sud. Iz provedenih dokaza proizilazi da protiv tužitelja prekršajni postupak nije pokrenut, pa je odluka o prekidu parničnog postupka zasnovana na povredi

procesnih odredbi, usljed čega je žalbu tužitelja valjalo uvažiti kao osnovanu, prvostepeno rješenje ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na suđenje u fazu postupka u kojoj je donesena pobijana odluka.

(Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 P 021972016 Gž od 22.02.2017. godine)

2.2.2. Rok za podnošenje tužbe u radnom sporu

Naknadna saznanja o povredi prava iz rada nemaju uticaja na određivanje roka za sudsku zaštitu, jer se ovaj rok veže za prvo saznanje o uslovima za podnošenje tužbe.

Iz obrazloženja:

Preispitujući pravilnost prvostepene odluke, po službenoj dužnosti, a povodom žalbe tužitelja, drugostepeno vijeće je zaključilo da je odluka zasnovana na pogrešnom utvrđenju činjenica relevantnih za ocjenu blagovremenosti tužbe, što je imalo za posljedicu pogrešnu primjenu člana 83. Zakona o radu u institucijama BiH (Sl. glasnik BiH br. 26/04 sa izmjenama).

Citirana odredba u stavu 4. i 5. propisuje da zaposlenik može podnijeti tužbu Sudu Bosne i Hercegovine zbog povrede prava iz radnog odnosa u roku od 1 godine od dostavljanja odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od dana saznanja za povredu prava. Kako odredba materijalnog prava rokove za pokretanje sudskog spora vezuje za donošenje odluke o pravu iz rada, koja nesumnjivo u konkretnom slučaju nije donešena, to se blagovremenost tužbe ima cijeliti prema momentu saznanja tužitelja za povredu prava.

Saznanja o povredi prava iz radnog odnosa tužitelj je stekao momentom dostavljanja sporazuma od 13.12.2013. godine kada je utvrdio da raspored na ponuđeno radno mjesto nije u skladu sa zakonom, jer ne odgovara njegovoj stručnoj spremi, zadacima i dužnostima koje je obavljao prije preuzimanja. Time je tužitelj na nesumnjiv način utvrdio koje njegovo pravo je tužena povrijedila u kom obimu kada su se i stekli uslovi za podnošenje tužbe sa zahtjevom za obavezivanje tužene na zaključenje sporazuma o preuzimanju sa drugačijim sadržajem u pogledu radnog mjesta. U prilogu dopisa od 22.01.2014. godine tužitelj je tuženoj vratio nepotpisan sporazum i na izričit način iskazao razloge nepotpisivanja, što ukazuje na momenat prvog saznanja o povredi prava čiju zaštitu zahtijeva tužbom od 03.03.2016. godine. Kada se ima u vidu da po odredbama radnopravnog zakonodavstva sudsku zaštitu tužitelj može ostvariti u roku od godine dana od

saznanja za povredu prava, proizilazi da je tužba podnesena istekom propisanog roka. Budući da je tužena dopisom od 01.07.2014. godine ponovno dostavila tužitelju sporazum na potpis, a kako isti nije potpisan u roku od 8 dana, istekom ovog perioda stekli su se uslovi da tužitelj zahtijeva sudsku zaštitu. Međutim, tužba je neblagovremena i u pogledu saznanja o povredi prava koja su stečena u vezi sa naknadnim rokom koji je tužena dala tužitelju, u odnosu na koji je gubitak prava na podnošenje tužbe nastupio dana 10.07.2015. godine.

Prvostepeni sud je neosnovano prihvatio navod tužbe, da je tužitelj saznanja o povredi prava stekao iz podneska tužene od 18.01.2016. godine. Svi provedeni dokazi potvrđuju da je tužitelj prije prijema navedenog akta tužene imao saznanja o povredi prava usljed razloga vraćanja dva nepotpisana ugovora i prihvatanja radnog angažmana po internom premještaju u federalnom ministarstvu. Naknadna saznanja iz dopisa od 18.01.2016. godine nemaju uticaja na određivanje roka za sudsku zaštitu koji se veže za prvo saznanje o uslovima za podnošenje tužbe.

Nakon otklanjanja propusta prvostepenog suda u ocjeni dokaza, drugostepeno vijeće je zaključilo da tužitelj sudsku zaštitu zahtijeva neblagovremeno podnesenom tužbom. Time je prvostepenom presudom meritorno odlučeno o zahtjevu po tužbi koja je podnesena poslije zakonom propisanog roka. Slijedom toga, a primjenom člana 194. stav 2. Zakona o parničnom postupku, prvostepena presuda je ukinuta i tužba odbačena, u kojoj procesnoj situaciji žalbeni razlozi tužitelja koji pobijaju meritornu odluku o odbijanju tužbenog zahtjeva kao nerelevantni nisu ni raspravljani.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 P 021115 16 Gž od
09.12.2016. godine)

3. UPRAVNO PRAVO

3.1. MATERIJALNO I PROCESNO PRAVO

3.1.1. Pravo stranca na međunarodnu zaštitu

Nema povrede člana 5. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda određivanjem mjere nadzora i smještanjem stranca u Imigracioni centar radi osiguranja izvršenja rješenja o protjerivanju. Navedena mjera je obavezna mjera u smislu odredbe člana 118. stav 3. tačka b) Zakona o strancima BiH.

Iz obrazloženja:

Iz stanja spisa predmeta ove upravne stvari proizilazi da je Služba za poslove sa strancima tužitelju rješenjem broj UP-1-17.6-07.3-17/16 od 07.12.2016. godine odredila mjeru nadzora smještajem u Ustanovu za prihvatanje stranaca–Imigracioni centar u Istočnom Sarajevu sa danom 07.12.2016. godine, koja mjera traje dok se ne steknu uslovi za izvršenje rješenja o protjerivanju zbog opasnosti od bjekstva i nepostojanja sredstava za izdržavanje, a najduže do 06.03.2017. godine. Navedeno rješenje je doneseno primjenom člana 118. i 119. Zakona o strancima („Službeni glasnik BiH“ broj: 88/15).

Apelaciono vijeće zaključuje da je pravilno shvatanje vijeća za upravne sporove da je ispravljena greška u pogledu saslušanja tužitelja pred prvostepenim organom iz razloga što je istome omogućeno u ponovljenom postupku da se sasluša u prisustvu prevodioca za arapski jezik i to prije podnošenja žalbe na pobijano rješenje. Također ne stoji navodi iz zahtjeva da tužitelj nije upoznat da mu je rješenjem izrečena mjera protjerivanja iz BiH, obzirom da je sam izjavio da je ilegalno prešao granicu BiH iz Crne Gore u koju je stigao iz Skadra. Posebno je obaviješten o pravu na besplatnu pravnu pomoć koja mu je omogućena. Tužitelju je izrečena mjera protjerivanja sa zabranom ulaska i boravka u BiH na period od 2 godine zbog povrede odredbe člana 106. stav 1. tačka a) Zakona o strancima. Ne stoji navod iz zahtjeva da mu je onemogućeno da iskaže namjeru za azil, jer iz Zapisnika o obavljenom intervjuu sa neregularnim migrantom, tužitelj je mogao izjaviti zahtjev za azil odnosno izjasniti se da ga je strah da se vrati u Jordan, već i po shvatanju apelacionog vijeća namjera tužitelja je bila da ide za Njemačku da traži posao. Dakle, prvostepeni organ tuženog je naknadno otklonio propuste i nedostake prvostepenog postupka uzimanjem izjave tužioca prije nego što je o žalbi odlučio drugostepeni organ, a tu izjavu tužioca je cijenio drugostepeni organ u smislu člana 230. stav 1. Zakona o upravnom postupku prilikom odlučivanja o

žalbi tužioca, te pravilno ocijenio da navedena izjava tužioca nije imala uticaja na drugačiju odluku tuženog ministarstva.

Odredba člana 118. stav 3. Zakona o strancima BiH propisuje da će se strancu odrediti nadzor pod uslovima iz člana 118. tačka a) navedenog zakona tj. ako postoje osnovi sumnje da bi nakon donošenja rješenja o protjerivanju slobodno i neograničeno kretanje stranca moglo ugroziti javni poredak, javni red i mir ili bezbjednost ili međunarodne odnose BiH, b) radi obezbijeđenja rješenja o protjerivanju odnosno ako je u drugom slučaju strancu izrečena mjera protjerivanja, ako postoje osnovi sumnje da će stranac pobjeći (nesporno je da je na ilegalan način ušao na teritoriju BiH) ili na drugi način onemogućiti izvršenje odluke ili c) ako postoji sumnja u istinitost navoda stranca o njegovom identitetu. U ovim slučajevima je obavezno izricanje mjere stavljanja stranca pod nadzor smještajem u Imigracioni centar. Dovoljno je da postoji barem jedan od propisanih uslova, jer navedeni Zakon ne traži osnovanu sumnju nego je dovoljno postojanje osnova sumnje.

Neosnovano se zahtjevom tužioca ukazuje i na povredu člana 5 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Iz spisa proizilazi da je tužiocu određena mjera nadzora u zakonito provednom postupku, što je dopušteno članom 5. stav 1. tačka f) koji je propisan zakonom, odnosno ako je zakonito lišavanje slobode lica u cilju sprečavanja ilegalnog ulaska u zemlju ili lica protiv kojeg je u toku postupak deportacije ili ekstradicije. Određivanje nadzora tužiocu u konkretnom slučaju nije proizvoljno, jer je stavljen pod nadzor na osnovu odredaba Zakona o strancima. Polazeći od navedenog, i apelaciono vijeće cijeni da nije došlo do povrede prava tužioca iz člana 5. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer je za tužioca doneseno rješenje o protjerivanju zbog toga što je prekršio odredbe o prelasku državne granice pri izlasku iz BiH i što je prihvaćen na osnovu međunarodnog sporazuma o saradnji u predaji i prihvatu lica čiji je boravak nezakonit, a nema odobren boravak u BiH, a radi se o licu koje je ilegalno ušlo na teritoriju BiH, pa stoga određivanje nadzora nije bilo proizvoljno, obzirom da je stavljen pod nadzor primjenom odredbe člana 118. stav 3. tačka b) Zakona o strancima BiH.

(Presuda Suda BiH, broj: S1 3 U 023975 16 Uvp od 11.01.2017. godine)

3.1.2. Stavljanje stranca pod nadzor smještajem u Imigracioni centar

Strancu se može privremeno ograničiti kretanje izvan Imigracionog centra

ili određenog mjesta ako mu je izrečena mjera protjerivanja i nije utvrđen identitet tražitelja azila. Radi se o osobama koje su nezakonito prešle državnu granicu u smislu odredbe člana 16. Zakona o strancima.

Iz obrazloženja:

Iz podataka u spisu proizilazi da je tuženi osporenim rješenjem ograničio kretanje tužitelju na period od 90 dana zabranom kretanja izvan Ustanove za prihvata stranaca-Imigracionog centra u Istočnom Sarajevu, primjenom odredbe člana 66. stav 3. tačka a) Zakona o azilu („Službeni glasnik BiH“, broj 11/16, 16/16). Dalje je utvrđeno da je tužitelj stranac koji je nezakonito iz Republike Srbije ušao na teritoriju Bosne i Hercegovine bez identifikacionih dokumenata, koja činjenica nije osporena navodima tužbe. Tužitelj je smješten u Azilantski centar Delijaš, koji je samostalno napustio i ilegalno prešao granicu Republike Hrvatske. Republika Hrvatska ga je prema Sporazumu o readmisiji vratila na teritoriju Bosne i Hercegovine, a Služba za poslove sa strancima izrekla mjeru protjerivanja i mjeru stavljanja pod nadzor sa rokom trajanja od 90 dana iz razloga osnovane sumnje da će isti pobjeći ili na drugi način onemogućiti izvršenje izrečene mjere, kao i zbog razloga što je postupak po zahtjevu za azil obustavljen zbog samovoljnog napuštanja Azilantskog centra. Tužitelj je nakon donošenja rješenja o protjerivanju sa teritorije Bosne i Hercegovine dana, 23.01.2017. godine iskazao namjeru podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a dana, 01.02.2017. godine je podnio zahtjev za azil. Prema izjavi tužitelja datoj na saslušanju proizilazi da je prethodno u novembru 2016. godine u Bosni i Hercegovini dobio status tražitelja azila koji je važio do 16.02.2017. godine. Nesporno je da je dana, 09.01.2017. godine samovoljno napustio azilantski centar, u cilju prelaska granice Republike Hrvatske, te da je vraćen u Bosnu i Hercegovinu dana 12.01.2017. godine.

Prema shvatanju apelacionog vijeća pravilan je zaključak vijeća za upravne sporove kada prihvata kao pravilno i zakonito rješenje tuženog, jer su se stekli uslovi za ograničenje kretanja tužitelja, iz razloga što se radi o licu koje je ilegalno ušlo na teritoriju Bosne i Hercegovine bez identifikacionih dokumenata, kao i da se radi o licu kome je već bio dodijeljen status azilanta u Bosni i Hercegovini. Samovoljnim napuštanjem aziilantskog centra tužitelj je zloupotrijebio status azilanta jer mu je prvobitna namjera bila da ilegalnim putem dođe do neke zemlje EU, a da mu je na tom putu Bosna i Hercegovina bila tranzitna zemlja. Stoga je pravilno shvatanje tuženog kada smatra da korištenje instituta azila samo u svrhu tranzita kroz neku zemlju predstavlja zloupotrebu postupka međunarodne zaštite. Iz tih razloga tužitelju se kao nužna i opravdana mjera i mora odrediti ograničenje kretanja, a ne neka blaža mjera, kako to u zahtjevu postavlja tužitelj.

Odredbom člana 66. stav 1. tačka a) je propisano da se kretanje podnosioca zahtjeva za međunarodnu zaštitu može privremeno ograničiti zabranom kretanja izvan Imigracionog centra ili određenog mjesta ako je izrečena mjera protjerivanja i nije utvrđen identitet tražitelja azila. Odredba člana 10. Zakona o strancima propisuje obavezu poštivanja javnog poretka Bosne i Hercegovine, a također i odredba člana 16. istog zakona određuje šta se smatra nezakonitim prelaskom državne granice BiH.

Prava stranaca na slobodu kretanja, i po mišljenju ovog vijeća, mogu biti djelimično ili potpuno ograničena u skladu sa zakonom, u interesu države ili javne sigurnosti, radi očuvanja javnog poretka, sprečavanja kriminala, zaštite zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih. Posebno je cijenjeno da je kretanje tužitelja ograničeno na period od 90 dana, što ukazuje i na mogućnost prestanka mjere ograničenja kretanja čim prestanu uslovi za njeno određenje. Nema osnova navod tužitelja da je lišavanje slobode u njegovom slučaju bilo proizvoljno, da pobijano rješenje tuženog zadire u njegovo pravo na ličnu slobodu i sigurnost. Iz stanja spisa se upravo suprotno pokazuje. Naime isti je iskazao nepoštivanje javnog poretka u BiH propisano odredbom člana 10. Zakona o strancima, jer je u statusu tražioca azila u kojem se nalazio jedan dan, samovoljno napustio azilantski centar i uhvaćen na granici R Hrvatske, jer je Bosnu i Hercegovinu pokušao ilegalno napustiti, a nakon što je vraćen u Bosnu i Hercegovinu ponovno podnosi zahtjev za azil u Bosni i Hercegovini. Donošenjem pobijanog rješenja od strane tužene i po shvatanju apelacionog vijeća nema proizvoljnosti, neprikladnosti i nepravедnosti u određivanju zabrane kretanja, nego da se ista zabrana temelji na proporcionalnim i razumnim osnovama legitimnog cilja koji se želi ostvariti.

Apelaciono vijeće smatra da je vijeće za upravne sporove Suda BiH u pobijanoj presudi na pravilan i zakonit način utvrdilo da u konkretnom slučaju nisu povrijeđena prava tužitelja na slobodu i sigurnost, odnosno slobodu kretanja, a koja su zagarantovana Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i Ustavom BiH, iz razloga što je pitanje kretanja stranaca javni domen države i njenih organa i da se ograničenje kretanja u zakonom predviđenoj proceduri, u konkretnom slučaju, ne može smatrati povredom navedenih prava, jer je država imala u konkretnom slučaju pravo da prema tužitelju preduzme zakonom propisane mjere u skladu sa Zakonom o azilu, Zakonom o strancima, Ustavu Bosne i Hercegovine i Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

(Presuda Suda BiH, broj: S1 3 U 024956 17 Uvp od 29.05.2017. godine)

3.1.3. Razlozi za odlaganje izvršenja konačnog upravnog akta

Nadležna institucija za provođenje izvršenja konačnog upravnog akta će odgoditi izvršenje samo ako su kumulativno ispunjeni uslovi iz odredbe člana 18. stav 2. i 3. Zakona o upravnim sporovima BiH. Podnosilac zahtjeva mora dostaviti relevantne dokaze kojima se potvrđuje da bi mu izvršenje konačnog upravnog akta nanijelo štetu koja bi se teško mogla popraviti, da odgađanje nije protivno javnom interesu, kao i da se odgađanjem izvršenja ne bi nanijela veća nenadoknativa šteta protivnoj stranci.

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta proizilazi da je tuženi osporenim rješenjem odbio zahtjev tužitelja za odgađanje izvršenja rješenja broj: UP08-07-1-679/13 od 25.06.2013. godine iz razloga što izvršenje predmetnog rješenja ne bi nanijelo štetu tužitelju koja bi se teško mogla popraviti, a nasuprot tome u slučaju da se udovolji zahtjevu došlo bi do onemogućavanja ostvarivanja prava i nadležnosti u skladu sa Zakonom o sportu, registrovanom Taekwondo savezu Bosne i Hercegovine, jer jedino Taekwondo savez Bosne i Hercegovine, koji je registrovan kod Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine je formalno ovlašten da obavlja nadležnosti propisane članom 23. Zakona o sportu u Bosni i Hercegovini.

I po nalaženju ovog vijeća, kao i vijeća za upravne sporove, pravilan je zaključak tuženog organa da nisu ispunjeni zakonom propisani uslovi za odlaganjem izvršenja konačnog upravnog akta, obzirom da tužitelji nisu uz zahtjev, podnijeli relevantan dokaz koji bi ukazivao da bi šteta izvršenjem upravnog akta bila nenadoknativa, kako to definiše odredba člana 18. Zakona o upravnim sporovima BiH, niti su to učinili prilikom podnošenja tužbe.

Naime, pravilnim tumačenjem odredbe člana 18. stav 2. i 3. Zakona o upravnim sporovima BiH koja propisuje da o zahtjevu za odlaganjem izvršenja konačnog upravnog akta odlučuje organ čiji se akt izvršava, a kako je pravilno zaključilo i vijeće za upravne sporove, zakonodavac je ostavio organu da cijeni da li će u konkretnom slučaju odložiti izvršenje konačnog upravnog akta, uz ograničenje da izvršenje može odgoditi ako to javni interes dozvoljava. Dakle, ne radi se o rješavanju po slobodnoj ocjeni, kako to pogrešno tužitelj smatra, nego se stavom 3. citiranog člana samo proširuje mogućnost odlaganja izvršenja i iz drugih razloga osim onih koji su propisani stavom 2. iste odredbe, kojim su zapravo, taksativno navedeni uslovi koji moraju kumulativno biti ispunjeni da bi se zahtjev za odlaganjem izvršenja konačnog upravnog akta mogao uvažiti i to: a) ako bi

izvršenje nanijelo tužitelju štetu koja bi se teško mogla popraviti, b) da odgađanje nije protivno javnom interesu i c) da se odgađanjem izvršenja ne bi nanijela veća nenadoknativa šteta protivnoj stranci.

Apelaciono vijeće je takođe, nakon provjere elektronske baze ovog Suda (CMS baze), zaključilo, da je presudom broj: S1 3 U 013571 15 Uvp od 30.12.2015. godine odbijen kao neosnovan zahtjev za preispitivanje presude broj: S1 3 U 013571 13 U od 27.07.2015. godine, kojim su tužitelji odbijeni sa zahtjevom za poništenje rješenja Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine broj: UP08-07-1-679/13 od 25.06.2013. godine. Imajući u vidu sve navedeno, nesporno je da je u konkretnom slučaju donesena i konačna odluka, pa i u situaciji da su tužitelji uspjeli sa odgađanjem (a što u konkretnom predmetu nije slučaj), ta odluka ne bi proizvodila pravno dejstvo, nakon donošenja konačne odluke.

(Presuda vijeća Apelacionog odijeljenja Suda BiH, broj: S1 3 U 018882 16 Uvp od 31.05.2017. godine)

3.1.4. Uručenje dokumenata po pitanjima indirektnog oporezivanja

U postupcima indirektnog oporezivanja koji su pokrenuti po službenoj dužnosti, pravilno je prvostepeni organ primijenio odredbu člana 65. stav 2. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja, a ne odredbe o dostavljanju propisane Zakonom o upravnom postupku, jer se radi o lex specialis zakonu.

Iz obrazloženja:

Iz stanja spisa proizlazi da je rješenjem tužene UIO Banja Luka broj 01/4-2-UP/II-396/15 od 14.09.2015. godine odbijena žalba tužitelja izjavljena na rješenje Odsjeka za kontrolu velikih poreskih obveznika Grupa za kontrolu velikih poreskih obveznika Mostar broj 04/4-1/III-17-1-UP/I-4-000018-5/15 od 25.06.2015. godine, a kojim rješenjem je odbačena kao neblagovremena žalba tužitelja izjavljena na Zaključak Sektora za poreze Odsjek za kontrolu velikih poreskih obveznika Grupa za kontrolu velikih poreskih obveznika Mostar broj 04/4-1/III-17-I-UP/I-4-000018-4/15 od 12.05.2015. godine, kojim je odbijen prijedlog tužitelja za povrat u pređašnje stanje zbog propuštanja roka za žalbu na rješenje Grupe za kontrolu velikih poreskih obveznika Mostar o utvrđivanju razreza porezne obaveze broj 04/4-1/III-17-1-UP/1-4-000018-4/15 od 11.03.2015. godine.

Iz dokaza u spisu nesporno proizlazi da je tužitelj propustio zakonom propisani rok od 15 dana za izjavljivanje žalbe na rješenje Grupe za kontrolu velikih poreskih

obveznika Mostar o utvrđivanju razreza porezne obaveze broj 04/4-1/III-17-1-UP/1-4-000018-4/15 od 11.03.2015. godine. Pravilno od strane tužene nisu prihvaćeni razlozi navedeni u zahtjevu za povrat u pređašnje stanje koji opravdavaju tužitelja za prekoračenje roka za izjavljivanje žalbe. Naime, vijeće za upravne sporove je ocijenilo kao pravilnim postupanje tuženog organa u pogledu dostavljanja rješenja o razrezu neizravnih poreza tužitelju „L...“ d.o.o sa sjedištem u ..., ..., odnosno da prilikom dostavljanja rješenja nije došlo do povrede pravila postupka u pogledu dostavljanja. Kod utvrđivanja poreske obaveze poreskom obvezniku primijenjene su odredbe Zakona o postupku indirektnog oporezivanja („Službeni glasnik BiH“ broj: 89/05 i 100/13) i to odredbe člana 65. stav 1. navedenog zakona–postupci koji se pokreću po službenoj dužnosti, pa je stoga i rješenje o utvrđivanju poreske obaveze uručeno na adresu podnosioca zahtjeva. Navedena odredba u stavu 2. propisuje da se dokumenti mogu uručiti na adresu osobe koje ima obaveze indirektnih poreza, na adresu njegovog zastupnika, na njegovo radno mjesto, na mjesto poslovne djelatnosti ili na bilo koje drugo mjesto koje je odgovarajuće za ove potrebe.

Dakle, u konkretnom slučaju izostala je primjena Zakona o upravnom postupku iz razloga što se isti prema odredbi člana 2. stav 1. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja supsidijarno primjenjuje–Opći principi će se dopunski primijeniti samo ako odredbe zakona o indirektnim propisima i podzakonskih akata nisu dovoljne. Odredbama Zakona o postupku indirektnog oporezivanja su propisana pravila dostavljanja dokumenata, a isti zakon je *lex specialis* u odnosu na Zakon o upravnom postupku. Istim zakonom je propisan i rok za žalbu protiv svakog prvostepenog rješenja, koji prema članu 136. tog zakona iznosi 15 dana od dana uručivanja rješenja. Na postupak rješavanja po žalbi obzirom da nije detaljno regulisan navedenim zakonom Uprava za indirektno oporezivanje primjenjuje odredbe Zakona o upravnom postupku. Stoga nema osnova pozivanje tužitelja na pogrešnu primjenu odredbi Zakona o upravnom postupku u pogledu pitanja uručivanja dokumenata, odnosno pozivanje na praksu Vrhovnog suda Srbije iz 1980. godine. Cijeneći odredbu člana 65. stav 2. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja, pravilno je prvostepeni organ izvršio dostavljanje rješenja na adresu zakonskog zastupnika tužitelja, jer je to neposredno odgovorna osoba tužitelja koja je prema članu 25. stav 2. navedenog zakona ovlaštena da zastupa pravno lice „L...“ d.o.o. u postupcima indirektnog oporezivanja. Iz stanja spisa se da zaključiti da je dostavljanje izvršeno na adresu prebivališta koja je navedena od strane tužitelja kao zainteresovane strane. Pravilno vijeće za upravne sporove zaključuje da je tužena u žalbenom postupku cijenila činjenicu o prekoračenju prekluzivnog roka za izjavljivanje žalbe. Naime, ožalbeni zaključak od 12.05.2015. godine je

dostavljen zakonskom zastupniku tužitelja dana 13.05.2015. godine, tako da je posljednji dan isteka roka isticao dana 28.05.2015. godine. Kako je punomoćnik tužitelja žalbu putem preporučene pošiljke poslao dana 01.06.2015. godine, dakle po proteku roka od 15 dana, to je pravilna odluka tuženog organa o odbacivanju žalbe kao neblagovremene primjenom odredbe člana 222. stav 2. Zakona o upravnom postupku BiH.

(Presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj: S1 3 U 020324 17 Uvp od
18.10.2017. godine)

4. POSTUPAK PO IZBORNIM ŽALBAMA

4.1. Razrješenje člana općinske/opštinske izborne komisije

Članove općinske/opštinske izborne komisije razrješava općinsko vijeće ili skupština općine uz saglasnost Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine iz zakonom propisanih razloga.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 213. stav 1. Zakona o upravnom postupku BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 29/02 do 93/09) propisano je da protiv rješenja donesenog u prvom stepenu stranka ima pravo žalbe.

Naime, iz stanja spisa proizlazi da predsjedavajući podnosi žalbu u ime Općinskog vijeća V. K., kako je to izričito propisano odredbom člana 14. Poslovnika o radu Općinskog vijeća V. K. („Službeni glasnik Općine V. K.“, broj 12/11), gdje između ostalih prava i dužnosti predsjedavajućeg općinskog vijeća stoji u tački 1) i tački 9) da isti predstavlja Vijeće, kao i da potpisuje akta usvojena od strane Vijeća.

Kako proizilazi iz stanja u spisu predmeta, navodi podnositelja žalbe, da prvostepeni organ u obrazloženju pobijanog rješenja uopšte ne navodi da je kao prilog obrascima OB-1 dostavljen pomenuti zaključak, niti da predmetnim zaključkom koji je prvostepeni organ trebao cijeniti kao dokaz nije usvojen izvještaj o radu Općinske izborne komisije 2016. godine, da je zaključak Općinskog vijeća od 18.05.2017. godine stupio na pravnu snagu što je žalitelj dokazao u toku postupka pa samim tim činjenice koje se njime dokazuju nisu dovedene u pitanje, da je navedeni zaključak donesen nakon razmatranja izvještaja o radu izborne komisije, te isti niti ne mora, niti može sadržavati obrazloženje zašto Izvještaj nije usvojen jer je navedena problematika razmatrana na dnevnom redu Općinskog vijeća, a ova odluka žalitelja nije niti jednim dokazom dovedena u pitanje, su neosnovani, iz slijedećih razloga:

Odredbom člana 2.2 stav (6) Izbornog zakona BiH je propisano da članove općinske izborne komisije razrješava općinsko vijeće, odnosno skupština općine, uz saglasnost Centralne izborne komisije BiH. Odredbom člana 2.16 stav (1) Izbornog zakona BiH je propisano ako je član općinske izborne komisije duže odsutan iz neopravdanih razloga, onemogućava rad komisije ili krši odredbe ovog Zakona ili druge propise, općinsko vijeće/skupština općine uz prethodno pribavljenu saglasnost Centralne izborne komisije BiH odnosno Centralna izborna komisija BiH može smijeniti tog člana. U skladu s članom 2.12 stav (5) ovog Zakona, imenovat će se novi član općinske izborne komisije. Odredbom člana 195. stav (1) Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, br. 29/02, 12/04,

88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), je propisano kad je u zakonu ili na zakonu zasnovanom na propisu određeno da rješenje donosi jedan organ u saglasnosti s drugim organom, organ koji donosi rješenje stavlja rješenje i dostavlja ga sa spisima predmeta na saglasnost drugom organu, koji može dati saglasnost potvrdom na samom rješenju ili posebnim aktom. U tom slučaju rješenje je doneseno kad je drugi organ dao saglasnost, a smatra se aktom organa koji je donio rješenje.

Iz navedenih odredbi Izbornog zakona BiH, kao materijalnog propisa kojim je uređena materija razrješenja članova općinske izborne komisije i Zakona o upravnom postupku BiH, proizilazi da općinsko vijeće razrješava članove općinske izborne komisije uz saglasnost Centralne izborne komisije BiH, i da odluka općinskog vijeća o razrješenju nije punovažna bez saglasnosti Centralne izborne komisije BiH. Shodno navedenom u konkretnom slučaju Zaključak Općinskog vijeća V. K. broj: 01-05-267/17 od 18.05.2017. godine, kojim se dužnosti u članstvu Općinske izborne komisije V. K., prije isteka mandata, razrješavaju J. H., predsjednik, H. S., član i E. N., članica, ne proizvodi pravne posljedice kao i činjenice koje su u njemu utvrđene, bez saglasnosti Centralne izborne komisije.

Ispravnost ovog pravnog stava, Centralne izborne komisije BiH, dodatno potvrđuje i odredba člana 252. stav (1) tačka 3. Zakona o upravnom postupku koja propisuje da se rješenje poništava po pravu nadzora ako je rješenje donio jedan organ bez saglasnosti, potvrde, odobrenja ili mišljenja drugog organa, a ovo je potrebno po zakonu ili drugom propisu zasnovanom na zakonu.

Navod podnositelja žalbe, da donoseći pobijano rješenje prvostepeni organ nije omogućio žalitelju da se izjasni o prijedlozima suprotne strane, te žalitelju nije dostavio izjašnjenje predsjednika i članova Općinske izborne komisije: broj : 01-05-297/17 od 23.06.2017. godine, koje je izvedeno kao dokaz u ovom postupku, a sa čijim sadržajem žalitelj uopće nije upoznat, je neosnovan, s obzirom da Općinsko vijeće V. K. kao organ koji je pokrenuo postupak, prije nego što je donio Zaključak broj: 01-05-267/17 od 18.05.2017. godine, kojim se dužnosti u članstvu Općinske izborne komisije V. K., prije isteka mandata, razrješavaju J. H., predsjednik, H. S., član i E. N., članica, nije tražio izjašnjenje od navedenih lica kao stranaka u postupku, na koji način je izvršio bitnu povredu pravila postupka.

Navodi podnosioca žalbe, da je propust prvostepenog organa da ocijeni izvedene dokaze i utvrdi sve činjenice imao za posljedicu povredu člana 200. stav (2) Zakona o upravnom postupku, te da je prvostepeni organ samo paušalno naveo koji su dokazi izvedeni i na ovaj način povrijedio navedenu odredbu procesnog zakona, ističemo, naprotiv, da je Centralna izborna komisija BiH u ožalbenoj odluci istakla dokaze kojima je utvrdila odlučne činjenice na osnovu kojih je zaključila je

Općinska izborna komisija V. K. ispunila obaveze propisane odredbom člana 2.13 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i Uputstvom o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Lokalne izbore u Bosni i Hercegovini koji će se održati u nedelju 02. oktobra 2016. godine („Službeni glasnik BiH., broj 32/16) prilikom pripreme i provođenja Lokalnih izbora 2016. godine, odnosno da nisu ispunjeni uslovi da se prije isteka mandata, razrješavaju dužnosti u članstvu Općinske izborne komisije V. K., J. H., predsjednik, H. S., član i E. N., članica.

Centralna izborna komisija BiH je aktom broj: 06-1-07-1-236/17 od 09.06.2017. godine zatražila od članova Općinske izborne komisije V. K. izjašnjenje u vezi sa zahtjevom Općinskog vijeća V. K. za njihovo prijevremeno razrješenje dužnosti.

J. H., predsjednik, te H. S. i E. N., članovi Općinske izborne komisije V. K. su aktom broj: 01-05-297/17 od 23.06.2017. godine dostavili traženo izjašnjenje. Iz pojedinačnih izjašnjenja se može utvrditi da Općinsko vijeće V. K. nije prihvatilo Izvještaj o radu Općinske izborne komisije V. K., bez konkretnih dokaza da je Općinska izborna komisija V. K. kršila odredbe Izbornog zakona BiH, odnosno da nije ispunjavala dužnosti propisane članom 2.13 Izbornog zakona BiH.

Kako Općinsko vijeće V. K. nije dostavilo tražene dokaze Centralna izborna komisija BiH je dostavila urgenciju broj: 06-1-07-1-236/17 od 25.07.2017. godine. Općinsko vijeće V. K. je aktom broj: 01-05-352/17 od 01.08.2017. godine, umjesto traženih dokaza, dostavilo popunjene obrasce za utvrđivanje prestanka mandata izabranom članu organa vlasti kojem mandat dodjeljuje Centralna izborna komisija BiH za J. H., H. S. i E. N..

Centralna izborna komisija BiH je Rješenjem broj 06-1-07-1-236/17 od 10.08.2017. godine dala saglasnost na Odluku Općinskog vijeća V. K. broj: 01-05-327/17 od 13.07.2017. godine i broj 01-05-328/17 od 13.07.2017. godine, kojim se dužnosti u članstvu Općinske izborne komisije V. K., zbog isteka mandata, razrješavaju E. Š. i D. J.- O..

(Rješenje Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 Iž 026115 17 Iž od 24.08.2017. godine)

4.2. Sankcionisanje političkog subjekta zbog kršenja odredbi izbornog zakona

Politički subjekt odgovoran je za kršenje Izbornog zakona Bosne i Hercegovine koje je počinio njegov kandidat na dan održavanja izbora.

Iz obrazloženja:

Iz stanja spisa proizilazi da je Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: CIK BiH) donijela pobijanu odluku nakon prekida izbora u S., u skladu sa članom 6.7 stav 1. Izbornog zakona BiH postupajući po službenoj dužnosti i provela postupak utvrđivanja odgovornosti političkog subjekta Inicijativa za S. (koalicija S. partija Bosne i Hercegovine i G. S. i kandidata ovog političkog subjekta D. M. za Općinsko vijeće S. na Lokalnim izborima 2016. godine), zbog osnovane sumnje da je imenovani postupao suprotno odredbama člana 7.4. stav 1. tačka 5. i člana 7.3 stav 1. tačka 7. Izbornog zakona BiH.

Svoju odluku CIK je obrazložio time da je analizom dokaza koje je pobrojao u obrazloženju svoje odluke, pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, utvrdio da je nesporna činjenica da je D. M. na biračkom mjestu 176A015 oko 15,00 sati na dan održavanja Lokalnih izbora 2016. godine u Općini S., došao sa kandidatom Inicijative za S., S. K., te uz povike „nema više glasanja“, cijepao glasačke listiće, razbacivao izborni materijal i gurnuo klupu na kojoj se nalazila glasačka kutija, nakon čega su izbori na ovom biračkom mjestu prekinuti, na koji način je postupio suprotno odredbama člana 7.4. stav (1.) tačka 5. Izbornog zakona BiH, odnosno ometao i opstruirao izborni proces i koristio se jezikom koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje i širenje mržnje iz člana 7.3 stav 1. tačka 7. Izbornog zakona BiH. Pored navedenog, u obrazloženju odluke se navodi, da se odgovornost D. M. kada je nakon nasilnog ulaska u prostorije Općinske izborne komisije Stolac, na obraćanje nepoznate osobe „dobro je D. idemo,, odgovorio „neću dok ne puste S., klat će nam djecu.“ CIK BiH zaključuje da riječi D. M. izgovorene na biračkom mjestu 176A015 i prostorijama Općinske izborne komisije Stolac, svojm sadržajem prenose jasan i neposredan rizik od podsticanja na mržnju, izazivanje straha, te da se radi o obliku izražavanja koji širi, raspiruje, te podstiče međunacionalnu mržnju. Odgovornost političkog subjekta Inicijativa za S. (koalicija S. partija Bosne i Hercegovine i G. S.), CIK BiH obrazlaže tako što navodi da se ista zasniva i na činjenici da su izborne materijale pojedini članovi biračkog odbora odnosili na jedno mjesto, da su pojedini članovi biračkog odbora pored svojih zaduženja na biračkim mjestima određenih od strane predsjednika biračkog odbora htjeli da obavljaju i zaduženja drugih članova biračkog odbora, što znači da je ovaj politički subjekat instruirao članove biračkog odbora da postupaju na navedeni način, a što je, po mišljenju CIK BiH, direktno uzrokovalo prekid procesa glasanja na biračkim mjestima.

Članom 7.4 stav 1. tačka 5. Izbornog zakona BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 23/01 do 31/16) je propisano da u periodu koji počinje 24 sata prije otvaranja biračkih mjesta i traje do njihovog zatvaranja političkim strankama, koalicijama,

listama nezavisnih kandidata i nezavisnim kandidatima i kandidatima na listama pripadnika nacionalnih manjina je zabranjeno učešće u javnim političkim aktivnostima što uključuje, ali se ne ograničava, između ostalog i na svaku aktivnost kojom se ometa ili opstruira izborni proces.

Članom 7.3. stav 1. tačka 7. Izbornog zakona BiH je propisano da kandidatima nije dozvoljeno koristiti se jezikom koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje ili objavljivati ili upotrebljavati slike, simbole, audio i video zapise, SMS poruke, internet komunikacije ili druge materijale koji mogu tako djelovati.

Iz stanja spisa proizilazi da je, nakon prekida izbora u S., CIK BiH pokrenuo, po službenoj dužnosti, postupak utvrđivanja odgovornosti političkog subjekta Inicijativa za bolji S. i D. M. kandidata ovog političkog subjekta na lokalnim izborima 2016. godine, za Općinsko vijeće S., zbog osnovane sumnje da je imenovani postupao suprotno odredbama člana 7.4. stav 1. tačka 5 i člana 7. 3 stav 1. tačka 7. Izbornog zakona BiH, koji postupak je okončan tako što je utvrđeno da su učinjene navedene povrede i u skladu s tim izrečene sankcije, identične sankcijama u pobijanoj odluci od 4.12.2016. godine.

Rješenjem ovog suda broj: S1 3 Iž 023840 16 Iž od 02.12.2016. godine, uvažena je žalba političkog subjekta Inicijativa za S. i poništena odluka CIK-a BiH broj 05-1-07-5-1128/16 od 24.11.2016. godine, te predmet vraćen na ponovno odlučivanje i donošenje odluke sa uputama da CIK BiH u ponovnom postupku izvrši ocjenu svih provedenih dokaza pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, što znači ocjenu materijalnih dokaza i iskaza i izjava saslušanih lica, pa tek nakon cjelokupne analize utvrdi pravilno i potpuno činjenično stanje i na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja ponovo odluči da li je u konkretnom slučaju došlo do povrede pravila ponašanja iz člana 7.4. stava 1. tačka 5 i člana 7. 3. stav 1, tačka 7. Izbornog zakona BiH.

Postupajući po uputama ovog suda CIK BiH je donijela pobijanu odluku kao u navedenom dispozitivu. Iz sadržaja osporene odluke proizilazi da je CIK BiH, u postupku donošenja nove odluke, koja je predmet žalbe u konkretnom slučaju, u potpunosti postupila u skladu sa uputama ovog suda datim u rješenju od 02.12.2016. godine, i na taj način otklonile povrede postupka na koje joj je ukazano.

Pobijana odluka, suprotno navodima žalbe je donesena u svemu u skladu sa pravilima postupka i načelima Zakona o upravnom postupku. CIK BiH, je pobijanom odlukom u potpunosti pravilno i potpuno utvrdila činjenično stanje i na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno primjenila materijalno pravo. Razloge date u obrazloženju pobijane odluke, u potpunosti prihvata i apelaciono vijeće ovog

suda kao pravilne.

Žalitelj pogrešno smatra da nije ispoštovano načelo saslušanja stranaka i načelo slobodne ocjene dokaza. Naime, iz obrazloženja pobijane odluke i priloženih dokaza proizilazi upravo suprotno, tj. žalitelju je bilo omogućeno da se izjasni o činjenicama i okolnostima, koji su od značaja za rješavanje i ta činjenica jasno proizilazi iz zapisnika o saslušanju od 11.11.2016. godine. To što žalitelj smatra da je bio onemogućen u ostvarivanju ovog prava, predstavlja paušalan navod i nije od uticaja na drugačije zaključivanje ovog vijeća, pa je prema tome načelo saslušanja stranke prije donošenja rješenja u cjelosti ispoštovano.

Neosnovano se ukazuje i da je izostala savjesna i brižljiva ocjena dokaza, jer iz obrazloženja pobijane odluke proizilazi da je CIK BiH, savjesno i brižljivo cijenila svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno. Odluku o tome koje je činjenice uzeo kao dokazane, odnosno koje od njih je primio kao istinite, CIK BiH je donijela po svom uvjerenju, što predstavlja njeno ovlaštenje koje proizilazi iz načela slobodne ocjene dokaza, i za to je dala razloge koji su navedeni u obrazloženju odluke i koje razloge u potpunosti prihvata i apelaciono vijeće ovog suda, jer su dati jasno i u skladu sa provedenim dokazima.

Iz gore navedenih razloga proizilazi da je CIK BiH, pobijanom odlukom ispunio u potpunosti svoju obavezu utvrđivanja pravilnog i potpunog utvrđenja svih činjenica i okolnosti koji su od značaja za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja (odlučne činjenice), čime je u potpunosti ispoštovana i obaveza načela materijalne istine. To što žalitelj smatra da je CIK BiH, bila dužna u konkretnom slučaju utvrđivati i okolnosti koje su predhodile utvrđenim činjenicama, opisanim u dispozitivu rješenja, nije od uticaja u ovom postupku, niti predstavlja odlučne činjenice. Ove okolnosti mogu, eventualno, biti od uticaja u postupku utvrđivanja krivične odgovornosti, ali za utvrđivanje povreda Izbornog zakona, odlučne činjenice su pravilno i potpuno utvrđene.

Iz istih razloga žalitelj pogrešno smatra da se u ovom postupku nije moglo raspravljati i utvrđivati pitanje postojanja govora mržnje i da se to pitanje moglo rješavati samo u krivičnom postupku, jer Izborni zakon BiH ima karakter zakona *lex specialis*, u odnosu na propisani postupak u izbornom periodu.

Okolnosti zbog čega je došlo do opisanog ponašanja, ne predstavljaju opravdane okolnosti za kršenje navedenih odredaba Izbornog zakona, jer je žalitelj imao mogućnost, ponovo u skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH da svoje primjedbe stavi u pismenoj formi, a što isti evidentno nije učinio, jer to jasno proizilazi iz stanja spisa. Naime, odredbom člana 6.2 stav 1. Izbornog zakona BiH je propisano da birač i politički subjekt čije je pravo ustanovljeno ovim zakonom povrijeđeno, može izbornoj komisiji uložiti prigovor najkasnije u roku od 48 sati,

odnosno 24 sata u izbornom periodu od učinjene povrede, osim ako ovim Zakonom nije drugačije određeno. Podnošenje prigovora je propisano odredbom člana 6.3 Izbornog zakona BiH. Također je i Pravilnikom o načinu provođenja izbora u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 32/16 i 43/16) propisan sadržaj i izgled obrasca Zapisnika o radu biračkog odbora u koje član biračkog odbora, birač, akreditirani posmatrač mogu unijeti primjedbe ili mišljenja.

Činjenica da li je CIK BiH postupila suprotno Odredbama Izbornog zakona BiH, kada nije donijela odluku o poništenju izbora, nakon prekida istih, nije predmet ispitivanja u konkretnom slučaju i apelaciono vijeće se iz tog razloga neće ni osvrutati na ove navode, jer bi time izašlo iz okvira konkretnog slučaja.

Konačno, valja istaći i to da žalba neosnovano smatra da u toku prvostepenog postupka nije izveden niti jedan dokaz koji upućuje na zaključak da je bilo ko davao upute članovima biračkih odbora da napuste biračka mjesta zbog čega je između ostalog, i utvrđena jedna od povreda Izbornog zakona opisana u stavu 1. pobijane odluke. Suprotno tvrdnjama žalitelja, prvostepeni organ je svoje zaključke na tu okolnost zasnovao upravo na provedenim dokazima tj. saslušanjima članova biračkog odbora, između ostalih provedenih dokaza, koji su u svojim izjavama potvrdili da su napustili biračka mjesta za koja su bili zaduženi prije okončanja izbornog procesa, uz obrazloženje da su to učinili zbog straha i zbog činjenice da na navedenom biračkom mjestu D. M., kandidat za Općinsko vijeće S. ispred političkog subjekta Inicijativa za S., saopštio „nema više glasanja“, cijepao glasačke listiće, razbacivao izborni materijal i gurnuo klupu na kojoj se nalazila glasačka kutija, nakon čega je proces glasanja na ovom biračkom mjestu prekinut. Za ovakvo ponašanje svog kandidata, odgovornost mora snositi i politički subjekt koji je takvog kandidata i predložio na kandidatsku listu, a na koje okolnosti je CIK BiH dao jasne i razumljive razloge, koje prihvata i ovo vijeće.

(Rješenje Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 Iž 024061 16 Iž od 28.12.2016. godine)

4.3. Zabranjeni “govor mržnje”

U izbornom procesu zabranjeno je u javnom prostoru upotrebljavati jezik koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje.

Iz obrazloženja:

Kako proizilazi iz stanja u spisu, u ponovljenom postupku Centralna izborna komisija BiH je, postupajući po uputama datim u rješenju Suda BiH broj S1 3 Iž

023515 16 Iž od 07.11.2016. godine, na pravilan i zakonit način utvrdila odlučne činjenice koje opravdavaju u predmetnom slučaju primjenu odredbe člana 7.3 stav 1. tačka 7. Izbornog zakona. Naime, CIK BiH je uvidom u novinski članak objavljen u dnevnom listu "Dnevni Avaz" od 27.06.2016. godine utvrdila da je predsjednik BH stranke, S. H., na predizbornom skupu u Općini N. G., organizovanom povodom održavanja Lokalnih izbora 2016. godine, koristio jezik koji bi nekog mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje, čime je prekršio pravila ponašanja u izbornoj kampanji. Navedenom odredbom određeno je da kandidatima i pristalicama političkih stranaka, listi nezavisnih kandidata, listi pripadnika nacionalnih manjina i koalicija, kao i nezavisnim kandidatima i njihovim pristalicama, te zaposlenima ili na drugi način angažiranim u izbornoj administraciji nije dozvoljeno koristiti se jezikom koji bi nekog mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje, ili objavljivati ili upotrebljavati slike, simbole, audio i video zapise, SMS poruke, internet komunikacije ili druge materijale koji mogu tako djelovati.

Imajući u vidu citiranu zakonsku odredbu, apelaciono vijeće prihvata zaključivanje CIK BiH da je upotrebljeni termin „genocidna tvorevina R S“, kao i cijeli govor predsjednika BH patriotske stranke S. H., bio u službi dizanja tenzija među narodom u izbornoj kampanji, te da istim ni u kojem slučaju nije dozvoljeno animirati birače sa ciljem davanja podrške na izborima. Ovo prije svega ako se ima u vidu da je R S, koju je žalitelj u svom govoru nazvao „genocidnom tvorevinom“, nastala potpisivanjem Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini 14.12.1995. godine, kao jedan od dva ravnopravna entiteta međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine, te da kao takva svoj legitimitet zasniva na Ustavu, kao najvišem i najvažnijem pravnom aktu u državi.

Jezik mržnje je svaki oblik izražavanja zasnovan na netoleranciji. Suzbijanje govora mržnje je nužno kako bi se zaštitilo pravo na slobodu izražavanja, jer upravo govor mržnje predstavlja njenu zloupotrebu i negira njenu suštinu. Sloboda misli i izražavanja je osnovno ljudsko pravo zaštićeno članom 19. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, a također i članom 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Međutim, sloboda govora ne može biti neograničena i bezuslovna. Govor kojim se stigmatizira, ocrnjuje ili huška na određene društvene skupine nije spojiv sa slobodom govora upravo zato što krši tuđa prava i potpuno je nespojiv s ravnopravnošću kao osnovnim načelom života u društvu. Prema odredbi člana 1.1 Izbornog zakona BiH, izborna kampanja podrazumijeva period u kojem politički subjekt na zakonom utvrđen način upoznaje birače i javnost sa svojim programom i kandidatima za izbore. Ponašanje kandidata i pristalica političkih stranaka, listi nezavisnih kandidata i koalicija, kao i

nezavisnim kandidatima je propisano odredbom člana 7.3 stav 1. tačka 7. Izbornog zakona. U predizbornom periodu neprihvatljiv govor je česta pojava. Pojedinci i političke stranke koje sudjeluju u izbornom postupku moraju poštivati pravila ponašanja. Predizborno nadmetanje treba voditi slobodno, otvoreno, javno i argumentirano, a u suprotstavljanju težiti osnovanoj i obrazloženoj kritici, što je u predmetnom slučaju izostalo.

Prema shvatanju apelacionog vijeća, žalitelj neosnovano ističe da CIK BiH, kao upravni organ, u obrazloženju odluke nije naveo razloge kojima se vodio prilikom zauzimanja stava da riječ „genocidna tvorevina R S“ može podstaći na nasilje i raspirivanje mržnje. Naime, uvidom u osporenu odluku i date razloge, jasno proizlazi da je Centralna izborna komisija BiH u ponovnom postupku postupila po uputama iz rješenja broj: S1 3 Iž 023515 16 Iž od 07.11.2016. godine i dala valjane razloge zbog kojih smatra da gore navedene riječi predstavljaju govor mržnje, i to prije svega jer vrijeđaju prava svih građana RS, a naročito pripadnike S., ali i zbog toga što je jasno da je, imajući u vidu ratna dešavanja na ovim prostorima, kod žalitelja postojala namjera da se tim riječima podigne tenzija među narodom. Uvidom u gore navedeno rješenje utvrđeno je da CIK-i BiH ukazano da pobijana odluka nema razloga iz kojih bi se na jasan i nedvojbjen način obrazložilo koja riječ i rečenica predstavlja govor mržnje ili govor kojim podstiče na nasilje, te da dovede riječ i rečenicu u vezi sa reakcijom koju je njeno javno izjavljivanje izazvalo ili moglo izazvati. Prema shvatanju apelacionog vijeća pogrešno žalitelj u žalbenim navodima smatra da je CIK BiH morala govor žalitelja dovesti u vezu s posljedicama koje su proizvele kod neke zaštićene kategorije.

Naime, odredba člana 7.3 stav 1. tačka 7. Izbornog zakona BiH propisuje samo jezik koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje. Ne postoji zakonom utvrđena obaveza da se dokazuje postojanje posljedica, nego da ocijeni, prema načelu materijalne istine, načelu zakonitosti i načelu ocjene dokaza, da li je korištenje određenog jezika moglo navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje.

U vezi žalbenog navoda da je shvatanje Centralne izborne komisije BiH da će se spornim riječima uvrijediti samo s..., a ne i eventualno i neki od druga dva konstitutivna naroda ili iz reda ostalih, ovo vijeće zaključuje da je takav stav pogrešan jer na strani 2. ožalbene odluke jasno stoji: „S. H. citiranim govorom neposredno krši jasnu zakonsku zabranu i na taj način vrijeđa prava svih građana R. S., a prije svih pripadnika S.“.

U dijelu žalbe, u kojoj podnosilac žalbe navodi primjere visokorangiranih političara koji su u svojim govorima, uz naziv entiteta RS, pominjali i riječi „genocidna tvorevina“ navodeći pri tom linkove vijesti sa web portala iz 2014. i

2015. godine, te da nijedan od imenovanih kandidata nije kažnjen, zbog navodno zabranjenog govora, iako su izjave date javno i tokom trajanja izborne kampanje, ovo vijeće ističe da je u predmetnom slučaju CIK BiH slijedom novinskog članka objavljenog u „Dnevnom Avazu“, postupila po službenoj dužnosti, jer je isti prema članu 6.2 stav 2. Izbornog zakona BiH tretirala kao izvor saznanja. U svim takvim, odnosno sličnim situacijama u kojima Centralna izborna komisija BiH ima saznanje da su prekršene odredbe Izbornog zakona BiH, pokreće se postupak po službenoj dužnosti, što znači da bi, da je imala informacije o navodnim povredama, Centralna izborna komisija BiH i pokrenula relevantne upravne postupke.

Kada je u pitanju odmjerenje novčane kazne, apelaciono vijeće nalazi da Centralna izborna komisija BiH nije pravilno cijenila težinu učinjenih povreda člana 7.3 stav 1. tačka 7. Izbornog zakona BiH i stepen odgovornosti žalitelja. Naime, članom 19.9 istog zakona je propisano da će se za ovu povredu politički subjekt kazniti novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 10.000,00 KM. U konkretnom slučaju utvrđena kazna od 5.000,00 KM je određena u granicama propisanim zakonom, ali ista, prema ocjeni ovog vijeća, nije srazmjerna učinjenom prekršaju, naročito imajući u vidu težinu učinjene povrede i činjenicu da žalitelj nije povratnik u kršenju odredbi Izbornog zakona BiH. Uzimajući u obzir navedeno, ovo vijeće je preinačilo izrečenu kaznu na iznos od 1.000,00 KM.

(Rješenje Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 Iž 024037 16 Iž od 07.02.2017. godine)

4.4. Vanredni pravni lijekovi u postupku zaštite izbornog prava

U postupku zaštite izbornog prava vanredni pravni lijekovi nisu dozvoljeni.

Iz obrazloženja:

Prema shvatanju ovog suda, u postupku zaštite izbornog prava nisu uopće dozvoljeni vanredni pravni lijekovi, kako oni propisani Zakonom o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, br.: 29/02 i 12/04), tako i oni propisani Zakonom o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br.: 19/02, 88/07 i 83/08). Naime, postupak zaštite izbornog prava, kao i pravni lijekovi za zaštitu izbornog prava, propisani su Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (Poglavlje 6) i Uputstvom o procedurama za rješavanje po prigovorima i žalbama podnesenim Centralnoj izornoj komisiji BiH i izbornim komisijama („Službeni glasnik BiH“ br.: 37/10 i 53/10), kao posebnim propisima.

Prema odredbi člana 6.1 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine (Sl.glasnik BiH

broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16), zaštitu izbornog prava osiguravaju izborne komisije i Apelacioni odjel Suda Bosne i Hercegovine. Članom 6.2 stav 1. navedenog zakona propisan je prigovor izbornim komisijama, kao redovno pravno sredstvo za zaštitu izbornog prava, dok je članom 6.6 stav 2. navedenog zakona propisana žalba Centralnoj izbornoj komisiji, kao redovni pravni lijek protiv odluka izbornih (općinskih) komisija. Prema odredbi člana 6.9 navedenog zakona, Apelacioni odjel Suda Bosne i Hercegovine je nadležan da rješava po žalbama na odluke Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine. Sudski postupak po izbornim žalbama propisan je odredbama člana 76. do 82. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

Odredbom člana 76. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine propisano je da se protiv odluke Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine (Izborna komisija) ili Izbornoj vijeća za prigovore i žalbe kojom se krši Izborni zakon Bosne i Hercegovine i propisi koje donosi Izborna komisija na osnovu zakona, može uložiti žalba Apelacionom odjeljenju. Članom 82. navedenog zakona je propisano da je odluka Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, po žalbi uloženoj zbog povrede izbornog prava, konačna i obavezujuća.

Iz navedenih odredbi proizilazi da protiv konačne, obavezujuće i pravosnažne odluke koju donese vijeće Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine po žalbi uloženoj zbog povrede izbornog prava, nisu uopće dozvoljeni vanredni pravni lijekovi, dakle ni vanredni pravni lijekovi propisani Zakonom o upravnom postupku. Ovo je u skladu i sa odredbom člana 2. Zakona o upravnom postupku Bosne i Hercegovine, kojom je propisano da se pojedina pitanja postupka za određenu upravnu oblast mogu samo izuzetno, posebnim zakonom, urediti drugačije nego što su uređena ovim zakonom, ako je to nužno za drugačije postupanje u tim pitanjima, s tim da ne mogu biti protivna načelima ovog zakona. Jedno od tih načela je i pravo na žalbu, koje je propisano članom 15. Zakona o upravnom postupku Bosne i Hercegovine, kao redovni pravni lijek, dok vanredni pravni lijekovi nisu obuhvaćeni tim načelima. Takođe, odredbom člana 40. Zakona o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine propisani su samo vanredni pravni lijekovi u upravnom sporu, i to: Zahtjev za ponavljanje postupka, Zahtjev za zaštitu zakonitosti i Zahtjev za preispitivanje sudske odluke. U ovom predmetu vijeće Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine je odlučivalo u postupku po izbornim žalbama, a ne o zakonitosti konačnog upravnog akta u upravnom sporu.

(Rješenje Suda Bosne i Hercegovine, broj: S1 3 Iž 024372 17 Iž 2 od 13.02.2017. godine)

...the first of the ...

...the second of the ...

...the third of the ...

...the fourth of the ...

...the fifth of the ...

...the sixth of the ...

...the seventh of the ...

...the eighth of the ...

...the ninth of the ...

...the tenth of the ...

...the eleventh of the ...

...the twelfth of the ...

...the thirteenth of the ...

...the fourteenth of the ...

...the fifteenth of the ...

...the sixteenth of the ...

...the seventeenth of the ...

...the eighteenth of the ...

...the nineteenth of the ...

...the twentieth of the ...

...the twenty-first of the ...

...the twenty-second of the ...